

VILNIAUS A.MICKEVIČIAUS VIEŠOJI BIBLIOTEKA
KRAŠTOTYROS DRAUGIJOS PIRMINĖ ORGANIZACIJA

BIBLIOTEKOS ISTORIJA
(1950-1980)

VILNIUS
1982

Teksto autorė N.Sisaitė
Redaktorė D.Stanevičienė
Spausdino J.Stanevičiūtė
Nuotr.aut. Č.Montvila,V.Zaikauskas ir kt.
Dail. R.Kepežinskas
Tiražas 3 mašinosraščio egz.

T U R I N Y S

Pratarinė.....	1
Bibliotekos įkūrimas ir pagrindiniai uždaviniai.....	3
Svarbiausi bibliotekos veiklos etapai.....	5
Pirmasis darbo dešimtmetis. 1950 - 1960.....	5
Antrasis darbo dešimtmetis. 1961 - 1970.....	13
Trečiasis darbo dešimtmetis. 1971 - 1980.....	18
Atskirų bibliotekos skyrių veikla.....	28
Spaudinių komplektavimo ir tvarkymo skyriai.....	28
Fondų saugojimo skyrius.....	40
Bibliografinės ir informacijos skyrius.....	44
Kraštotyros skyrius.....	52
Abonementas.....	61
Darbo su jaunimu skyrius.....	67
Skaitytojų aptarnavimo skyrius (skaitykla).....	70
Skaitytojų registracijos ir kontrolės skyrius.....	75
Meno literatūros skyrius.....	75
Vaikų literatūros skyrius.....	75
Terpbibliotekinis abonementas.....	91
Metodinė veikla.....	94
Pirmieji darbo dešimtmečiai (94 - 97). Skyriaus veikla 1970 - 1980 metais (97 - 98). Išvykos (99 - 101). Seminarai (101 - 105). Metodinės medžiagos rengimas (105 - 109). Moksliniai tyrimai (109 - 110). Kvalifikacijos kėlimas (111 - 112).	
Kultūrinis bibliotekos gyvenimas.....	113
Vakarai visuomenine tema (113 - 116). Skaitytojų konferencijos (116 - 117). Literatūros vakarai, su- sitikimai (117 - 120).	
Bibliotekos mickevičiaus.....	121
Visuomeninis bibliotekos gyvenimas.....	124
Partinės organizacijos veikla (124 - 125). Komjau- nimo organizacijos veikla (125 - 127). Profesajungos komiteto veikla (127 - 128).	
Bibliotekos kadrai.....	129
Apie bibliotekos pastatą.....	132
Žymesnės bibliotekos veiklos datos.....	137

VVB darbuotojų sąrašas.....	139
Pavardžių rodyklė.....	145
Santrumpos.....	154
Reziumė rusų kalba.....	155
Iliustracijų sąrašas.....	156

P R A T A R M Ė

Biblioteka yra svarbi visuomeninio gyvenimo grandis, padedanti ugdyti visapusiškai išsilavinusį žmogų. "Kiekviena epocha kelia bibliotekai savo reikalavimus. Tačiau pagrindinė jos pasikirtis - tausoti ir skleisti pažangios minties šaltinius - nekinta. Kaip vakar, taip ir šiandien biblioteka - ne tik paminklas į amžinybę išėjusiems protams, ne tik žmonijos atmintis, bet kartu ir mūsų gyvenimo dalis, mūsų idėjinis, mokslinis, kultūrinis potencialas".¹ Todėl ypač svarbu išsaugoti ateičiai šių kultūros židinių kūrimosi bei veiklos faktus, parašyti jų kronikas, istorijas.

"Viešoji biblioteka yra valstybinė universalaus profilio biblioteka; ji kaupia ir saugo literatūrą, atitinkančią zonos gamybinį-ekonominį ir kultūrinį profilį bei nacionalinę gyventojų sudėtį; aptarnauja zonos centro ir rajonų liaudies ūkio ir kultūros specialistus, darbininkus ir tarnautojus, besimokančius; yra metodinės pagalbos zonos masinėms bibliotekoms centras. Viešoji biblioteka, kaip mokslinė universali biblioteka, panaudojama visas literatūros propagandos formas ir metodus, dalyvauja komunistinio masių auklėjimo, liaudies švietimo, specialistų parengimo ir jų kvalifikacijos kėlimo procese".²

1980 metų rugsėjo mėnesį Vilniaus A.Mickevičiaus viešoji biblioteka pažymėjo trečiąjį savo darbo dešimtmetį. Per šį laikotarpį sutelkta daugiau negu 18 tūkstančių skaitytojų, sukauptas maždaug pusės milijono knygų fondas, nuveiktas nemažas darbas propaguojant ir populiarinant literatūrą, teikiant metodinę pagalbą Vilniaus zonos bibliotekoms. VVB turi savuosius darbo veteranus, triūsiančius čia beveik nuo pirmųjų įsikūrimo dienų arba išdirbusius ne mažiau dešimties ar dvidešimties metų. Ši, viena didesniųjų miesto bibliotekų, sukaupė savo nepakartojamą trijų dešimčių metų istoriją, kurią šiame darbe ir stengtasi nors pačiais bendriausiais bruožais užrašyti.

¹ Bibliotekų darbas, 1982, Nr.1, p.1.

² Viešosios bibliotekos nuostatai. - Leid.: Bibliotekinės technikos minimumas Lietuvos TSR masinėms bibliotekoms. 4-as leidimas. V., 1972, p.141.

Rašant buvo naudojamosi Lietuvos TSR Kultūros ministerijoje saugomomis metinėmis bibliotekos darbo ataskaitomis (išlikę tik nuo 1952 m.), taip pat pačios viešosios bibliotekos archyvo medžiaga (darbo ataskaitomis, darbuotojų bylomis ir kt.). Remtasi taip pat buvusio direktoriaus A.Lingės parašyta apibendrinančia 1950-1970 m. bibliotekos veiklos ataskaita bei direktoriaus pavaduotojos N.Kemeklytės surinkta bibliotekos istorijos medžiaga. Peržiūrėti kai kurie Vilniaus universiteto bibliotekininkystės specialybės studentų diplominiai darbai, nagrinėjantys Vilniaus viešosios bibliotekos darbą. Ypač pasitarnavo R.-J. Miceikienės "Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos istorija". (Mokslinis vadovas A.Kancleris. - V., 1980. - 93 p., iliustr.).¹ Diplomantė sukaupė nemažą faktinės medžiagos bei statistikos duomenų, gana išsamiai išnagrinėjo bibliotekos struktūrą ir funkcijas, pateikė daug lentelių, schemų.

Atkurti praėjusių dešimtmečių bibliotekos darbo vaizdą padėjo darbuotojų straipsniai spaudoje, taip pat buvusių ar tebedirbančių bibliotekoje darbuotojų (A.Čipkienės, J.Deviatnikovo, M.Gensienės, M.Goldo, J.Kunskienės, A.Mačiulienės, A.Šidiškienės ir kt.) pasakojimai bei užrašyti atsiminimai², dovanotos bei archyve saugomos fotonuotraukos.

Darbas susideda iš kelių skyrių. Pirmajame -30-ties metų jubiliejų atšventusios bibliotekos uždaviniai ir struktūra. Toliau apžvelgiami svarbesnieji veiklos etapai, glaudžiai siejant juos su visuomeninio gyvenimo ir bibliotekininkystės vystymosi problemomis, pateikiamos visų skyrių darbo charakteristikos, atskleidžiami svarbesnieji bibliotekos visuomeninio bei kultūrinio gyvenimo momentai. Priede pateikiamos žymesnės bibliotekos veiklos datos, abėcėlinis darbuotojų sąrašas, trumpos žinios apie bibliotekos pastatą.

Rengėjai

1982 metai

¹ Diplominio darbo kopija saugoma VVB archyve.

² Pasakoja bibliotekos darbuotojai: Atsiminimai.-V.: VVB. - 1981. - 37 p. Mašinraštis. VVB archyvas.

B I B L I O T E K O S Į K Ū R I M A S I R
P A G R I N D I N I A I U Ž D A V I N I A I

Nelengvas buvo Tarybų šaliai pirmasis pokario penkmetis. Reikėjo atstatyti ir toliau vystyti smarkiai sugriautą liaudies ūkį, vykdyti reikšmingus švietimo bei kultūros darbo uždavinius. Tarybų Lietuvai tai buvo, iš viso, pirmasis tarybinis, socializmo kūrimo penkmetis. Greta svarbių ekonominio ir gamybinio pobūdžio pertvarkymų, respublikoje pradėti vykdyti kultūrinės revoliucijos uždaviniai: liaudies švietimo pertvarkymas ir plėtimas, naujos, socialistinės kultūros formavimas, jos įdiegimas plačiosiose darbo žmonių masėse, naujo visapusiškai išsivysčiusio žmogaus ugdymas. Buvo atstatomos bei plečiamos esamos ir kuriamos naujos kultūros ir švietimo įstaigos. Ypač išaugo bibliotekų, kaip idėjinio politinio ir estetinio auklėjimo centrų, vaidmuo. 1948 metais įvykusiame visos Rusijos bibliotekų darbuotojų pasitarime buvo nubrėžtos pagrindinės bibliotekinio darbo gairės. Pasitarimas įpareigojo sudaryti kiekvienos respublikos, srities, rajono bei miesto bibliotekų tinklo vystymo perspektyvinius planus, numatančius apgalvotą bibliotekų atstatymą bei racionalų išdėstymą, kuriant naujas.¹ Siekiant sustiprinti valstybinį vadovavimą klubams, bibliotekoms bei kitoms kultūros įstaigoms, RTFSR ir kitose sąjunginėse respublikose buvo įsteigti Kultūros švietimo įstaigų komitetai.² Paskutiniaisiais pirmojo pokario penkmečio metais (1950) buvo įvykdytas naujas Tarybų Lietuvos administracinis-teritorinis pertvarkymas, ir vietoje buvusių apskričių ir valsčių respublikoje sudarytos keturios sritys: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių, o srityse - 87 kaimiškieji rajonai.³ Vilniaus sritis apėmė rytinę Lietuvos dalį, jai priklausė 24 rajonai: Anykščių, Daugų, Druskininkų, Dūkšto, Dusetų, Eišiškių, Ignalinos, Kavarsko, Molėtų, Naujosios Vilnios, Nemenčinės, Pabradės, Smėlių, Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Utenos, Varėnos, Vievio, Vilniaus ir Zarasų. Tais pačiais metais buvo priimtas nutarimas įkurti

¹ Абрамов К.И. История библиотечного дела в СССР: Учебник. М., 1980, с. 281.

² Ten pat, p.272.

³ Lietuvos TSR istorija. T.4. V., 1975, p.153.

respublikoje keturias sritines bibliotekas - Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių. Pagal 1951 metų sausio 22 dienos kultūros-švietimo įstaigų komiteto patvirtintus nuostatus sritinėms bibliotekoms buvo keliami šie pagrindiniai, iš esmės ligi šiol tebegaliojantys, uždaviniai: 1) kaupti ir saugoti knygas, žurnalus ir kitus spaudinius, panaudojant juos marksizmo-leninizmo idėjų propagavimui bei komunistiniam masių auklėjimui; 2) aptarnauti literatūra ir bibliografinė informacija rajonų partines, tarybines ir ūkines organizacijas; 3) dalyvauti srities ūkinėje ir kultūrinėje statyboje, padėti gyventojams įsigyti mokslo, literatūros ir meno bei technikos žinių; 4) dalyvauti moksliniame darbe, spręsti bibliotekininkystės ir bibliografijos teorijos bei praktikos klausimus; 5) padėti plėsti ir stiprinti bibliotekininkystę srityje.¹

Remdamasis kultūros-švietimo įstaigų komiteto prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininko 1950 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr.289, Vilniaus srities kultūros-švietimo įstaigų skyrius paskelbė įsakymą Nr.30 nuo 1950 m. rugsėjo 15 d. skirti Leoną Vildžiūną Vilniaus sritinės bibliotekos direktoriumi.² Tiesa, L.Vildžiūnas šias pareigas teuzėmė porą savaitių ir tik formaliai buvo bibliotekos vadovu. Pirmasis sritinės bibliotekos direktoriaus įsakymas parašytas rugsėjo 28 dieną. Tos dienos kitu įsakymu pradedami komplektuoti bibliotekos kadrai. Taigi, prasidėjo kūrimasis, funkcionavimas. Truputį ginčytina tikroji bibliotekos įkūrimo diena. Galima ja laikyti 1950 m. rugsėjo 15-ąją, kai buvo paskirtas pirmasis vadovas arba rugsėjo 28-ąją, kai bibliotekoje prasidėjo "nors ir nenormalus, gamybinis darbas".³

¹ Sritinės bibliotekos nuostatai. - Kn.: Kultūros-švietimo darbuotojo vadovas. V., 1951, p. 112-113.

² Žr. VVB archyvo aplanką "Medžiaga Vilniaus viešosios bibliotekos istorijai".

³ VVB archyvas. A.Lingė. Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos 1950-1970 metų darbo apžvalga.

S V A R B I A U S I B I B L I O T E K O S V E I K L O S
E T A P A I

PIRMASIS DARBO DEŠIMTMETIS
(1950-1960)

Vilniaus sritinė biblioteka pradžioje įsikūrė viename nedideliame (20 m² ploto) kambaryje Vilniaus srities kultūros-švietimo įstaigų komiteto prie LTSR Ministrų Tarybos patalpose tuometinėje Sniadeckiu gatvėje (dabar LTSR Knygų rūmų patalpos Rašytojų g. Nr.40). Pirmasis, jau ne formalus bibliotekos direktorius, išdirbęs čia ligi 1964 m., buvo Petras Ciunis¹ (1898-1971), paskirtas šioms pareigoms Kultūros-švietimo įstaigų komiteto prie LTSR Ministrų Tarybos pirmininko 1950 m. spalio 16 d. įsakymu Nr.316. Buvęs 16-osios Lietuviškosios divizijos dalyvis, atsargos papulkininkis jis užsirekomendavo kaip reiklus vadovas, puikus organizatorius, pirmaisiais bibliotekos gimimo metais sugebėjęs suburti darbštų ir draugišką kolektyvą. Bibliotekos direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalams nuo 1950 m. gruodžio 5 d. buvo paskirta Lija Jakovlevna Kisina-Okun, tuomet vienintelė iš darbuotojų turėjusi aukštąjį bibliotekinį išsilavinimą. Vieni pirmųjų bibliotekos darbuotojų buvo ilgametis bibliografijos-informacijos skyriaus vedėjas Mykolas Goldas, pradėjęs eiti šias pareigas 1950 m. rugsėjo 23 d. ir išdirbęs ligi 1963 metų. Pirmoji knygų komplektavimo skyriaus vedėja, išbuvusi šiame poste septyniolika metų, buvo Alina Šidiškienė, atvykusi į Vilnių iš Kaune įsikūrusios LTSR valstybinės centrinės bibliotekos. Pirmieji bibliotekos darbuotojai, sudarę patikimiausią kolektyvo branduolį buvo taip pat A.Čipkienė (vėliau ilgametė abonemento vedėja), I.Cemnolonskienė, E.Vinogradova, M.Astrauskienė ir kt. Iš viso iki 1950 metų

¹ Apie P.Ciunį žr.:

MLTE. T. 1. V., 1966, p.311;

Goldas M. Draugui Petru Ciuniui. - Bibliotekų darbas, 1964, Nr.2, p.18;

Petras Ciunis: /Nekrologas/. - Vakarinės naujienos, 1971, gruodžio 31. - Parašas: Grupė draugų.

spalio 4 d. į biblioteką priimta 16 darbuotojų.¹ 1950 metų pabaigoje ir 1951 m. bibliotekoje įsidarbino E.Miciūtė (1914-1980), J.Varnaitė-Kunskienė, J.Deviatnikovas ir kiti.

Pirmieji žingsniai buvo labai nelengvi. Biblioteka neturėjo tinkamų patalpų, nebuvo literatūros fondo. Nuo 1950 metų spalio mėnesio pradėti gauti pirmieji leidiniai.² Dauguma tuometinių darbuotojų neturėjo pačių elementariausių darbo žinių. Reikia pažymėti, kad teorinis bibliotekininkystės lygis tuo metu visoje šalyje buvo gana žemas. Bibliotekininkystės mokslo išsivystymas jau nebepatenkino praktinių besiplečiančio bibliotekų tinklo poreikių. Penkiasdešimtųjų metų pradžioje dar tik buvo kuriama marksistiniu-leninininiu mokslo vertinimu besiremianti bibliografinė klasifikacija, buvo koreguojami aprašo ir katalogų tvarkymo pagrindai, trūko svarbiausių bibliotekinių disciplinų vadovėlių.³ Praktinių bibliotekininkystės įgūdžių buvo semiamasi, talkininkaujant Knygų rūmams. Tuometinis jų direktorius J.Kisinas supažindino bibliotekininkus su bibliotekų fondu ir katalogų organizacijos pagrindais. Vilniaus sritynėje bibliotekoje buvo organizuoti teoriniai bibliotekininkystės kursai bei praktikumai. Vos ne vienintelė jų dėstytoja buvo tuometinė direktoriaus pavaduotoja L.Kisina. Ji skaitė bibliografinių žinių ir bibliotekinio spaudinių aprašo kursą, išaiškino pirmiesiems darbuotojams dešimtainės klasifikacijos pagrindus, išmokė parengti bibliografines, knygų naujienų, žurnalų bei laikraščių straipsnių apžvalgas.⁴ Bibliotekininkai mokėsi patys ir vyko pagelbėti tuomet dar labai silpniems zonos bibliotekų kadrams. Jau spalio mėnesio pabaigoje Šalčininkų rajono bibliotekoje lankėsi metodininkė V.Stankevičiūtė; M.Goldas vyko į Švenčionių rajoną. Lapkričio mėnesį Iz.Butkevičius buvo komandiruotas į Kavarsko rajoninę biblioteką.⁵

¹ VVB archyvo aplankas "Medžiaga bibliotekos istorijai".

² Plačiau apie fondo komplektavimą, žr. p.29-31.

³ Абрамов К., minėtas veikalas, p.288-291.

⁴ Iš A.Čipkienės, M.Gensienės atsiminimų.

⁵ VVB archyvo medžiaga.

Darbuotojai prisimena sunkų pokario laikotarpį. Trūko transporto, kai kur dar siautėjo buržuaziniai nacionalistai. Tačiau nepaisydami visų sunkumų, sritinės bibliotekos darbuotojai vykdavo į ilgalaikes, kartais iki dešimties dienų trukdavusias komandiruotes, kad galėtų vietoje padėti naujai besikuriančioms zonos bibliotekoms, dažnai net vidurinio išsilavinimo neturintiems jų darbuotojams. Kaip matyti iš saugomų dokumentų, per tris mėnesius ligi 1950 m. pabaigos komandiruotėse išbūta 139 dienas.¹ Nuo 1951 metų rajonuose buvo organizuojami naujai priimtų ir specialaus pasirošimo neturinčių bibliotekininkų 7-10 dienų apmokymai. "Nuolatinė rajoninių, vaikų bei miestų bibliotekų darbuotojų mokykla tampa sritinių bibliotekų organizuojami seminarai. Jau 1951 m. Kauno ir Vilniaus sritinės bibliotekos pravedė po 5 sritinius seminarus. Vėliau kasmet kiekvienoje srityje pravedama po 3-5 seminarus. Juose skaitomos paskaitos politiniais, bendro lavinimo bei bibliotekininkystės klausimais, dalijamasi darbo patyrimu, organizuojami praktikos darbai bei keliami uždaviniai bibliotekininkams".²

Didelis džiaugsmas buvo visiems Vilniaus sritinės bibliotekos darbuotojams, kai 1951 metų gegužės mėnesį biblioteka persikėlė į dabartines, tuomet antrosios masinės bibliotekos patalpas Trakų gatvėje Nr.10. 1951 metų gegužės 25 dieną bibliotekos abonementas pradėjo aptarnauti skaitytojus, o tą pačią metų liepos 10 dieną po remonto atvėrė duris ir skaitykla. Dabartinėje bibliotekos skaityklos salėje dirbo net trys skyriai: abonementas, skaitytojų aptarnavimo ir bibliografijos-informacijos.

1952 metų gegužės - birželio mėnesiais Vilniaus srities DŽDPT vykdomasis komitetas ir kultūros-švietimo įstaigų komitetas prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos priėmė nutarimą "Apie Vilniaus sritinės bibliotekos darbą".³ Nutarime apibendrintas:

¹ VVB archyvas.

² Sinkevičius K. Viešosioms bibliotekoms 10 metų. - Bibliotekų darbas, 1960, Nr.5, p.20.

³ LTSR Kultūros ministerija. Kultūros-švietimo įstaigų valdybos b-kų skyrius. Apyrašas 62. Saug. vienetą Nr.17.

bibliotekos veikla per pirmuosius dvejus metus. Nurodoma nemaža trūkumų visų skyrių darbe. Nutarime pažymima, kad komplektavimo skyriaus darbuotojai nespėja laiku apipavidalinti knygų, bibliografai neoperatyviai informuoja apie naujausią literatūrą, nesinaudoja spauda bei radiju, skaitykla per mažai organizuoja masinių renginių, abonementas silpnai propaguoja visuomeninę-politinę, techninę, gamtos mokslų ir žemės ūkio literatūrą, mažai tiria skaitytojų poreikius, nepatenkinamai vadovauja skaitymui, nepakankamai kovoja su skolininkais, mažai propaguojamas rajonų bibliotekoms ir plačiosioms skaitytojų masėms tarpbibliotekinis abonementas. Ypač nepatenkinamai buvo vertinama bibliotekos metodinė veikla. Pabrėžiama, kad būtina gerinti komandruočių kokybę, laiku susumuoti išvykų rezultatus, padaryti išvadas, pateikti pasiūlymų. Metodinis kabinetas turės giliau analizuoti zonos bibliotekų darbo planus bei ataskaitas ir plačiau skleisti geriausiųjų patyrimą. Būtina pagerinti ir atskirų skyrių metodinę veiklą. Priimtas nutarimas ištaisyti minėtus trūkumus. Bibliotekos administracija ėmėsi priemonių vykdyti nutarimą. Siekiant pagerinti fondo sudėtį, į komplektavimo darbą buvo įtraukti visų skyrių vedėjai. Buvo sudarytas dvisavaitinis mokymo planas naujai paskirtų rajonų bibliotekų vedėjų stažuoti sritinėje bibliotekoje. Tais pačiais metais vyko pirmoji darbuotojų atestacija. Atestacinės komisijos sprendimu darbuotojams, neturintiems vidurinio išsilavinimo ir toliau nesimokantiems, teko palikti biblioteką. Turintiems vidurinį išsilavinimą pasiūlyta studijuoti aukštosiose mokyklose. Per antrąją 1952 metų pusmetį žymiai pagerėjo visų bibliotekos barų darbo kokybę.

1953 metais, panaikinus respublikoje sritis, kolektyvą sujaukino tolimesnis bibliotekos likimas. Tačiau iš esmės niekas nepasikeitė, pakito tik bibliotekos pavadinimas. Pagal 1953 metų birželio 30 d. LTSR Ministrų Tarybos nutarimą Nr.469 ir spalio mėn. 19 d. nutarimą Nr.807 respublikos sritinės bibliotekos buvo pavadintos miestų viešosiomis bibliotekomis, ir joms vadovauti buvo paskirtos visoje šalyje tais metais prie Kultūros ministerijos susikūrusios kultūros-švietimo įstaigų valdybos. Rugsėjo mėnesį buvo patvirtinti viešųjų bibliotekų nuostatai, kuriuose nurodomi šių bibliotekų uždaviniai ir pobūdis visai sutampa su sritinėms bibliotekoms keliamais uždavi-

niais.

Tų pačių metų spalio 19 d. LTSR Ministrų Tarybos nutarimu "Dėl Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Klaipėdos viešųjų bibliotekų pavadinimo pakeitimo"¹ išbraukiamas žodis "miesto", kad nebūtų neaiškumų dėl bibliotekos priklausomybės. Nuo šiol įteisinamas pavadinimas Vilniaus, Kauno ir t.t. viešoji biblioteka.

1955 metų lapkričio 24 d. LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku ryšium su poeto Adomo Mickevičiaus (1798-1855) šimtosiomis mirties metinėmis Vilniaus viešajai bibliotekai suteikiamas A.Mickevičiaus vardas.² Šio vardo suteikimas tapo akstinu plačiai mickevičianos dirvai bibliotekoje. Pradėta kompektuoti poeto raštus bei įvairią su A.Mickevičium susijusią literatūrą, tvarkyti specialią kartoteką, organizuoti atitinkamus renginius ir t.t.³

Esminių pakeitimų į visų respublikos bibliotekų, jų tarpe ir viešųjų, darbą įnešė TSKP XX suvažiavimas (1956 m. vasario mėn.), pareikalavęs sustiprinti ideologinį darbą, atsižvelgiant į komunistinės statybos poreikius. Vykdamas suvažiavimo nutarimus, pagerėjo bibliotekų darbo turinys, sumažėjo paradiškumo, didesnis dėmesys pradėtas skirti fondų kokybei, knygos propagavimo klausimams, bibliografiniam aparatui, individualiam darbui su skaitytojais.⁴

1956 metų spalio 15 dieną buvo organizuota antroji Vilniaus viešosios bibliotekos darbuotojų atestacija. Komisijoje dalyvavo atstovai iš respublikinių įstaigų.

Bibliotekoje buvo plačiai propaguojama TSKP XX-ojo ir LKP IX-ojo suvažiavimų medžiaga, rengiamos atitinkamos parodos, sudaryti teminiai iškarpų apylankai. Abonemente sustiprintas darbas su gamybos specialistais - atidžiau komplektuojamas techni-

¹ VVB archyvo apylankas "Medžiaga bibliotekos istorijai".

² LTSR Aukščiausioji Taryba. Prezidiumas. Įsakas. Dėl poeto Adomo Mickevičiaus vardo suteikimo Kauno devintajai vid. mokyklai ir Vilniaus viešajai bibliotekai. - Tiesa, 1955, lapkričio 26 d. Komjaunimo tiesa, 1955, lapkričio 26 d.

³ Plačiau žr. skyr. "Bibliotekos mickevičiana", p.121-123.

⁴ Sinkevičius K. Lenininis bibliotekinės statybos planas ir jo vykdymo Tarybų Lietuvoje pagrindiniai bruožai. - Bibliotekininystės ir bibliografijos klausimai, 1967, t.6, p.11.

nės literatūros fondas, sudaromos specialios kartotekos ir kt. Išaugę fondai (140 tūkst. knygų) ir padidėjęs skaitytojų skaičius (7300) reikalavo išplėsti bibliotekos patalpas. 1956 metais į suremontuotą pirmąjį aukštą (kur dabar įsikūrusi knygų saugyklos dalis) iš antrojo aukšto persikelia abonementas. Tais metais buvo išspausdinti skaitytojų bilietai, užsakymų ir kontroliniai lapeliai.

Reikšmingi to laikotarpio bibliotekos veiklai buvo 1958 metų liepos 9-11 dienomis Vilniuje vykusios pirmosios Tarybų Lietuvos bibliotekininkų konferencija ir 1959 metų rugsėjo 22 dieną priimtas TSKP CK nutarimas "Dėl bibliotekų darbo būklės šalyje ir priemonių jam pagerinti".¹ Kaip rašoma 1958 metų darbo ataskaitoje, "liepos mėnesį aktyviai ruošiasi dalyvauti respublikinėje bibliotekininkų konferencijoje".² Apie tai, kas iš bibliotekos darbuotojų dalyvavo šiame renginyje, rašytinių duomenų nėra.

Konferencijoje buvo apibendrinti tarybinių metų bibliotekininkystės mūsų respublikoje vystymosi rezultatai ir numatytos tolesnės darbo gairės, remiantis TSKP XX ir LKP X suvažiavimo kultūros darbuotojams iškeltais uždaviniais. Šalia teigiamų pasiekimų buvo iškelta rimtų bibliotekų veiklos trūkumų: skaitytojų skaičius ir skaitomumas kai kuriose bibliotekose, atitrūkimas nuo praktinių komunistinės statybos uždavinių, nepakankamai aukštas komunistinio skaitytojų auklėjimo lygis ir kt.³ Kreipimesi į LTSR respublikinę, mokslines, rajonines ir viešąsias bibliotekas buvo pabrėžtas būtinumas užtikrinti tinkamą metodinį vadovavimą ir konkrečią pagalbą visoms masinėms, profesajunginėms bei mokyklų bibliotekoms, sustiprinti ryšius tarp

¹ Pirmosios Tarybų Lietuvos bibliotekininkų konferencijos medžiagos rinkinys.—V.: Valst. polit. ir moksl. lit. 1-klasė, 1960.— 171 p. О состоянии и мерах улучшения библиотечного дела в стране. Изложение постановления ЦК КПСС. — Библиотекарь, 1959, №12, с.1-4; Партийная жизнь, 1959, №20, с.25-29.

² LTSR Kultūros ministerija. Kultūros-švietimo įstaigų valdybos b-kų skyrius. Byla Nr.648.

³ Pirmosios LTSR bibliotekininkų konferencijos dalyvių kreipimasis į visus Tarybų Lietuvos bibliotekininkus.—Bibliotekų darbas, 1958, Nr.4, p.2.

įvairių žinybų bibliotekų.¹ Pranešimuose bei diskusijose buvo pabrėžta, kad respublikos viešosios bibliotekos turėtų gauti privalomą apmokamą visų respublikos leidyklų egzempliorių,² kad labai aktualu organizuoti knygų mainų fondus prie viešųjų bibliotekų³ ir kt. Svarbiausias pirmosios LTSR bibliotekininkų konferencijos išsipareigojimas - pasiekti, kad visose masinėse bibliotekose būtų bent po vieną suaugusį skaitytoją iš kiekvienos šeimos.⁴

1959 metais priimtas TSKP CK nutarimas pareikalavo didinti bibliotekų skaitytojų skaičių, siekti, kad bibliotekos aptarnautų kiekvieną gyvenamąją vietovę, kiekvieną šeimą, kad bibliotekos taptų svarbiais politinių bei mokslo žinių sklaidimo centrais.⁵ Vilniaus viešoji biblioteka tais metais pagrindinį dėmesį skyrė TSKP XXI-ojo suvažiavimo ir plenumų medžiagos, TSRS septynmečio plano, Lietuvos ir Vilniaus miesto liaudies ūkio vystymo rodikliams propaguoti. Aktyviai prisidėta prie svarbių šalies įvykių - teikta pagalba per rinkimus į LTSR Aukščiausiąją ir vietines tarybas, dalyvauta sąjunginiame gyventojų surašyme. Reikšmingos bibliotekininkystės problemos buvo svarstomos 1959 metais vykusiame Pabaltijo kultūros-švietimo darbuotojų pasitarime, kuriame dalyvavo ir bibliotekos direktorius P.Ciunis.

1960 metais, pažymint LTSR 20-metį, Lietuvos viešosios bibliotekos atšventė savo dešimties metų jubiliejų. Per šį laiką jos smarkiai išaugo ir išplėtė savo veiklos apimtį. Pvz., Vilniaus viešosios bibliotekos fondai padidėjo nuo 8.406 egz. knygų 1951 metų iki 203.766 - 1959 (ne 1960 m., kaip nurodoma K.Sinkevičiaus straipsnyje⁶). Per dešimtmetį tris kartus išau-

¹ Pirmosios Tarybų Lietuvos bibliotekininkų konferencijos dalyvių kreipimasis į visus Tarybų Lietuvos bibliotekininkus. - Bibliotekų darbas, 1958, Nr.4, p.3.

² Pirmosios Tarybų Lietuvos bibliotekininkų konferencijos medžiagos rinkinys, p.55, 88.

³ Ten pat, p.52.

⁴ Antroji respublikinė. - Bibliotekų darbas, 1965, Nr.12, p.4.

⁵ Žr. АСРАМОВ К., min. veikalas, p.295.

⁶ Sinkevičius K. Viešosioms bibliotekoms 10 metų. - Bibliotekų darbas, 1960, Nr.5, p.20.

go skaitytojų skaičius. Tiesa, dėl 1960 metų Vilniaus viešojoje bibliotekoje vykusio kapitalinio remonto nedirbo abonementas, ir skaitytojų skaičius tais metais, žinoma, sumažėjo.¹

Kaip rašoma minėtame K.Sinkevičiaus straipsnyje, "padėti skaitytojui pasirinkti knygą - nuolatinis viešųjų bibliotekų rūpestis".² Tuo tikslu sudaryti sisteminiai ir abėcėliniai katalogai, bendrosios ir teminės kartotekos, rengiamos bibliografinės apžvalgos, kasmet suorganizuojama nuo 50 iki 100 naujų bei teminių knygų parodų. Nemažai knygų išsiunčiama per TBA.

1960 metų vasario mėnesį LKP CK priėmė nutarimą, analogišką 1959 metų TSKP CK priimtajam.³ Respublikos bibliotekos buvo įpareigosotos ne tik gerinti darbą su skaitytojais, atsilankančiais į abonementą, bibliografijos skyrių ar skaityklą, bet ir imtis platesnės šviečiamosios veiklos, užmegzti ryšius su miesto įmonių bei įstaigų darbuotojais, plėsti jų bibliotekinių aktyvumą, propaguoti vertingiausią literatūrą. Išsiplėtė ir Vilniaus viešosios bibliotekos ryšiai su miesto ir zonos pramonės įmonėmis, MTS, tarybiniais ūkiais. Apie 1960 metus Vilniaus viešoji biblioteka pradėjo organizuoti masinius renginius už bibliotekos ribų: mokymo įstaigose (elekrotechnikos, statybos, prekybos technikuose), gamyklose (gražtų, televizijos mazgų, "Lelijos" siuvimo fabrike, odos ir galanterijos kombinate).⁴ Darbininkams ir moksleiviams buvo skaitomos bibliografinės apžvalgos, rengiami literatūros vakarai.⁵

Partijos iškeltų uždavinių vykdymas reikalavo iš esmės pagerinti metodinį darbą, plačiau skleisti geriausią patyrimą, pasinaudojant spauda, radiju, pradėti tirti probleminius klausimus, vystyti bibliotekininkystės teoriją.

¹ Matyt, dėl tos pačios priežasties 1960 metais bibliotekos fondas buvo sumažėjęs iki 200.150 egz. - Žr.: R.-I.Miceikienės diplominiandarbe "Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos istorija" (1980) pateiktą I-ąją lentelę ir priedą Nr.16.

² Minėtas K.Sinkevičiaus str., p.21.

³ Respublikinė biblioteka. 1919-1969 m. V., 1969, p.40.

⁴ Demskis K. Vilnius. Trakų 10...:Reportažas. - Tiesa, 1961, gr.4

⁵ Plačiau žr. skyr. "Kultūrinis bibliotekos gyvenimas", 117-120.

ANTRASIS DARBO DEŠIMTMETIS
(1961-1970)

Antrojo dešimtmečio pradžioje bibliotekos darbas organizuojamas 1959 metų rugsėjo 22 dieną priimto TSKP CK nutarimo "Dėl bibliotekų būklės šalyje ir priemonių jam pagerinti" nurodyta kryptimi. Plačiai propaguojama TSKP XXII-ojo, LKP XIII-ojo suvažiavimų bei plenumų medžiaga, siekiama didinti skaitomumą, įvairinti knygų propagandos formas, tobulinti bibliografinį-informacinį aparatą, plėsti bibliotekos įtakos sferą ir t.t.

Labai reikšmingas įvykis bibliotekoje buvo atviro fondo organizavimas abonemente 1961 metų sausio mėnesį po ilgos trejų metų pertraukos (1958-1961).¹

Visoje šalyje augo aktyvių bibliotekos pagalbininkų, visuomeninkų skaičius, kūrėsi bibliotekų tarybos.² 1962 metais įvykusioje ataskaitinėje Vilniaus viešosios bibliotekos skaitytojų konferencijoje taip pat išrinkta bibliotekos taryba. Ją sudarė 17 žmonių. Buvo sudarytos 3 sekcijos: 1) knygų fondo komplektavimo ir katalogų organizavimo (atsakinga A.Šidiškienė), 2) skaitytojų aptarnavimo ir literatūros propagandos (atsakinga A.Čipkienė), 3) masinio darbo (atsakinga I.Cemnolonskienė).³

Nuo 1964 metų vasario mėnesio bibliotekos vadovavimą perima Algis Lingė. Direktorius pavaduotoja mokslo reikalams tuo metu dirbo Nijolė Kemeklytė.

1965 metais respublikoje buvo minimos Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 25-osios metinės. Bibliotekoje šia proga priimti socialistiniai išsipareigojimai, kuriuose planuojama 5% padidinti skaitytojų skaičių ir 10% literatūros išdavimą, pasiekti skaitomumą 16. Numatyta taip pat pagerinti visuomeninės politinės literatūros propagandą, ypatingą dėmesį skiriant leidiniams

¹ Plačiau žr. skyr. "Abonementas", p. 62-63.

² Абрамов К. История библиотечного дела в СССР. М., 1970, с.420.

³ LTSR Kultūros ministerijos archyvas. Apyrašas Nr.1, byla Nr.262

apie LTSR ekonomikos ir kultūros laimėjimus, knygoms apie Lietuvos istorinę ir revoliucinę praeitį. Šio pobūdžio literatūra atskirai išdėstyta atviruose abonemento fonduose. Bibliografijos skyriuje buvo sudarytas rekomenduojamos literatūros sąrašas "Tarybų Lietuvai - 25 metai", rengiamos atitinkamos tematikos parodos įvairiuose skyriuose, organizuojami masiniai renginiai.¹ Darbe vadovaujamosi LTSR Ministrų Tarybos vasario mėnesį priimtu nutarimu "Dėl priemonių kultūros-švietimo įstaigų darbui pagerinti, sutinkant Tarybų Lietuvos 25-ąsias metines". Priimtuose socialistiniuose išsipareigojimuose buvo planuojama ištirti bibliotekos darbo veiksmingumą skaitytojams. Šiam tikslui nutarta parengti ir išplatinti anketas apie masinio darbo poveikį ir skaitytojų poreikius bei komplektavimo kryptingumą. Vienas iš tų metų bibliotekos gamybinių susirinkimų buvo skirtas fondų komplektavimo specializacijos klausimams. Siekiant sustiprinti zonos bibliotekų darbą, nuo 1965 metų 1000 egzempliorių tiražu buvo leidžiamos rotaprintu spausdintos "Vilniaus zonos bibliotekų darbo apžvalgos". Jas rengė Vilniaus viešosios bibliotekos darbuotojai, prie leidinio prisidėjo LTSR Valstybinė respublikinė biblioteka. Leidinys ėjo ligi 1972 metų. Jame buvo nagrinėjami atskirų rajonų vienerių metų rezultatai bei patirtis visuose bibliotekininkystės baruose.²

Metodiniame darbe stengtasi perimti kitų respublikos viešųjų bibliotekų patyrimą.

1965 metų sausio mėnesį pradėjo darbą įkurtas vaikų literatūros skyrius. Gražiai buvo paminėtos 15-osios bibliotekos veiklos metinės. Ta proga 1965 metų spalio 25 dieną bibliotekoje įvyko ataskaitinė skaitytojų konferencija.³

Metų pabaigoje (lapkričio 18-20 d.) įvykusi antroji respublikos bibliotekininkų konferencija, skirta Tarybų Lietuvos 25-osioms metinėms paminėti, apibendrino respublikos bibliote-

¹ B-kos archyvas. Aplankas "Medžiaga bibliotekos istorijai".

² Plačiau apie šiuos leidinius žr. skyr. "Metodinis skyrius", p.10

³ Plačiau apie šią konferenciją žr. skyr. "Skaitytojų konferencijos", p. 116. Žr. t.p.: Kemeklytė N. Prasmingi darbo metai. - Bibliotekų darbas, 1965, Nr.11, p.7-8, ilustr.

kų 25-čio pasiekimus, išskėlė naujus uždavinius.¹ Pirmojoje konferencijoje (1958 m.) išskeltas uždavinys pasiekti, kad visose masinėse bibliotekose būtų bent po vieną suaugusį skaitytoją iš kiekvienos šeimos, per septyneris metus buvo įvykdytas. Antroji konferencija išskėlė uždavinį šalia masiško gylinti darbo turinį. Iš Vilniaus viešosios bibliotekos konferencijoje dalyvavo vaikų literatūros skyriaus vedėja I. Cemnolonskienė,² direktoriaus pavaduotoja N. Kemeklytė, komplektavimo skyriaus vedėja A. Šidiškienė. Pastaroji vadovavo skaitytojų aptarnavimo sekcijos darbui.³ A. Šidiškienė skaitė pranešimą "Kai kurie bibliotekų fondų komplektavimo ir panaudojimo klausimai daugianacionaliniuose Vilniaus zonos rajonuose".⁴

Vadovaujantis II-osios respublikos bibliotekininkų konferencijos nutarimu paspartinti nacionalinės bibliografijos leidimą, 1966 metais buvo išleista Vilniaus viešosios bibliotekos bibliografijos skyriaus darbuotojų O. Kriukelienės ir K. Šiaudienienės parengta rekomenduojamos literatūros rodyklė "Tarybinis Vilnius".⁵

1967 metais didžiausias dėmesys bibliotekoje buvo skiriamas literatūros, skirtos Tarybų valdžios 50-osioms metinėms, propagavimui, taip pat partijos XXIII-ojo suvažiavimo (1966 m. kovas-balandis) bei TSKP CK plenumų medžiagos skleidimui. TSKP XXIII-ojo suvažiavimo darbe nemaža vietos buvo skirta ir bibliotekoms, kaip svarbiems kultūros židiniams. Siekiant pakelti šių įstaigų politinio auklėjamojo ir šviečiamojo darbo lygį,

¹ Antrosios Tarybų Lietuvos bibliotekų darbuotojų mokslinės konferencijos medžiagos rinkinys. V., 1967. - 351 p.; Antroji respublikinė. - Bibliotekų darbas, 1965, Nr.12, p.4-7, iliustr.

² Žr.: Bibliotekų darbas, 1965, Nr.12, p.11.

³ Žr. Konferencijos medžiagos rinkinio p.134-135.

⁴ Žr. ten pat, p.154-162.

⁵ Plačiau apie šį leidinį žr. skyr. "Kraštotyros skyrius", p.58.

bibliotekos įpareigotos gerinti skaitytojų aptarnavimo kokybę, tirti skaitytojų interesus, pateiktų užsakymų pobūdį, metodiškai vadovauti darbo žmonių skaitymui ir savišvietai. Ypač pabrėžta darbo su jaunimu svarba. Numatyta sustiprinti materialinę bibliotekų bazę.¹ Vilniaus viešoji biblioteka vadovavosi suvažiavimo nurodytomis gairėmis. Aktyviai buvo įsijungta į 1966 m. vasario-1967 m. gegužės mėn. vykusią, Spalio 50-osioms metinėms skirtą, sąjunginę bibliotekų apžiūrą. Dalyvauta sąjunginėje jaunimo konferencijoje "Tėvų keliais". Ypač susirūpinta literatūros užsienio kalbomis komplektavimu ir propaganda. Organizuojant bibliografinį-informacinį aparatą bei masinius renginius, naudojamosi ir šia literatūra.²

1967 metais užsimezgė bibliotekos draugystė su Talino centre M.Gorkio biblioteka.³ Mokslinėje konferencijoje, skirtoje šios bibliotekos įkūrimo 60-osioms metinėms (1967), Vilniaus viešosios bibliotekos direktorius A.Lingė skaitė pranešimą "Iš Vilniaus bibliotekų istorijos". Vėliau, estams pasiūlius, buvo pasirašyta socialistinio lenktyniavimo, skirto V.Lenino 100-osioms gimimo metinėms, sutartis. 1969 metais vilniečiai (abonemento vedėja A.Čipkienė, bibliografijos skyriaus vedėjas L.Račinskas) dalyvavo Estijos bibliotekininkų respublikinėje konferencijoje. Talino bibliotekininkai, savo ruožtu, buvo atvykę susipažinti su Vilniaus kolegų darbu.⁴ Abi bibliotekos keitėsi metodine medžiaga. Aktyviau bendradarbiaujama buvo ligi 1974 m.

Nemažas darbas buvo atliktas bibliotekoje, pasitinkant ir pažymint V.Lenino 100-ąsias gimimo metines. Nuo 1968 metų spalio mėnesio buvo paskelbta sąjunginė bibliotekų apžiūra, skirta šiai žymiai datai. Šiuo laikotarpiu ypač sustiprėjo dėmesys V.Lenino veikalų nagrinėjimui ir propagandai. Abonemente buvo paskelbta knygų leninine tema propagandos savaitė. Šio skyriaus vedėja A.Čipkienė tyrė didžiojo vado kūrinių ir literatūros

¹ Абрамов К. История библиотечного дела в СССР. М., 1970, с.430.

² LTSR Kultūros m-jos archyvas. Apyrašas 1, byla Nr.447.

³ Rimša V. Lenktyniaujame su Talinu. - Bibliotekų darbas, 1972, Nr.7, p.37.

⁴ Rimša V. Susumuoti soclenktynių rezultatai. - Bibliotekų darbas, 1970, Nr.9, p.25, iliustr.

apie jį propagandą Vilniaus viešojoje bibliotekoje.¹ Buvo rengiamos teminės parodos, apipavidalinamos lentynos lenininine tematika,² organizuoti vakarai "Jie matė Lenina"(1969), "Lenino paveikslas mūsų širdyje"(1970), parengtos teminės literatūros apžvalgos: "V.Leninas nacionaliniu klausimu", „V.Lenino nacionalinė politika ir Lietuvos kultūra"(1970). Bibliografijos skyrius sudarė kelias parankines kartotekas: "V.Leninas ir jo revoliucinė veikla", "Komentarinė literatūra apie V.Lenino kūrybinį palikimą", "V.Lenino paveikslas grožinėje literatūroje"(1970). Vilniaus zonoje organizuotas masinių renginių lenininine tematika konkursas, seminaruose buvo skaityti pranešimai "Zonos bibliotekų darbas V.Lenino jubiliejui" (A.Lingė), "Zonos bibliotekų darbas, propaguojant V.Lenino kūrinius ir literatūrą apie jį" (A. Lingė) ir kt. Visi bibliotekos skyriai vienu ar kitu būdu prisidėjo, švenčiant šį svarbų Tarybų šalies gyvenimo įvykį.

1970-aisiais metais biblioteka iškilmingai pažymėjo antrąjį savo darbo dešimtmetį. 1970 metų spalio 16 dieną organizuota praktinė konferencija.³

"Bibliotekų darbe" buvo išspausdintas bibliotekos direktoriaus A.Lingės jubiliejinis straipsnis.⁴ Jame apibendrinta Vilniaus viešosios bibliotekos veikla per 20 metų, aptarti svarbesni bibliotekos gyvenimo faktai, paminėti seniausi ir patys aktyviausi darbuotojai bei skaitytojai, pateikta statistikos duomenų.

¹ Čipkienė A. Taip pas mus skaitomi Lenino veikalai. - Bibliotekų darbas, 1970, Nr.3, p.2-3.

² Линге А. С Лениным в сердце. - Советская Литва, 1968, 13 сент.

³ Plačiau apie konferenciją žr. atitinkamame skyriuje, p.117.

⁴ Lingė A. Į trečiąjį dešimtmetį. - Bibliotekų darbas, 1970, Nr.9, p.14-15. Žr. t.p.: Lingė A. Jubileusz Biblioteki Adama Mickiewicza. - Czerwony Sztandar, 1970, 28 października, ilustr.; 400 tys. tomów. - Życie Warszawy, 1970, 1/2 listopada. - Parašas: P.

TREČIASIS DARBO DEŠIMTMETIS¹
(1971-1980)

Šio laikotarpio bibliotekos veiklos pobūdį apsprendė išaugęs šalies bibliotekininkystės lygis. Pagrindines darbo kryptis sąlygojo svarbiausi partijos ir vyriausybės nutarimai bei žymiosios šalies datos.

Dar 1969 metais respublikos bibliotekinėje spaudoje pasirodė straipsnių, svarstančių bibliotekų centralizacijos mūsų respublikoje galimybes. Sąjungoje centralizacijos eksperimentas buvo pradėtas maždaug 1966 metais. Pradžioje centralizuotos kai kurios RTFSR, taip pat Rygos bibliotekos.² Pats gyvenimas priverė imtis šios priemonės, nes buvusioji, nelanksti valstybinių masinių bibliotekų tipinė struktūra pradėjo nebeatitikti visuomenės reikalavimų. Socialiniai šalies pasikeitimai pareikalavo keisti bibliotekų tarpusavio sąveiką, jų darbo metodus, netgi tam tikra prasme uždavinius ir funkcijas.³ Buvusioji bibliotekų tinklo struktūra trukdė įdiegti racionalią darbo organizaciją ir techniką, vengti paralelizmo ir dubletiško bibliotekų darbe. Bibliotekų centralizacijos įdiegimo problemą svarstė speciali sąjunginė probleminė komisija. 1971 metų liepos 4 d. TSRS Kultūros ministerija priėmė nutarimą, pritariantį valstybinių masinių bibliotekų tinklo centralizacijos įdiegimui, o 1973 metų vasario 9 dieną TSRS Kultūros ministerijos kolegijos nutarimu buvo pasiūlyta visoms respublikoms sudaryti bibliotekų tinklo centralizacijos planus 1973-1980 metams.⁴ Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje buvo numatyta centralizuoti bibliotekų tinklą viešųjų bibliotekų bazėje. Buvo nutarta, kad viešosios bibliotekos, kaip mokslinės, gerindamos skaitytojų aptar-

¹ Žr. kraštotyros skyriuje parengtą literatūros apžvalgą: "Vilniaus viešajai bibliotekai - 30 metų". VVB, 1980.

² Valiūtė V. Aptartas bibliotekų tinklo centralizavimas. - Bibliotekų darbas, 1970, Nr.11, p.26.

³ Vilkienė V. Valstybinių masinių bibliotekų tinklo centralizacijos perspektyvos Lietuvos TSR. - Bibliotekų darbas, 1971, Nr.11, p.7-13, schem.

⁴ Urbonienė V. B-kų tinklo centralizacija. - Bibliotekų darbas, 1974, Nr.2, p.4.

navimą pačioje bibliotekoje ir už jos ribų, ir po centralizacijos turėtų likti bibliografinio-informacinio, mokslinio-metodinio ir TBA centrais zonose. Be to, viešosios bibliotekos turėtų toliau stiprėti kaip masinės bibliotekos, filialų sistema aptarnaudamos miesto gyventojus.¹ LTSR Kultūros ministerijos įsakymu nuo 1970 metų Panevėžio mieste buvo įdiegta valstybinių masinių bibliotekų tinklo centralizacija. Kadangi eksperimentas save pateisino, 1973 metų spalio 9 dieną LTSR Kultūros ministerijos kolegija priėmė nutarimą "Dėl Lietuvos TSR valstybinių masinių bibliotekų tinklo centralizacijos" ir patvirtino "Bibliotekų tinklo centralizacijos planą".² Vilniaus miesto bibliotekas buvo užplanuota baigti centralizuoti 1976 metais, o Vilniaus rajono - 1978 metais.³ Taigi, centralizacijos vykdymas zonos bibliotekose tapo viena svarbiausių viešosios bibliotekos trečiojo darbo dešimtmečio veiklos krypčių. Kol nebuvo įkurtas metodinis skyrius (1978), tiesiogiai už šį darbo barą buvo atsakingi trys vyriausieji bibliotekos bibliotekininkai bei vaikų literatūros skyriaus ir jaunimo sektoriaus vedėjai. Darbą koordinavo bibliotekos direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalams.

1971 metais bibliotekos kolektyvas stengėsi gerais darbo rodikliais pasitikti TSKP XXIV ir LKP XVI suvažiavimus. Suvažiavimo garbei buvo organizuota apžiūra-konkursas "Geriausiam Vilniaus zonos jaunajam bibliotekininkui išaiškinti" ir kt.

TSKP XXIV suvažiavimo priimtose direktyvose buvo numatyta toliau gerinti kultūrinį gyventojų aptarnavimą, "tobulinti bibliotekininkystę šalyje".⁴ Vilniaus viešoji biblioteka sustiprino dėmesį fondų komplektavimui, daugiau orientuodamasi į humanitarinio profilio literatūrą. Į darbo planus įtraukti išsamūs fondų panaudojimo tyrimai, skaitytojų poreikių bei interesų analizė. Darbe su jaunimu į pirmą vietą buvo keliami proforientavimo klausimai.

Nuo 1971 metų kovo mėnesio bibliotekos direktoriumi tapo Vytautas Rimša. Direktorius pavaduotoja mokslo reikalams šiuo me-

¹ Vilkienė V. Ar pagerės aptarnavimas. - Bibliotekų darbas, 1969 Nr.9, p.5.

² Žr. minėto V.Urbonienės straipsnio, p.4.

³ Dokumentai bibliotekų centralizacijos klausimu. - Bibliotekų darbas, 1974, Nr.5, p.6,7.

⁴ TSKP XXIV-ojo suvažiavimo medžiaga. V. 1970. - p.110.

tu pradėjo dirbti Aldona Simaitytė. 1973 metais laikinai eiti bibliotekos direktorės pareigas buvo paskirta Irena Cemnolonskienė, o nuo 1974 metų sausio bibliotekos vadovavimą perėmė Liuda Pagirienė, o direktorės pavaduotoja paskirta Dalia Stanevičienė.

1974-ieji metai žymūs bibliotekininkystės istorijai kaip reikšmingų dokumentų priėmimo metai. 1974 metų gegužės 8 dieną TSKP CK priima nutarimą "Dėl bibliotekų vaidmens didinimo, komunistiškai auklėjant darbo žmones ir spartinant mokslinę-techninę pažangą".¹ LKP CK ir Lietuvos TSR Ministrų Taryba priėmė analogišką nutarimą "Dėl priemonių TSKP Centro Komiteto nutarimui "Dėl bibliotekų vaidmens didinimo, komunistiškai auklėjant darbo žmones ir spartinant mokslinę-techninę pažangą" įvykdyti". Vilniaus viešoji biblioteka irgi pradėjo vykdyti šiuos nutarimus. Jie tapo artimiausio laikotarpio pagrindine darbo gaire ir nurodė tolesnes vystymosi perspektyvas. Čia buvo duotas tarybinės bibliotekos apibrėžimas. Ji apibūdinta kaip svarbi partinių organizacijų atramos bazė komunistiškai, auklėjant darbo žmones, kaip ideologinės ir mokslinės informacijos įstaiga.² Kylantis tarybinės visuomenės išsimokslinimas, platesni ir gilesni skaitytojų interesai pareikalavo gerinti darbo organizaciją, ieškoti efektyvesnių priemonių, vykdant nelengvas viešosios bibliotekos darbo funkcijas.

1974 metais buvo pradėtos soclenktynės su Klaipėdos viešąja biblioteka. Buvo surengtas pirmasis abiejų bibliotekų tarpzoninis seminaras Nidoje.³

Kupini rūpesčių ir pertvarkymo darbų bibliotekai buvo 1975-ieji metai. Baigiamieji šalies devintojo penkmečio metai pareikalavo sukaupti pastangas, siekiant kuo geresnių darbo rodiklių. Ypač aktualūs bibliotekai uždaviniai buvo ir nuolat išlieka - aukšta skaitytojų aptarnavimo kultūra, dalykiška ir kvalifikuota bibliografinė informacija, planingas ir kokybiškas fondų komplektavimas, operatyvus gautų knygų apipavidalinimas.

Dėl 1975 metais vykusio remonto biblioteka dirbo tik 4 mėnesius (kai kurie skyriai dar mažiau), tačiau buvo beveik įvykdytas pusmečio planas. Per remontą iš rietuvių buvo stengiamasi

¹ Bibliotekų darbas, 1974, Nr.6, p.1-3.

² Bibliotekų darbas, 1977, Nr.1, p.1.

³ Plačiau apie šį renginį žr. skyr. "Metodinis skyrius", p.103-10

pašalinti neaktualią bei susidėvėjusią literatūrą, atlikti kiti tvarkymo darbai.

Deja, dėl remonto darbų neįvyko spalio mėnesį planuota mokslinė-praktinė konferencija, skirta 25-osioms bibliotekos įkūrimo metinėms. Ta proga bibliografijos skyriuje buvo parengtas ir rotaprintu padaugintas (130 egz.) literatūros sąrašas "Vilniaus viešajai A.Mickevičiaus bibliotekai - 25 metai" (sudarytojos R.Česnickienė ir M.Batutytė), o "Bibliotekų darbe" buvo išspausdintas direktorės L.Pagirienės bibliotekos veiklą apibendrinantis ir ateities planus numatantis straipsnis.¹ Jame pažymima, kad bibliotekos fondai artėja prie pusės milijono egzempliorių knygų (1974 m. - 498.857 egz., 1975 m. - 523.090 egz.), kad kasmet aptarnaujama apie 15 tūkstančių skaitytojų. Didžiąją jų dalį (maždaug 61%) sudaro jaunimas. Straipsnyje apibūdinamas reikšmingas visų skyrių darbuotojų indėlis į bibliotekos ketvirčio amžiaus darbo rezultatus. Viešųjų bibliotekų 25-mečio proga paskelbtame LTSR Kultūros ministerijos sveikinime buvo ir šešių Vilniaus viešosios bibliotekos darbuotojų pavardės?

1976-ieji metai buvo pirmieji dešimtojo penkmečio ir TSKP XXV-ojo suvažiavimo metai. TSRS Kultūros ministerija parengė "Šalies bibliotekų darbo pagrindines kryptis 1976-1980 metams. Šis dokumentas tapo kompleksine veiklos programa visų sistemų ir žinybų bibliotekoms.³ Minėtieji šalies gyvenimo įvykiai nulėmė ir pagrindines viešosios bibliotekos darbo kryptis, rengiamų parodų bei teminių lentynų, masinių priemonių tematiką. Metodinis skyrius ypatingą dėmesį skyrė rajonams, perėjusiems į centralizuotą sistemą. Bibliotekoje buvo įkurta darbo mokslinio organizavimo taryba (DMO), kuri pradėjo spręsti gamybinius ir organizacinius klausimus. Daug pastangų padėta, gerinant materialinę bibliotekos bazę bei darbo sąlygas (įrengtas centrinis šildymas, vaikų literatūros fondo atsarginės patalpos ir kt.).

Metų pabaigoje (gruodžio 9-10 d.) Vilniuje įvyko trečioji

¹ Pagirienė L. A.Mickevičiaus biblioteka šiandien ir rytoj. - Bibliotekų darbas, 1975, Nr.10, p.10-11.

² Žr.: Sveikiname /.../: Lietuvos TSR Kultūros ministerija. - Bibliotekų darbas, 1975, Nr.10, p.5.

³ Dešimtasias bibliotekų penkmetis. - Bibliotekų darbas, 1977, Nr.10, p.1-6.

Tarybų Lietuvos bibliotekininkų mokslinė konferencija.¹ Vienos iš šio renginio sekcijų "Fondų komplektavimas, tvarkymas ir apsauga" darbas vyko Vilniaus viešosios bibliotekos skaityklos salėje, ir šitai, žinoma, pareikalavo nemaža parengiamojo organizacinio darbo. Konferencijoje buvo pažymėta, kad tarp antrosios (1967) ir trečiosios bibliotekų darbuotojų konferencijų įvyko žymių poslinkių visame šalies gyvenime, kultūroje, tuo pačiu ir bibliotekininkystėje. Išaugo bibliotekų fondai, skaitytojų skaičius, padidėjo bibliotekų socialinis ir kultūrinis vaidmuo ir t.t.² Priimtoje rezoliucijoje išskelti svarbiausi tolimesnio bibliotekų darbo uždaviniai, nurodytos pagrindinės veiklos kryptys. Konferencija pabrėžė būtinumą gerinti skaitytojų idėjinį-politinį auklėjimą, užtikrinti kompleksinį bibliotekų kaip ideologinių, kultūros-švietimo ir mokslo-informacijos įstaigų vystymą.³ Visų pranešėjų pasisakymuose buvo keliamą mintis, kad siekiant pažangos, reikia visų tipų ir žinybų bibliotekų ir informacijos įstaigų veiklą koordinuoti, kooperuoti ir centralizuoti. Buvo pažymėta, kad 1977 metais bus centralizuotos visos valstybinės masinės bibliotekos, kartu ruošiamasi tarpžinybinei bibliotekų centralizacijai. Greta kitų, visų tipų bibliotekoms keliamų uždavinių, konferencijos rezoliucijoje akcentuojama, kad "viešosiose /.../ bibliotekose reikia suaktyvinti mokslo tiriamąjį darbą, analizuojant įvairias bibliotekininkystės ir bibliografijos metodologijos problemas, tiriant istoriją, nagrinėjant įvairių veiklos barų, taip pat leidinių panaudojimo efektyvumą!"⁴

Sekančiais metais žymiai padidėjo perskaitytų leidinių skaičius. Pirmą kartą bibliotekos istorijoje buvo peržengta 400 tūkstančių vienetų riba - iš viso 1977 metais skaitytojai perskaitė 411.451 egzempliorių leidinių, vidutiniškai kiekvienas perskaitė po 25,7 knygas, padidėjo fondų apyvarta (0,78), pats fondas dėl intensyvaus literatūros nurašymo tais metais sumažėjo 1774 egzemplioriais. Pagerėjo liaudies ūkio specialistų aptarnavimas. Abonemente ir bibliografijos-informacijos skyriuje buvo

¹ Simaitytė A. Konferencijos dienos. - Bibliotekų darbas, 1977, Nr.1, p.5-9.

² Trečiosios Tarybų Lietuvos bibliotekininkų mokslinės konferencijos rezoliucija. - Bibliotekų darbas, 1977, Nr.1, p.10.

³ Ten pat, p.12.

⁴ Ten pat, p.13.

sudarytos profesijų kartotekos, numatyta organizuoti reguliarią grupinę informaciją pedagogams. Kadangi ypatingas dėmesys buvo skirtas sąjunginių ir respublikos apžiūrų-konkursų (Sąjunginė bibliotekų darbo apžiūra Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 60-mečiui¹; Metodinės medžiagos ir bibliotekų darbo patyrimo aprašymas centrinėse (rajoninėse) bibliotekose apžiūra-konkursas²) eigai, mažiau dėmesio tais metais skirta kvalifikacijos kėlimo ir mokslo tiriamojo darbo sričiai.

1977 metų vasario 23 dieną iš Antakalnio į Trakų gatvę buvo perkeltas bibliotekos vaikų literatūros skyrius. 1977 metais buvo baigta Vilniaus zonos bibliotekų centralizacija.

Vykdydama LTSR valstybinės respublikinės bibliotekos direktoriaus 1977 metų lapkričio 14 dienos įsakymą "Dėl Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos viešųjų bibliotekų veiklos patikrinimo" ir 1978 metų rugsėjo 26 dienos LTSR Kultūros ministerijos kolegijos nutarimą "Dėl Kauno viešosios bibliotekos metodinio vadovavimo centralizuotoms bibliotekų sistemoms tobulinimo", per metus (nuo 1977 m. lapkričio iki 1978 m. lapkričio) grupė LTSR valstybinės respublikinės bibliotekos darbuotojų patikrino viešųjų bibliotekų veiklą. Tikrinime dalyvavo ir LTSR Kultūros ministerijos vyr. inspektorė O.Taluntytė. Vilniaus viešosios bibliotekos veikla buvo tikrinama 1977 metų gruodžio mėnesį. Tikrinimo rezultatai buvo aptarti direktijos, skyrių vedėjų ir visuomeninių organizacijų atstovų gamybiniame pasitarime. Vėliau LTSR Kultūros ministerijoje vykusiame respublikiniame pasitarime buvo apibendrinta tikrinimo medžiaga.

Po tikrinimo pažymėta, kad viešosios bibliotekos yra svarbios savo miestų kultūros ir mokslo įstaigos, zonų bibliotekų metodikos centrai, aktyviai dalyvaujantys komunistiniame darbo žmonių auklėjime, švietime, specialistų rengime ir jų kvalifikacijos tobulinime, vadovaujančios zonų valstybinių masinių bibliotekų darbui, sprendžiančios įvairių žinybų bibliotekų sąveikos, integravimo problemas, organizacinius, teorinius bei metodikos klausimus.³ Tikrinimas parodė, kad kasmet gerėja viešųjų

¹ Sąjunginė bibliotekų darbo apžiūra. - Bibliotekų darbas, 1977, Nr.3, p.16-17.

² Žr.: Bibliotekų darbas, 1977, Nr.5, p.34-35.

³ Košinskienė E. Laimėjimai skatina naujiems darbams. - Bibliotekų darbas, 1979, Nr.5, p.9.

bibliotekų darbo turinys, visuose baruose jaučiami teigiami poslinkiai, tačiau išryškėjo ir taisytinių dalykų, spręstinių problemų. Buvo kalbama apie nepatenkinamas sanitarines sąlygas Vilniaus viešosios bibliotekos saugykloje (trūksta patalpų, neatitinkantis saugumo technikos lentynų aukštis). Pabrėžtas būtinumas sistemingai dirbti su mainų fondu, redaguoti katalogus, perredaguoti bendrąją sisteminę straipsnių kartoteką, gerinti bibliografinės-informacinės literatūros fondo tvarkymą ir kt. Išanalizuota visų skyrių veikla, numatytos perspektyvos ateičiai.¹

1977-1979 metais TSRS kultūros ir švietimo įstaigose vyko didelė reorganizacija. Priklausomai nuo atliekamų funkcijų ir darbo apimties joms buvo suteiktos atitinkamos kategorijos, peržiūrėta ir patobulinta viešųjų bibliotekų struktūra, pasikeitė etatų sudėtis, pakilo darbuotojų atlyginimai. Pagal pagrindinius darbo rodiklius ir bendrą darbų apimtį Vilniaus viešajai bibliotekai buvo palikta III-oji kategorija.

1977-1979 metais bibliotekos fondų saugojimo skyriuje buvo atliekami fondo tyrimai. Remiantis gautais rezultatais, stengtasi nustatyti aktyvaus fondo modelį.²

Bibliotekoje nuolat praktikuojamos darbuotojų išvykos į kitas respublikos bei šalies (Armėnijos TSR, Leningrado, Maskvos, Talino) bibliotekas. O 1978 metais Vilniaus viešojoje bibliotekoje lankėsi svečių iš VDR Erfurto apygardos, LLR Bialystoko vaivadijos bibliotekų, LLR "Čytelnik" ir mokslinės literatūros leidyklų atsakingi darbuotojai. Svečiavosi taip pat Talino centrinės bibliotekos, Dniepropetrovsko, Karagandos, Kalinino sritinės bibliotekos, Liepojos bibliotekininkai, Odesos literatūrinio muziejaus bendradarbiai ir kt.

Nuo II-ojo 1978 metų pusmečio buvo įkurtas metodikos skyrius, padėjęs gerinti metodinį vadovavimą zonai.

Gražių rezultatų pasiekta bibliotekoje 1979 metais, pažymint Tarptautinius vaikų metus, švenčiant Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejų. Tobulinant bibliotekos struktūrą, metų pabaigoje buvo įkurti trys nauji skyriai - skaitytojų registracijos ir kontrolės (vedėja A.Švelnytė), meno ir muzikinės literatūros (vedėja R.Janauskaitė) ir kraštotyros (vedėja R.Česnickienė). Nepertvarkius bibliotekos patalpų, pirmasis egzistuoja tik for-

¹ Košinskienė E. Laimėjimai skatina naujiems darbams. - Bibliotekų darbas, 1979, Nr.5, p.10-14.

² Plačiau žr. skyr. "Fondų saugojimo skyrius", p. 42.

maliai, antrasis dar tik pradeda įsikurti. Gana siaura kol kas ir kraštotyros skyriaus darbo apimtis, nepakankamai sukomplektuoti kadrai.¹

Biblioteka ypač sustiprino liaudies ūkio specialistų aptarnavimą. Intensyviai buvo šefuojamos didžiosios komjaunimo statybos (BAM'as, Ignalinos AE, Elektrėnų (VRE) profilaktoriumas, Vilniaus pensionatas ir kt.). Iš viso jiems perduota per 4 tūkst egzempliorių knygų.

Labai reikšmingas, organizuojant bibliotekos veiklą, buvo 1979 metų balandžio 26 dienos TSKP CK priimtas nutarimas "Dėl tolesnio ideologinio, politinio auklėjamojo darbo gerinimo".²

Šio bei 1974 metų priimto nutarimo "Dėl bibliotekų vaidmens didinimo komunistiškai auklėjant darbo žmones ir spartinant mokslinę-techninę pažangą" iškeltais uždaviniais buvo vadovaujama si ir planuojant 1980-ųjų-baigiamųjų K-ojo penkmečio ir trisdešimtųjų Vilniaus viešosios bibliotekos veiklos metų darbą. Kolektyvo kūrybinę iniciatyvą bei socialistinių įsipareigojimų vykdymą skatino tais metais pažymėtas V.Lenino 110-ųjų gimimo metinių jubiliejus, Tarybų Lietuvos 40-metis, Olimpinės vasaros žaidynės Maskvoje bei kitos visuomeninio ir politinio gyvenimo datos.

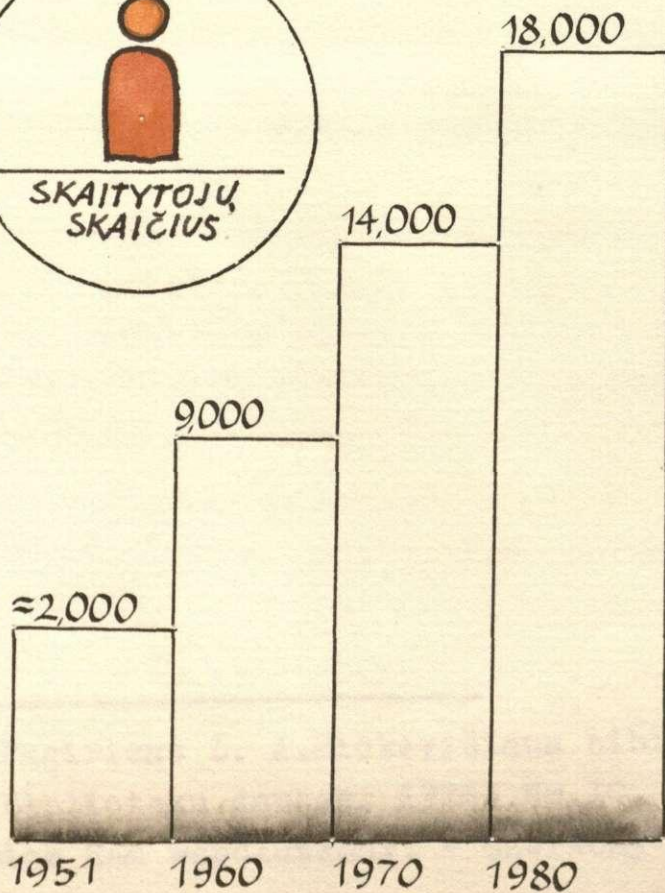
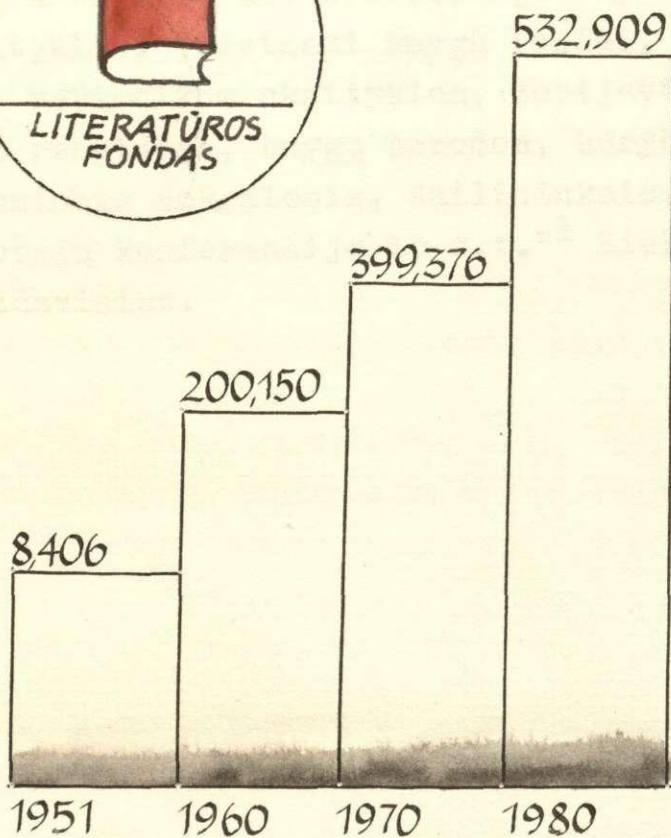
Nepaisydama buitinių sunkumų, biblioteka pasiekė užplanuotus rodiklius. 101,8% buvo įvykdytas skaitytojų telkimo planas. Per penkmetį skaitytojų skaičius išaugo nuo 13.394 (1976) iki 18.335 (1980). Pagrindinę skaitytojų dalį sudaro įvairių mokymo įstaigų moksleiviai. Per metus biblioteka įsigijo 24.997 vienetų (9452 pavadinimų) spaudinių. Iš viso per tris bibliotekos veiklos dešimtmečius sukauptas 532.909 egz. fondas. Taigi, nuo 1950 metais turėtų 8406 knygų peržengta pusės milijono riba. Kaip ir kasmet, buvo plačiai propaguojama literatūra (per metus surengta apie 300 vaizdinių ir žodinių renginių), teikiamos informacijos skaitytojams (per 13.tūkst.) ir kt.Pagerėjo parodų turinys ir estetinis apipavidalinimas. Šiam tikslui skaitytojus aptarnaujančiuose skyriuose buvo sudarytos parodų rengimo tarybos, kurios rūpinasi bibliografinė, dalykine bei estetinė parodų pusėmis, ieško jų rengimo įdomesnės formos.

¹ Žr. atitinkamus skyrius.

² Komunistas, 1979, Nr.6, p.3-12.

Sėkmingai buvo įvykdyti socialistiniai išsipareigojimai, o TSKP XXVI-ojo suvažiavimo (1981 m. vasaris) garbei buvo priimti papildomi socialistiniai išsipareigojimai, ir jie taip pat buvo įvykdyti. Kiekvienas skyrius dirbo planingai ir apgalvotai, ieškojo papildomų rezervų darbo efektyvumui didinti. Per tris dešimtmečius smarkiai padidėjo bibliotekos kolektyvas. Nuo 20 darbuotojų (iš jų - 1 su aukštuoju bibliotekiniu išsilavinimu ir 4 su specialiuoju viduriniu) 1951 metais jis išaugo iki 68 bibliotekinių darbuotojų (iš jų 66,1% - specialistai su aukštuoju ir specialiuoju viduriniu išsilavinimu). 34,8% darbuotojų turi daugiau kaip dešimties metų stažą. Daugiausiai kolektyvą papildė VVU bibliotekininkystės ir Vilniaus kultūros mokyklos absolventai.

Fondo ir skaitytojų skaičiaus augimą parodo žemiau pateiktos schemas.

Biblioteka, kaip matome, auga ir plečiasi. Kartu įvairėja jos darbo formos, gilėja veiklos turinys. O ateityje - įdomūs planai, gražūs užmojai. Bibliotekos "rytojus - šviesios ir erdvios skaityklos, prieinami knygų fondai, muzikos ir meno, viltistikos, periodikos skaityklos, kopijavimo aparatūra, įdomūs ir turiningi renginiai, knygų parodos, kūrybinis bendradarbiavimas su aukštosiomis mokyklomis, dailininkais, muzikais, A.Mickevičiaus vertėjų konferencija ir t.t."¹ Kiekvienį metai kelia vis naujus uždavinius.

¹ Žr.: Pagirienė L. A.Mickevičiaus biblioteka šiandien ir rytoj. - Bibliotekų darbas, 1975, Nr.10, p.11; Szostakowski J. Mickiewicz nam współczesny. - Czerwony Sztandar, 1979, 23 grudnia, ilustr.

S P A U D I N I Ų K O M P L E K T A V I M O I R
T V A R K Y M O S K Y R I A I

Šie du savarankiški skyriai buvo įkurti tik 1979 metais. O ligi to laiko, nuo 1950 metų spalio mėnesio bibliotekoje egzistavo vienas knygų komplektavimo ir tvarkymo skyrius. Jo pirmoji ir ilgametė vedėja (ligi 1967 m.) buvo A.Šidiškienė, prieš tai trejis metus dirbusi tuo metu Kaune įsikūrusioje LTSR valstybinėje centrinėje bibliotekoje (dabar LTSR valstybinė respublikinė biblioteka). Nuo 1968-ųjų iki 1975 metų skyriui vadovavo M.Genšienė.¹ Vėliau, ligi susidarant dviem skyriams, vedėja buvo A. Mačiulienė. Dabar ji vadovauja knygų tvarkymo skyriui, o komplektavimo skyriaus vedėja paskirta D.Veniulienė.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Knygų komplektavimas yra bene viena svarbiausių kiekvienos bibliotekos darbo grandžių visais jos vystymosi etapais. "Nuo fondo sudėties žymia dalimi priklauso bibliotekos darbo kokybė, politinis kryptingumas, skaitytojų poreikių patenkinimas".²

Kaip nurodoma spaudinių komplektavimo skyriaus nuostatuose, skyrius turi "komplektuoti visų rūšių spaudinius, išeinančius respublikoje, šalyje ir užsienyje, atitinkančius skaitytojų politinius, mokslinius, gamybinius ir kultūrinius poreikius".³ Viešosios bibliotekos fondas yra universalus, formuojamas moksliniu tarybinės bibliotekininkystės principu, atsižvelgiant į a) miesto ekonominį ir kultūrinį profilį ir vystymosi perspektyvas; b) miesto gyventojų ir skaitytojų skaičių, jų socialinę, nacionalinę, profesinę sudėtį, skaitymo interesus ir poreikius; c) kitų miesto žinybų bibliotekų komplektavimo principus ir fondų panaudojimo galimybes.⁴

¹ Žr.: MLTE, T.1. 1966, p.547. T.p. aplanką "Pasakoja bibliotekos darbuotojai".

² Vilkienė V. LTSR valstybinių masinių bibliotekų komplektavimas ir priemonės jam pagerinti. - Kn.: Pirmosios Tarybų Lietuvos bibliotekininkų konferencijos medžiagos rinkinys. V., 1960, p.43.

³ Žr. skyriaus nuostatus, sudarytus 1981 m.

⁴ Ten pat.

Spaudinių tvarkymo skyrius kelia sau uždavinį "bibliotekiškai tvarkyti visą gaunamą naują literatūrą, katalogus, padedančius komunistiškai auklėti darbo žmones, vystyti tarybinį mokslą, gamybą, kelti darbo našumą". Taip pat skyrius turi "studijuoti ir tirti knygų ir katalogų tvarkymo teoriją bei metodiką", konsultuoti šiais klausimais zonos centrinės ir kitų žinybų bibliotekas.¹

Kadangi šių skyrių veikla labai glaudžiai susijusi ir atskyrė jie tik visai neseniai, toliau jų darbas bus aptariamasis kartu.

PIRMŪJŲ DEŠIMTMEČIŲ DARBO PROBLEMOS

Vilniaus sritinę biblioteką teko kurti tuščioje vietoje, todėl pradinio fondo kūrimui ir jo tolesniam kaupimui pradžioje teko bene pagrindinis vaidmuo. Kaip matome iš saugomos archyvinės medžiagos, jau 1950 metų spalio mėnesį biblioteka pradėjo gauti knygas.

Nemažą pagalbą, komplektuojant pradinį fondą, suteikė Ukrainos TSR bibliotekos. Kultūros švietimo įstaigų komiteto prie Ukrainos TSR Ministrų Tarybos leidimu sritinėms bibliotekoms, turinčioms literatūros sąjunginių respublikų kalbomis, buvo leista ją nemokamai perduoti tų respublikų bibliotekoms. Tuometinė Vilniaus sritinė biblioteka gavo leidinių net iš dešimties Ukrainos TSR sritinių bibliotekų.

Pateikiama lentelė rodo, kada, iš kokių Ukrainos miestų, ir kiek knygų, buvo gauta:

¹ Žr. skyriaus nuostatus, sudarytus 1981 m.

Eil. Nr.	Data	Biblioteka	Knygų skaičius (egz.)
1.	1950 X 20	Kirovogrado	239
2.	1950 X 27	Kijevo	303
3.	1950 XI 2	Poltavos Kotliarevskio sritinė b-ka	157
4.	1950 XI 5	Izmailas	293
5.	1950 XI 14	Žitomiro	199
6.	1950 XII 25	Lvovo	395
7.	1950 XII 30	Rovno	249
8.	1951 I 3	Poltavos Kotliarevskio sritinė b-ka	156
9.	1951 I 4	Kamenee-Podolsko (dabar B.Chmelnickio sr.)	317
10.	1951 I 16	Lvovo	49
11.	1951 I 20	Chersono M.Gorkio sritinė b-ka	174
12.		Nikolajevo	269

Viso: 2.800

Daugiausia buvo siunčiamos 1944-1947 metų leidimo knygos, patekusios į bibliotekas, kaip privalomas egzempliorius. Pvz., iš Kirovogrado sritinės bibliotekos gauta V.Lenino "Didžioji iniciatyva" (1945, 1948), "Apie literatūrą" (1946), Salomėjos Hėries poezija (1946), V.Mykolaičio-Putino "Altorių šešėlyje", M.Gorkio "Motina" (1946), N.Ostrovskio "Kaip grūdinosi plienas" (1948), Донелайтис К. Времена года (1945), Шолохов М."Тихий Дон" (1945-1947), "Komunisto" ir "Jaunimo gretų" žurnalų komplektai.¹

Iš viso 1950 metų gruodžio mėnesį įsigyta 8406 knygos, iš jų 2445 tais pačiais metais buvo suinventorintos.

1951 m. balandžio 17 dieną gautos 57 brošiūros iš Visasąjunginės politinių ir mokslinių žinių skleidimo draugijos. Tų pačių metų spalio-gruodžio mėnesiais Valstybinė pedagoginės literatūros leidykla perdavė bibliotekai 179 knygas. Daugiausia tai buvo vadovėliai lietuvių ir lenkų kalbomis. Senesnių metų

¹ Duomenys paimti iš aplanko "Medžiaga bibliotekos istorijai". Žr. t.p. A.Šidiškienės atsiminimus "Pasakoja bibliotekos darbuotojai". V., 1981.

klasikinės literatūros leidiniai buvo atrenkami iš LTSR Knygų rūmų saugyklos. Be einamojo komplektavimo biblioteka naudojosi Valstybiniu mainų fondu. Nemaža literatūros buvo perimta iš miesto antrosios masinės bibliotekos, į kurios patalpas Trakų gatvėje Vilniaus sritinė biblioteka persikėlė 1951 m. gegužės mėnesį. 1951 m. birželio mėnesį minėtoji biblioteka perdavė į Vilniaus sritinės bibliotekos fondą 5076 knygas, o spalio mėnesį dar 711 leidinių dubletinės literatūros.¹

Nuo 1950 m. gruodžio mėnesio respublikos vyriausybės nutarimu biblioteka kelis metus gavo privalomą apmokamą literatūros lietuvių kalba egzempliorių. Dėl vietos stokos jo atsisakyta.

Darbo pradžia buvo labai nelengva. Ilgą laiką biblioteka neturėjo nuosavo transporto. Pačioms skyriams darbuotojoms miesto autobusais teko vežioti knygas iš kolektoriaus, knygynų, antikvariato.²

Daug sunkumų kėlė neturintiems bibliotekinio darbo patirties darbuotojams knygų tvarkymas. Apie tai rašo savo atsiminimuose A.Šidiškienė (p.), E.Miciūtė (p.). M.Gensienė prisimena: /.../: "Vienintelė parankinė priemonė buvo dešimtainė Tropovskio klasifikacija. Sąjunginių Knygų rūmų spausdinamos katalogų kortelės neturėjo ne tik raidinio indekso, bet ir Tropovskio schemas indekso. Jau nebeprišimenu, kodėl klasifikacinę Tropovskio schema netiko mūsų fondams, ir mums teko jos pagrindu sudaryti sau kitą schemą (vienas egzempliorius kaip "relikvija" iki šiol saugomas skyriuje)."³

Naujos, marksistinė metodologija paremtos klasifikacijos sukūrimas pirmaisiais pokario dešimtmečiais jaudino visos šalies bibliotekininkus. Tačiau dėl įvairių organizacinio pobūdžio kliūčių šis procesas nusitęsė iki 60-ųjų metų.⁴

Drg. M.Gensienė rašo: "Lengviau pasidarė dirbti klasifikuotojui, kai buvo išleista 1960 m. klasifikacinė schema, o spausdintose katalogų kortelėse imta žymėti raidinis indeksas. Tačiau

¹ Žr. t.p. minėtus A.Šidiškienės atsiminimus.

² Žr. bibliotekininkės E.Miciūtės atsiminimus.

³ Žr. atsiminimų, p.15

⁴ Абрамов К.И. История библиотечного дела в СССР. М., 1970, с.408-409.

prasidėjusi techninė revoliucija sukėlė tokį naujos literatūros antplūdį, kad net 1963 metais pasirodžiusi sritinėms bibliotekoms skirtoji schema neturėjo smulkesnio skirstymo, poskyrių ir rubrikų indeksų. /.../ Po truputį kaupiasi patirtis, mes racionalizuojame knygų apipavidalinimą. Pvz., 1968 metais atsisakėme kiekvienai knygai talonų. Atsisakėme taip pat knygos formuliaro, nepateisinusio savęs."¹

Ne mažiau keblus buvo užsienio knygų šifravimas. Metodinių aprašymo priemonių neturėta. Teko verstis patiems. Šiame darbe daug pasidarbavo trejų metų bibliotekinių stažą turėjusi skyriaus vedėja A.Šidiškienė. 1952 m. ji buvo komandiruota į Maskvą susipažinti su komplektavimo patirtimi.

Iš 1958 m. bibliotekos komplektavimo plano matome, kad skaitytojų sudėtis apsprendė nuoseklesnį ir kryptingesnį skyriaus darbą. Biblioteka atsisakė ypač siauros specializacijos literatūros, skirtos įvairių sričių moksliniams darbuotojams (pvz., medicinos, fizikos-matematikos, technikos bei gamybos klausimais). Ypatingas dėmesys, kaip pažymima plane, turi būti skiriamas laikui išigyti aktualiausiai visuomeninei politinei ir grožinei literatūrai, vadovėliams. Kad geriau būtų aptarnaujami TBA abonentai, planuojama didinti vadovėlių bei kitų mokymo priemonių egzemplioriškumą. Geresniam gamybos sferos darbuotojų aptarnavimui biblioteka turėjo 1958 metais gauti specialius leidinius - standartus.

Nemaža vietos komplektavimo klausimams buvo skirta ir 1958 metais liepos mėnesį Vilniuje vykusioje I-ojoje respublikos bibliotekininkų konferencijoje. Čia buvo pažymėta, kad viešosios (Vilniaus, Klaipėdos bei Šiaulių) bibliotekos stokoja lėšų knygoms išigyti, nes iš tų pačių lėšų perkama bibliotekinė technika, įrišamos knygos, apmokamos pervežimo išlaidos.² Jau tada buvo pabrėžta, kad respublikos viešosios bibliotekos turėtų gauti privalomą apmokamą visų leidyklų egzempliorių.³ Jį ir dabar te gauna tik Kauno viešoji biblioteka.

¹ Žr. M.Gensienės atsiminimų p. 15.

² Žr. Pirmosios Tarybų Lietuvos bibliotekininkų konferencijos medžiagos rinkinys. V., 1960, p.44.

³ Ten pat, p.55.

Po 1955 m. TSRS Ministrų Tarybos nutarimo apie darbo su užsienio literatūra sustiprinimą, šiai veiklos sričiai buvo skiriamas nemažas dėmesys. Tiesa, knygos lenkų, vokiečių, anglų, prancūzų bei kitomis kalbomis ligi šiol sudaro ne daugiau 4% viso bibliotekos fondo. Kadangi nėra specialaus užsienio kalbų skyriaus, todėl ir darbo mastas negali būti platus. Didžiumą šios literatūros, pvz. 1962 metais, sudarė grožinė literatūra, nedidelę dalį - politinė literatūra ir literatūrinė kritika. Paskutiniu metu nemažai komplektuojama užsienio kalbomis įvairios meno literatūros.

Kadangi 1955 metais bibliotekai buvo suteiktas poeto A.Mickevičiaus vardas, šitai turėjo reikšmės ir komplektavimo pobūdžiui. Stengiamasi kuo pilniau surinkti įvairių kalbų literatūrą, susijusią su A.Mickevičiumi. Iš retesnių ir senesnių A.Mickevičiaus kūrybos leidimų čia minėtini: "Dzieła". Pod. red. prof. dr. M.Kridža. T.1-20. W-wa, 1929; "Dzieła wszystkie". T.1-12. Lwów ; "Pisma poetyczne". W-wa, 1928, Nowogródek, 1931, 1935. Ypač vertingi yra dailininko M.E.Andriolio iliustruoti leidiniai: "Ballady i romanse.Sonety. Sonety krymskie i pomniejsze poezye". Lwów, 1891 ir "Pan Tadeusz". Lwów. Iš poeto kūrybai skirtų knygų biblioteka turi: Chmielowski P. Adam Mickiewicz. W-wa-Kraków, 1886; Stolarzewicz L. Bibliografja Mickiewiczowska". Wilno, 1924; Pigoń S. Do źródeł "Dziadów" Kowieńsko-wileńskich. W., 1930 ir kt.

Iš viso bibliotekoje yra apie 500 pavadinimų A.Mickevičiaus knygų ir daugiau negu 2 tūkst. pavadinimų knygų apie jį. 1967 metais, pasinaudojant bibliografine rodykle "Адам Мицкевич в русской печати. 1825-1855 г.", buvo sudaryta išsigtinos literatūros kartoteka. Į LLR ir VFR buvo išsiųstos paraiškos pageidaujama literatūrai gauti. O 1970 metais komplektavimo skyrius surinko žinias apie A.Mickevičiaus knygas, esančias kitose Vilniaus miesto bibliotekose.

Per visą bibliotekos darbo laikotarpį ypatingas dėmesys skiriamas leidiniams apie Vilnių sukaupti.¹

Nuo 1965 metų, pritarus LTSR Kultūros ministerijai ir Tarpžinybinei bibliotekų tarybai bei atsižvelgus į skaitytojų poreikius ir išduotos literatūros procentą, kiek išsamiau komplektuo-

¹ Plačiau žr. skyr. "Kraštotyros skyrius", p.56-57.

jama humanitarinio pobūdžio literatūra. Šios krypties laikomasi ir dabar. Prieš dešimtmetį (1970) humanitarinio profilio literatūra sudarė apie 70%, dabar - apie 65% viso fondo.

1965 m. gegužės 17 d. vykusiame bibliotekos gamybiniame pasitarime buvo nutarta dalyvauti komplektavimo darbe visiems bibliotekos skyriams, t.y. visų skyrių vedėjai turi peržiūrėti komplektavimo planus ir užsakyti reikalingą savo skyriui literatūrą. Taip daroma ligi šiol.

DARBO ORGANIZAVIMAS 1970-1980 METAIS

Literatūros komplektavimas (34-35). Spaudinių tvarkymas (35-36). Katalogų sistema (38-38). Metodinė veikla, kvalifikacijos kėlimas (39).

L i t e r a t ū r o s k o m p l e k t a v i m a s

Literatūra komplektuojama pagrindiniam bibliotekos fondui (fondų saugojimo skyriui) ir pagalbiniam fondams (skaityklos, abonemento ir kt. skyrių).

Nuolat yra sudaromas perspektyvinis teminis komplektavimo planas, o kasmet, juo vadovaujantis ir atsižvelgiant į bibliotekos fondą bei literatūros paklausą, sudaromas metinis teminis komplektavimo planas. Sudaryti komplektavimo planus padeda: teminiai leidyklų planai, užsakymų ir reklaminiai blankai, įvairių mokslo įstaigų bei organizacijų laiškai-užsakymai. Kasmet knygų fondai pasipildo maždaug 30-čia tūkstančių knygų naujienų. Daugiausia literatūros gaunama iš Respublikinio knygų kolektoariaus. Dalis įsigyjama iš knygynų. Taip pat naudojama "Knyga - paštu" prenumerata per "Sąjunginę spaudą", žinybinių leidinių prenumerata. Palaikomi ryšiai su LTSR MA istorijos mokslinio tyrimo institutu, VVU knygynu, kai kuriomis miesto organizacijomis bei įstaigomis.

Be didesnių sunkumų įsigyjami tik žinybiniai leidiniai, platinami per respublikinį kolektoarių.

Retrospektyvinio komplektavimo literatūra (ypač meno bei vilnistikos leidiniai) parenkami antikvariatuose. Dažnai šiuo tikslu vykstama į didžiuosius TSRS miestus - Maskvą, Leningradą.

Vienas iš komplektavimo šaltinių yra organizacijų bei įstaigų ir pavienių asmenų dovanos. Iš jų minėtinos: "Czytelnik" leidyklos (LLR) išleistų A.Mickevičiaus knygų (apie 100 pavadinimų) dovana bibliotekai (1978 m.).

Fondą papildo taip pat skaitytojų knygos, gražintos vietoje pamestųjų.

Periodiniai leidiniai komplektuojami pagal "Sąjunginės spaudos" katalogus. Biblioteka, atsižvelgdama į profesinę skaitytojų sudėtį bei poreikius, kasmet prenumeruoja maždaug 400 pavadinimų žurnalus bei laikraščius TSRS tautų ir užsienio kalbomis. Periodikai tvarkyti yra paskirtas komplektavimo skyriaus darbuotojas, taip pat prisideda skaitytojų aptarnavimo skyriaus darbuotojai.

Dabar (ypač nuo 1978 m.), kaip minėta, visų skyrių vedėjai peržiūri gaunamus teminius sąjunginių ir respublikinių leidyklų planus. Be to, kiekvienas skyrius praneša komplektuotojams apie dezideratus. Yra tvarkoma jų kartoteka. Kalbiniu principu yra tvarkoma ir neįeinančių į teminius planus užsakymų kartoteka, sudaroma remiantis įvairiais bibliografijos šaltiniais, pvz. "Spaudos metraščiu", "Книжная летопись" ir kt.

1971 metais buvo analizuojamos neigiamų atsakymų skaitytojams priežastys. Siekiant geriau tenkinti besilankančių bibliotekoje poreikius, buvo įsigyta dalis trūkstančių leidinių. Nuo 1975 metų greta eilinio komplektavimo vykdomas ir papildomas. 1978 metais, išplatinus skaitytojams 100 anketų su klausimais apie bibliotekos fondų sudėtį, paaiškėjo, kad dauguma skaitytojų (63%) patenkinti bibliotekoje esančios literatūros sudėtimi. Dalis pasigedo knygų psichologijos, pedagogikos klausimais. Į tai atsižvelgiama, toliau papildant turimus fondus.

Ligi šiol labai aktuali komplektavimo problema - gauti privalomą egzempliorių.

S p a u d i n i ū t v a r k y m a s

Visus gautuosius leidinius (kasmet maždaug 30 tūkstančių) tenka sutvarkyti, bibliotekiškai apipavidalinti, perduoti kitiems skyriams.

Gautoji literatūra klasifikuojama, vadovaujantis leidiniu "Таблицы библиотечной классификации для областных библиотек".

Be to, remiamasi ir pagalbinėmis priemonėmis: "Универсальная десятичная классификация". Сокр. таблицы. М., 1962 ; Эйдельман Б.Ю. Библиотечная классификация и систематический каталог. М., 1977 ir kt. Išaugus knygų fondams ir katalogams, kai kurie skyriai detalizuojami, įvedant naujus poskyrius, taip pat įvedama daug įvairių nuorodų. Visi papildymai daromi tik ap-

tarus juos bibliotekos DMO, fondų komplektavimo tarybose ir su-
derinus su direkcija.

Nuo 1976 metų pradžios buvo įvestas naujas inventorinimo būdas - spaudiniai pagalbiniam fondui neinventorinami. Vietoje inventorinio numerio juose žymimas sutartinis skyriaus ženklas - Ab (abonementas), Sk (skaitykla), Kr (kraštotyra) ir t.t. Atsisakyta rašyti talonus naujai gaunamoms knygoms.

Kaip pažymima viename 1960 metų diplominiame darbe, nagrinėjančiame bibliotekos katalogus bei kartotekas, tuo metu biblioteka gaudavo spausdintas korteles iš sąjunginių bei LTSR Knygų rūmų, taip pat Maskvos V.Lenino bibliotekos anotuotas korteles sisteminiam katalogui ir komplektus rajonų bibliotekoms. Dabar gaunama po 5 komplektus Sąjunginių ir LTSR Knygų rūmų spausdintų kortelių. Dalį trūkstamų kortelių tenka spausdinti mašinėle. Knygoms užsienio kalba iš vis negaunama jokių aprašo kortelių, jas taip pat reikia patiems atsispausdinti.

Spaudiniai kataloguojami pagal spaudinių aprašo standartus: "Библиографическое описание произведений печати". ГОСТ 7. I-76. М., 1977 ir kt.

K a t a l o g ų s i s t e m a¹

Nuo bibliotekos įsikūrimo komplektavimo skyrius tvarkė ir tvarko bibliotekos katalogus (išskyrus vaikų literatūros skyrių, o nuo 1978 metų vidurio ir abonemento katalogai yra tvarkomi pačių šio skyriaus darbuotojų).

Per tris dešimtmečius bibliotekos katalogai smarkiai išsiple-
lėtė. Pirmąją kataloginę spintelę sudarė 9 dėžutės. Nuo jų ir prasidėjo viešosios bibliotekos katalogai.²

Katalogai tvarkomi, remiantis bendra tarybinės bibliotekininkystės priimta literatūros klasifikacija.

Šiuo metu bibliotekos katalogų struktūra sudaryta pagal TSRS Kultūros ministerijos 1970.IV.15 d. instrukciją- "Инструкция о каталогах и картотеках областных, краевых и республиканских библиотек".

¹ Čia liečiami tik pagrindinių bibliotekos fondų (saugyklos, skaityklos ir bibliografijos ir informacijos skyrių) katalogai.

² Žr. A.Šidiškienės atsiminimų, p.

Yra šie katalogai:

1. Generalinis abėcėlinis tarnybinis katalogas visam fondui.
2. Generalinis abėcėlinis skaitytojų katalogas aktualios literatūros fondui.
3. Sisteminis skaitytojų katalogas aktualios literatūros fondui.
4. Abėcėlinis skaitytojų katalogas abonemento ir jaunimo skyrių fondui.
5. Sisteminis skaitytojų katalogas abonemento ir jaunimo skyrių fondui.
6. Tęstinių leidinių katalogas (pagal atspindimų leidinių rūšį).
7. Grupinio tvarkymo leidinių katalogas.

Pagal paskirtį bibliotekos katalogai skirstomi į tarnybinius ir skaitytojų katalogus.

T a r n y b i n i a i b i b l i o t e k o s k a t a l o g a i

Generalinis abėcėlinis tarnybinis katalogas. Šis katalogas atspindi visą bibliotekos knygų fondą (išskyrus vaikų literatūros skyrių). Jį dabar sudaro 384 dėžutės. Katalogo kortelės suskirstytos pagal kalbas: lietuvių, rusų, anglų, vokiečių, prancūzų, italų, lenkų ir kitomis slavų bei lotynų abėcėlės kalbomis. Kortelėse daug tarnybinių pastabų. Kataloge yra išskirta tęstinių leidinių ir grupinio tvarkymo medžiagos (plakatai bei atvirukai) kartotekos. Nuo 1977 m. kataloge buvo išskirti ir ikitarybinio laikotarpio leidiniai. Katalogą papildė nuorodų kartoteka.

Nuo pat bibliotekos įsikūrimo buvo tvarkomas sisteminis katalogas pasenusioms knygoms, neatspindinčioms sisteminiame skaitytojų kataloge. Pvz., 1960 m. jį sudarė 3 dėžutės - pradžioje lietuviškų knygų kortelės, po skirtuko - rusiškų. Kadangi šis katalogas nebuvo sistemingai tvarkomas, nuo 1974 metų jo visai atsisakyta.

Abėcėlinis tarnybinis vaikų literatūrai. Jis sudarytas vaikų literatūrai, esančiai vaikų literatūros skyriuje. Jis dabar apima 37 dėžutes.

Skaitytojų katalogai. Iki 1978 metų šie katalogai atspindėjo visą bibliotekos fondą, išskyrus vaikų literatūros skyrių. Nuo 1978 metų, kaip jau minėta, tvarkomas ats-

kiras abonemento ir jaunimo skyrių literatūros katalogas.

A b e c e l i n i s s k a i t y t o j ų k a t a l o g a s. Tai buvęs generalinis skaitytojų abėcėlinis katalogas, sudarytas kalbiniu principu. Nuo 1978 metų jame atsispindi literatūra, esanti saugykloje, skaitykloje ir bibliografijos skyriuje. Visą katalogą sudaro 360 dėžučių. Literatūra lietuvių kalba sudėta į 35, rusų kalba - į 310, lenkų kalba - į 10, vokiečių ir anglų - į 2, prancūzų - į 2,5 dėžutes, literatūra kitomis užsienio kalbomis (ispanų, italų ...) sudaro nepilną dėžutę. Vieno autoriaus knygų aprašas pradėdamas nuo raštų, toliau eina teminiai raštų rinkiniai, atskiros knygos apie autorių ir t.t.

S i s t e m i n i s s k a i t y t o j ų k a t a l o g a s. Jį sudaro 246 dėžutės. Pradžioje šis katalogas buvo tvarkomas, vadovaujantis pataisytomis Tropovskio klasifikacijos lentelėmis lietuvių ir rusų kalbomis. Vėliau pereita prie UDK lentelių masinėms bibliotekoms klasifikacijos, papildžius jas naujomis rubrikomis.

Nuo 1958 m. prie sisteminio katalogo įvestas papildomas skyrius - "Naujos knygos". Naujai gautų knygų kortelės čia laikomos mėnesį, o po to paskirstomos į atitinkamus pagrindinio katalogo skyrius.

Šalia katalogo yra abėcėlinė-dalykinė rodyklė (anksčiau - lietuvių ir rusų, nuo 1963 m. - tik rusų kalba), padedanti naudotis katalogu. Anksčiau prie katalogų dar kabėdavo plakatas-schema "Kaip naudotis sisteminiu katalogu".

1963 m. sisteminis katalogas kiek pertvarkytas - prijungtos ir knygos užsienio kalbomis.

1961 m. buvo pradėta tvarkyti Vilniaus zonos mainų fondo kartoteka.

T e s t i n i ų l e i d i n i ų k a r t o t e k a. Ji taip pat tvarkoma komplektavimo skyriaus darbuotojų. Šiuo metu ją sudaro 4 dėžutės. Ši kartoteka tvarkoma įstaigų, kolektyvų ir pačių leidinių pavadinimų abėcėlės tvarka. Pradžioje atsispindi leidiniai lietuvių, toliau - rusų, lenkų ir kt. kalbomis.

M e t o d i n ė v e i k l a,
k v a l i f i k a c i j o s k ė l i m a s

Skyriaus darbuotojai dalyvauja ir metodiniame bibliotekos darbe. Kasmet vykstama į miesto ir zonos bibliotekas - konsultuojama bei tikrinamas komplektavimo ir knygų tvarkymo darbas.

1965 metų lapkričio mėnesį vykusioje II-oje respublikos bibliotekininkų konferencijoje tuometinė skyriaus vedėja A.Šidiškienė skaitė pranešimą.¹

Knygų komplektavimo ir tvarkymo skyrių darbuotojai dalyvauja taip pat moksliniuose literatūros komplektavimo daugianacionaliniuose rajonuose tyrimuose.²

Siekiant kelti savo kvalifikaciją, lankomos kitos respublikos bei šalies bibliotekos. Kaip jau minėta, 1952 metais tuometinė skyriaus vedėja A.Šidiškienė šiuo tikslu vyko į Maskvą. 1977 m. spaudinių tvarkymo skyriaus vedėja A.Mačiulienė ir bibliotekininkė M.Šriubšienė lankėsi Vladimiro sritinėje bibliotekoje, o 1980 metais ^{A.Mačiulienė} ir direktoriaus pavaduotoja D.Stanevičienė susipažino su Talino centrinės bibliotekos darbu. 1977 metais skyriaus darbuotoja D.Veniulienė ir D.Stanevičienė buvo komandiruotos į Ukrainos TSR valstybinę respublikinę biblioteką.

¹ Žr. skyr. "Antrasis darbo dešimtmetis", p.15.

² Plačiau apie šiuos tyrimus žr., p.110.

FONDŲ SAUGOJIMO SKYRIUS

Fondų saugojimo skyrius buvo įkurtas 1951 metais. Vienas pirmųjų šio skyriaus darbuotojų, ilgametis jo vedėjas buvo LTSR nusipelnęs kultūros-švietimo darbuotojas (1969) J. Deviatnikovas¹. Jam išėjus į pensiją, 1973 metais vadovavimą skyriui perėmė ir ligi šiol vykdo šias pareigas A. Staškienė.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Pagrindinis šio skyriaus uždavinys yra saugoti ir išduoti skaitytojams bibliotekoje esančius spaudinius. Saugyklos fondas yra didžiausias ir pagrindinis visos bibliotekos literatūros fondas. Nuo pirmųjų bibliotekos veiklos metų ligi šiol jis yra universalaus profilio. Fondą sudaro įvairaus pobūdžio knygos, tęstiniai ir periodiniai leidiniai, turintys patenkinti kuo įvairesnius skaitytojų poreikius.

DARBO ORGANIZAVIMAS

Fondų išdėstymas ir tvarkymas (41-42). Moksliniai tyrimai (42). Metodinė veikla, kvalifikacijos kėlimas (43).

Lyginant su ankstesniais bibliotekos veiklos metais, saugykloje esančių leidinių skaičius dabar padidėjo beveik 10 kartų. Ypač smarkiai knygų skaičius didėjo pirmaisiais dešimtmečiais. Skyriaus fondo augimas kiekvieną penkmetį matyti iš lentelės:

Metai	Viso egz.			
1952	3.909			
...				103.436
1955	56.481			
1960	103.436			
1965	138.799		56.48	
1970	179.966			
1975	216.516		3.909	
1979	210.232			
1980	532.909	1952	1955	1960

¹ Apie jį žr.: MLTE. T.1, 1966, p.391; Rimša V. Gyvenimas, paskirtas knygai. - Bibliotekų darbas, 1972, Nr.6, p.32, portr.

Didelė kliūtis tinkamai išdėstyti turimą fondą yra skyriaus patalpų stoka. Dalis literatūros maždaug nuo 1968 metų pradėta krauti į rietuves. Tiesa, lyginant su pirmaisiais darbo metais, saugyklos plotas kiek padidėjo. Antrojo bibliotekos veiklos dešimtmečio pradžioje (1961) nėmaža saugyklos fondo buvo perkelta į naujas patalpas pirmajame aukšte. Ten laikoma ir ligi šiol. O 1972 metais dalis literatūros rusų kalba buvo išvežta į koplyčią Paneriuose. Šiuo metu ten saugoma apie 12 tūkstančių egzempliorių knygų bei dalis periodikos. Literatūra sudėta į lentynas ir būtiniausiai atvejais gali būti panaudota. Tam tikras kiekis knygų buvo sudėtas viename išlaisvintame bibliotekos pastato bute (Nr.34). Šiuo metu yra net 9 fondų saugojimo kambariai. Visi jie, įskaitant ir Panerių koplyčią, turi savo numerius.

F o n d ų i š d ė s t y m a s i r t v a r k y m a s

Nuo pirmųjų įsikūrimo metų fondo knygos dedamos formatine-inventorine tvarka, išskyrus marksizmo-leninizmo klasikų veikalus, dalį grožinės literatūros rusų kalba bei tęstinius leidinius, kurie dedami sisteminė tvarka.

Vartojami tokie formato ženklai: spaudiniams rusų kalba - A (21-25 cm aukščio) ir B (25-28 cm); spaudiniams lietuvių kalba - C (iki 21 cm), D (iki 25 cm), E (iki 28 cm), F (nuo 28 cm); P - reprodukcijoms; U - literatūrai užsienio kalba; W - vertingiausioms knygoms, vadinamajam "aukso fondui".

Iki 1978 metų saugyklos, kaip ir kitų skyrių, užsakymo planus sudarydavo spaudinių komplektavimo bei tvarkymo skyriaus atsakingi darbuotojai. Dabar komplektavimo darbe dalyvauja visų skyrių vedėjai, jų tarpe ir fondų saugojimo skyriaus vedėja.

Saugyklos darbuotojai nuolat tvarko fondą, atrenka neprofilinę, pasenusią ir susidėvėjusią literatūrą. Atitinkamas kiekis knygų perduodamas mainų fondui bei kitoms bibliotekoms, dalis - nurašoma. Paskutiniaisiais metais, siekiant pašalinti iš fondų ypač mažai skaitomą literatūrą ir tuo pačiu padidinti fondų judėjimą, kasmet nurašoma po 9-10 tūkstančių knygų. Antrojo bibliotekos dešimtmečio pabaigoje, smarkiai išaugus fondams, kaip minėta, saugykloje pradėtas grožinės literatūros (rusų ir užsienio kalbomis) ir tęstinių leidinių bei žurnalų rusų kalba dėjimas į rietuves. Sudėtų į rietuves knygų kortelėse generaliniame sisteminame kataloge buvo žymimas ryškus taškas. Dabar knygos ir to-

liau kraunamos į rietuves, tik šitai jau nebeatspindima kataloge. Tiesa, saugykloje yra tvarkoma tarnybinė neštabeliuotų knygų kartoteka. Šiuo metu beveik visa, į rietuves sukrautoji literatūra yra sutvarkyta ir sudaro didžiąją dalį mainų fondo. 1977 metais šiame fonde buvo apie 2400 egzempliorių knygų.

M o k s l i n i a i t y r i m a i

Nuo 1971 metų skyriuje įvairiais aspektais tiriama išduotoji literatūra ir neigiami atsakymai, registruojami netikslūs užsakymai. 1972 metais, išanalizavus neigiamus atsakymus, pagal galimybę išigytytos trūkstamos knygos. Šiuo tikslu stengiamasi užmegzti ryšį su kai kuriomis žinybomis.

1976 metais buvo atlikta prieš metus (1975) gautos literatūros panaudojimo analizė. LTSR valstybinei respublikinei bibliotekai pageidaujant, ryšium su paruošiamaisiais depozitariumo steigimo darbais, buvo ištirtas bibliotekos fondas. Pastebėta, kad mažėja fondų apyvarta. Pvz., 1969 metais ji sudarė 1, 1974 metais - 0,77, o 1976 - 0,5. Nustatytos ir šio reiškinių priežastys. Visų pirma - tai rietuvės, be to, tai, kad nemažą dalį fondo sudaro neaktuali literatūra.

Siekiant numatyti ir apibrėžti fondų apyvartą, 1977-1979 metais saugykloje buvo atliekami tyrimai tema "Aktyvus literatūros fondo modelis ir jo formavimas VVB". Išanalizuota skaitytojų pageidaujama literatūra pagal mokslo šakas, leidinio tipą, kalbą ir leidimo metus. Tyrimų pagrindu parašytas straipsnis į "Bibliotekų darbą".¹ Remdamasis tyrimais, skaitytojų aptarnavimo skyrius sušikomplektavo savo parankinį fondą.

Išsamesnė darosi neigiamų atsakymų analizė. Pvz., 1980 metais buvo ištirtos ir nustatytos konkrečios jų priežastys, apskaičiuota visų tipų neigiamų atsakymų kiekis procentais. Nustatyta, kad skaitytojas negauna pageidaujamo leidinio dėl to, kad jis a) užimtas (skaitykloje, TBA, išduotas darbuotojui ar personaliniam skaitytojui), b) yra rietuvėje, c) netikslūs duomenys, d) nurašytas, e) nėra bibliotekoje, f) nėra vietoje. Šia tema taip pat paskelbtas straipsnis spaudoje.²

¹ Staškienė A. Aktyvus fondas. Koks jis? - Bibliotekų darbas, 1978, Nr.9, p.18-19.

² Staškienė A. Neigiami atsakymai - visų rūpestis. - Bibliotekų darbas, 1980, Nr.10, p.3-4.

Metodinė veikla, kvalifikacijos kėlimas, kiti darbai

Metodinis skyriaus darbas palyginti neryškus. Pagal reikalingą skyriaus darbuotojai vyksta į zonos bibliotekas, teikia konsultacijas.

Metodinė veikla labiau išsiplėtė nuo 1976 metų, įsteigus rajonų centrinėse bibliotekose knygų saugyklas. Remiantis skyriuje atliekamais fondų tyrimais, buvo parengtas pranešimas tema "Literatūros paklausos tyrimas VVB fondų saugojimo skyriuje" (A.Staškienė). 1980 metų lapkričio mėnesį pranešimas buvo perskaitytas Trakuose vykusiame simpoziume literatūros komplektavimo klausimais.

1976 metais skyriaus vedėja A.Staškienė buvo išvykusi į Minsko sritinę biblioteką, o 1979 metais ji lankėsi J.Galano sritinėje bibliotekoje Lvove.

Pirmaisiais bibliotekos darbo dešimtmečiais saugyklos darbuotojai tvarkė ir TBA reikalus.¹ Nuo 1973 metų šiam darbui paskirtas atskiras darbuotojas. Daugiausia TBA užsakymai patenkina mi iš saugyklos fondo.

¹ Plačiau žr. skyr. "Tarpbibliotekinis abonementas", p.91.

B I B L I O G R A F I J O S I R I N F O R M A C I J O S

S K Y R I U S

Šį skyrių galima laikyti bene pačiu seniausiu. Skyrius pradėjo darbą nuo 1950 metų rugsėjo 28 dienos. Vienu pirmųjų bibliotekos direktoriaus įsakymu tų metų rugsėjo mėnesį M. Goldas buvo paskirtas bibliografinio-informacinio skyriaus vedėju. Jis vadovavo skyriui iki 1963 metų. Vėliau šio skyriaus vedėjais buvo O. Kriukelienė (1963-1965), E. Daunoravičiūtė (1966), L. Račinskas (1967-1971), I. Cemnolonskienė (1971-1974). Nuo 1974 metų ligi šiol skyriui vadovauja K. Šiaudinienė.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Pagrindiniai bibliografijos ir informacijos skyriaus uždaviniai yra šie: 1) organizuoti bibliotekos skaitytojų bibliografinį-informacinį aptarnavimą, 2) organizuoti teminį-atrakinį liaudies ūkio specialistų informavimą (individualų ir grupinį), 3) tobulinti skaitytojų bibliografinio-informacinio aptarnavimo formas ir metodus, 4) vadovauti Vilniaus zonos bibliotekų bibliografiniam darbui, 5) koordinuoti viešosios ir miesto centrinės bibliotekos bibliografinį darbą, 6) palaikyti ryšius su didžiosiomis miesto bibliotekomis.¹

DARBO ORGANIZAVIMAS

Pirmųjų metų veikla (44-45). Kartotekos (45-47). Literatūros fondas (47-48). Literatūros sąrašai ir apžvalgos (48-50). Parodos, literatūros rodyklių rengimas (50). Metodinė veikla, kvalifikacijos kėlimas (50-51).

Pirmaisiais darbo metais skyriui keliami uždaviniai buvo kiek kitaip formuluojami, iš dalies jie buvo truputį siauresni, apspręsti tuometinio respublikos bibliotekininkystės lygio.

Pradžioje šio, kaip ir kitų skyrių, darbuotojai, neturėdami pastovios darbo vietos, talkininkavo LTSR Knygų rūmams: padėjo tvarkyti atvežamas iš įvairių vietų knygas, tuo pačiu patys sėdėdamosi pirmųjų darbo su knyga įgūdžių. Netrukus jau teko vykti į rajonus suteikti praktinę pagalbą ten besikuriančioms bibliotekoms. Kaip tų dienų atsiminimuose rašo drg. M. Goldas, 1950 metų spalio mėnesio pabaigoje jis buvo komandiruotas į Švenčionių

¹Žr. skyriaus nuostatus, sudarytus 1981 m.

rajoną. Lapkričio mėnesį applanė dvi, tik ką nusiaubtas buržuazinių nacionalistų kaimo bibliotekas Utenos rajone. Gruodžio mėnesį skyriaus vedėjui teko vykti į buvusį Dūkšto rajoną parengti medžiagą Kultūros švietimo įstaigų komiteto kolegijai.

1951 metų pavasarį buvo parengtas pirmasis rekomendacinės literatūros apie pavasario sėją bibliografinis sąrašas. "Šių dienų vertinimu tai buvo labai primityvus bibliografinis darbelis. Bet tada kažkaip didžiavomės juo, buvo gerai įvertintas LKP Vilniaus srities komitete. Padauginome jį mašinėle ir išsiuntėme į rajonus. Jei jis kur išlikęs, tai šis Vilniaus sritinės bibliotekos rekomendacinės bibliografijos pirmagimis būtų įdomus bibliografijos istorijai!"¹

1951 metų gegužės mėnesį, bibliotekai persikėlus į Trakų gatvę, bibliografijos skyrius įsikūrė viename dabartinės skaityklos kamputyje. Skyriaus literatūros fondas tuomet sutilpo į vieną spintą. Tai buvo daugiausia spaudos metraščiai ir keletas svarbesnių rodyklių.

Pirmuosius skyriaus darbo žingsnius šiek tiek iliustruoja archyve išlikęs 1952 metais sudarytų rekomendacinių literatūros sąrašų bei apžvalgų planas. Iš jo galima paminėti: literatūros sąrašą. Petras Cvirka. 1947-1952; literatūros apžvalgą. Ką skaityti apie XIX TSKP suvažiavimą ir LKP VII suvažiavimą. Šie darbai buvo spausdinami rotatoriumi nuo 80 iki 700 egzempliorių tiražu ir siunčiami į zonos bibliotekas.

Kaip matyti iš 1953 metų skyriaus ataskaitos, tuo metu čia buvo tvarkomos šios k a r t o t e k o s: 1) teminė-sisteminė straipsnių, 2) personalijų, 3) recenzijų, 4) citatų bei mažesnės parankinės kartotekėlės: "Į pagalbą bibliotekininkui" ir "Į pagalbą kultūros-švietimo darbuotojui".

Tais pačiais (1953) metais bibliografijos skyriaus darbuotojai pradėjo išsamiau aprašinėti medžiagą "Vilniaus miesto kraštotyros kartotekai". O 1966 metais šios kartotekos pagrindu skyriaus darbuotojos E. Daunoravičiūtė, O. Kriukelienė ir K. Šiaudininė parengė ir išleido rekomenduojamos literatūros rodyklę "Tarybinis Vilnius", apimančią 1940-1960 m. knygas ir 1960-1965 m. svarbesnius straipsnius.²

¹ Žr. M. Goldo atsiminimų, p. 20.

² Žr. skyr. "Kraštotyros skyrius", p.

Nuo 1955 metų teminėje-sisteminėje kartotekoje imta dėti korteles ne abėcėliniu, o atvirkščiai chronologiniu principu (naujesnę literatūrą atspindinčios kortelės dedamos į priekį).¹ Nuo to laiko, anksčiau naudojama tik darbuotojų, ši kartoteka tapo prieinama ir skaitytojams. Šios kartotekos pagrindą dabar sudaro sąjunginių ir LTSR Knygų rūmų siunčiamos spausdintos kortelės. Be to, darbuotojai kasdien aprašo respublikinę spaudą, taip pat analiziniu būdu aprašomos svarbesnės knygos, straipsnių rinkiniai. Ilgą laiką buvo atskirai dedamos kortelės lietuvių ir rusų kalbomis. 1974 metais abi šios dalys sujungtos pagal LTSR Knygų rūmų parengtą "Literatūros klasifikavimo valstybiniuose bibliografinės organuose schema" (1972), iškeliant kiekviename skyriuje trūkstamas bei atitinkamu laikotarpiu aktualias rubrikas. Į šią kartoteką šiuo metu (maždaug nuo 1970 m.) yra įsiliejusi ir 1953 m. pradėta tvarkyti personalijų kartoteka, kurioje buvo kaupiama medžiaga iš knygų ir periodikos apie žymiuosius visuomenės, kultūros bei meno žmones, jų veiklą. 1960 metais parengtas plakatas-schema "Kaip naudotis generaline periodikos straipsnių kartoteka", o 1972 metais buvo sudaryta bendrosios periodikos straipsnių kartotekos dalykinė rodyklė. Darbuotojai yra pasiskirstę šios kartotekos dalis, už kurias yra atsakingi. Kartoteka nuolat papildoma ir redaguojama. Kortelės laikomos priklausomai nuo jų bibliografinės vertės 5-7 metus. Pirmiausia dėdami aprašai lietuvių, paskui po skirtuko - rusų kalba. Dedama, kaip minėta, atvirkščiai chronologine tvarka.

Ne mažiau reikšminga yra r e c e n z i j ų k a r t o t e k a. Ji pradėta organizuoti 1951 metais pagal tą pačią TSRS Knygų rūmų bendrosios sisteminės straipsnių kartotekos schema. Šiuo metu ji apima 48 dėžutes.

Tarsi pateisinant 1955 metais bibliotekai suteiktą poetą A.Mickevičiaus vardą, nuo 1956 metų sudaryta poetui skirta k a r t o t e k a - k a t a l o g a s. Ji apima 2 dėžutes. Pasaudodami šia kartoteka, skaitytojai gali gauti informaciją apie A.Mickevičiaus kūrybą ir gyvenimą, kūrinių vertimus. Kartotekoje taip pat atsispindi svarbiausia literatūra apie poetą

¹ Mikelinskaitė P. Vilniaus viešosios bibliotekos bibliografinės informacijos skyriaus metodinė pagalba Vilniaus zonos bibliotekoms. Diplominis darbas. V., 1955, p.84. VVU Rankraščių skyrius.

ryšius su Lietuva, Rusija ir t.t. Yra rubrikos: "A.Mickevičius ir A.Puškinas", "Jubiliejinė medžiaga 100-osioms mirties metinėms pažymėti", "A.Mickevičius mene (dailėje, literatūroje, muzikoje)", "A.Mickevičiaus muziejai", "Atminimo įamžinimas", "Pasisakymai apie A.Mickevičių", "A.Mickevičiaus vardo paminėjimas" ir kt.

Skaitytojai dažnai naudojasi 1964-1965 metais parengta ir iki šiol nuolat papildoma t e m i n e e i l e r a š č i ū k a r t o t e k a, sudarančią dalį bendrosios sisteminės straipsnių kartotekos. Eilėraščiai čia suskirstyti pagal temas (darbas, moteris, motina, taika, tėvynė). Kortelės temų viduje dedamos pagal abėcėlę.

Nuo 1967 metų sudaroma k a r t o t e k a - k a t a l o g a "W a u j o s u ų s i e n i o k n y g o s". Jai naudojamos kortelės, gaunamos iš sąjunginės užsienio literatūros bibliotekos. Kartotekoje yra filosofijos, literatūros mokslo ir grožinės literatūros skyriai.

Nuo 1953 metų kurį laiką buvo tvarkoma c i t a t ū k a r t o t e k a. Jos medžiaga naudodavosi dažniausiai darbuotojai, rengdami parodas bei kitus masinius bibliotekos renginius. Dabar tėra išlikusi viena nepilna dėžutė, kuri daugiau nebepapildoma.

Be išvardintų, nuolat tvarkomų ir papildomų kartotekų, beveik kasmet yra sudaromos parankinės kartotekėlės aktualiausiomis temomis, pvz.: "Į pagalbą bibliotekininkui" (1953), "Tarybų Lietuvos 20-metis" (1960), "Rinkimai į liaudies teismus" (1960), "Tarybų Lietuva" (1965), "Spalio revoliucijos metinės" (1967). 1976 metais buvo tvarkoma kartoteka skaitymo vadovams ir teminės kartotekos - "Kuo būti?", "Visada pasiryžęs". Nuo 1979 m. skyriuje sudarytos kartotekėlės "Jaunimas BAM'o statyboje", "Komjaunimas dailėje, dainoj ir ekrane".

Svarbi bibliografinio-informacinio aparato dalis yra skyriaus p a r a n k i n i s l i t e r a t ū r o s f o n d a s. Kaip jau minėta, pradžioje jis sutilpo į vieną spintą. Truputį prasiplėtus bibliotekos patalpoms, erdviau pasidarė bibliografiniam skyriui, padidėjo ir jo fondas. Šiuo metu jį sudaro apie 4500 leidinių. Tiesa, dėl vietos stokos stengiamasi įsigyti tik pačią būtinausią literatūrą. Tai partijos ir vyriausybės direktyvinė medžiaga, rekomenduojami ir informaciniai bibliografiniai leidiniai, sąjunginių ir LTSR Knygų rūmų registraciniai bibliografiniai leidiniai, enciklopedijos (jų tarpe ir 9 tomai 1933-1941 m. išleistosios "Lietuviškosios enciklopedijos", taip pat

65 t. 1929 m. "Didžiosios tarybinės enciklopedijos"), dvikalbiai žodynai, kitokia informacinė literatūra.

Skyriaus fondo augimą pastarąjį dešimtmetį akivaizdžiai iliustruoja pateikiama lentelė:

Metai	Egzempliorių skaičius	Metai	Egzempliorių skaičius
1971	2381	1976	3422
1972	2598	1977	3679
1973	2763	1978	3928
1974	2983	1979	4237
1975	3229	1980	4360

Didėjantis informacinės literatūros fondas padeda greičiau ir geriau pagelbėti skaitytojams, surasti atsakymą pageidaujamu klausimu. Kasmet jų bibliografijos skyriaus darbuotojams pateikiama apie 4 tūkstančiai. Skyriuje prie katalogų ir kartotekų budi bibliografas, informacija teikiama taip pat telefonu. Yra pildomas specialus bibliografinių informacijų žurnalas.

Nuo 1958 metų skyriuje tvarkomas sudėtingesnių paieškų pareikalavusių informacijų archyvas. Sudarytas ir šio archyvo katalogėlis.

1974 metais buvo analizuojamas suteiktų informacijų pobūdis (kiek jų, iš kokios srities). Didesnės užduotys (pvz., sudaryti literatūros sąrašą norima tema iš ne tik šioje bibliotekoje esančios literatūros) dažnai pateikiamos TBA abonentų, įvairių organizacijų bei individualių asmenų. Jų tarpe gautama informacijų ir iš kitų respublikų. Pvz., 1961 metais Maskvos žurnalisto prašymu sudarytos A.Guzevičiaus ir J.Baltušio bibliografijos rusų kalba (1957-1960 m.). 1976 metais tadžikų literatūros klasiko Sadridino Aini kūrybos tyrėjo Tadžikijos MA nario korespondento S.Tabarovo pageidavimu parengtas sąrašas "Sadridinas Aini lietuvių kalba", 1977 metais gautas Čeliabinsko srityje dislokuoto karinio dalinio prašymas padėti surengti Lietuvai skirtą literatūrinį vakarą, ir jis buvo išpildytas. 1979 metais sudarytas didelis literatūros sąrašas "Justino Marcinkevičiaus kūrinių vertimai ir literatūra apie jį". Sąrašas parengtas armėnų rašytojo R.Atajano pageidavimu. Atsidėkodamas rašytojas

atsiuntė keletą armėnų autorių, jų tarpe ir savo, knygų. 1980 metais Turkmėnijos TSR valstybinės K.Markso bibliotekos pageidavimu surinkta turkmėnų literatūros vertimų į lietuvių kalbą bibliografija.

Kasmet skyriuje planuojama sudaryti po 10-20 sąrašų įvairiomis temomis. Iš jų galima paminėti: "Tarybinė Armija taikaus darbo sargyboje" (1953), "Apie kosmosą" (1959), "Tarybų Lietuvos 20-metis" (1960), "Šeima tarybinėje visuomenėje" (1963), "Didysis Tėvynės karas rusų tarybinių rašytojų kūrinuose" (1965), "Ką skaityti pradedančiam mokytis užsienio kalbų" (1967), "Vilniaus viešajai A.Mickevičiaus bibliotekai - 25 metai" (1975, išspausdintas rotaprintu), "Darbas ir įstatymas" (1977), "Pasaulio jaunimas kovoje už taiką" (1980) ir kt. Dalis vertingiausių sąrašų yra padauginami ir siunčiami zonos bibliotekoms.

Kiekvieną mėnesį yra sudaromi naujausios literatūros sąrašai pedagogams ir kultūros darbuotojams. Taip pat teikiama atrankinė teminė informacija specialistams (1977 m. Paminklų apsaugos ir konservavimo in-to architektams, 1979 m. - LTSR kinostudijos darbuotojams, taip pat Vilniaus teatrų darbuotojams).

Ilgą laiką skyrius sudarinėdavo naujai gautos literatūros teminius sąrašus, kurie būdavo siunčiami zonos bibliotekoms.

Nuo 1978 metų talkininkaujama LTSR Respublikinei bibliotekai sudarant "Tarybų Lietuvos mokslinėse bibliotekose sudarytų bibliografinių sąrašų suvestinę rodyklę".

Viena iš populiariausių skyriaus darbo formų - teminių literatūros apžvalgų rengimas. Jų kasmet parengiama 5-8. Iš jų minėtinos: "Moterys lakūnės" (1956), "Lietuvos komjaunuolių paveikslai grožinėje literatūroje" (1963), "Kelias didžiajai chemijai" (1964), "Iš praeities kovų" (1965), "M.K.Čiurlionio 100-osio metinėms" (1975). 1976 metais per radiją buvo perskaityta literatūros apžvalga "Iš komunistinių šeštadienio talkų istorijos". 1977 metais parengtos ir išsiųstos zonos bibliotekoms apžvalgos "Šitaipėjo komjaunuoliai", "Imkit mane ir skaitykit" (430-osioms pirmosios lietuviškosios knygos išleidimo metinėms), 1980 - "40 metų Didžiojo Spalio keliu", "Lietuvos TSR draustiniai" ir kt.

Septintojo dešimtmečio pradžioje (1962-1963 m.) skyrius rengė temines bei naujausios literatūros apžvalgas įmonėse, su kuriomis buvo palaikomi gana glaudūs ryšiai (odos galanterijos kombinate, "Lelijos" fabrike, "Elfos" ir Gražtų gamyklose).

Tiek sąrašų, tiek apžvalgų rengimą ir ypač paskleidimą zonoje sunkina tai, jog biblioteka neturi dauginimo technikos.

Orientuotis didžiuliame knygų okeane skaitytojams padeda skyriuje rengiamos svarbiausios bibliografinės ir informacinės literatūros p a r o d o s (keičiamos kiekvieną mėnesį). Iki 1958 metų bibliografijos skyrius parengdavo medžiagą visoms bibliotekoje užplanuotoms parodoms, o apiformindavo jas skaitykla. Šiuo metu kiekvieno skyriaus darbuotojai patys rengia užplanuotas parodas. Skaitytojus aptarnaujančiuose skyriuose šiam tikslui yra sudarytos (nuo 1979 m.) parodų rengimo tarybos.

Vienas iš daugiausia pastangų reikalaujančių skyriaus darbų yra rekomenduojamos literatūros r o d y k l i ų rengimas bei išleidimas. Kaip jau rašyta, 1966 metais buvo išleista rodyklė "Tarybinis Vilnius" (žr. p58). Dabar ruošiamas jos tęsinys.

1970 metais buvo parengta pirmoji redakcija rodyklės "Lietuvos valstietijos kova dėl žemės". Buvo taip pat planuojamos parengti rodyklės "Tarybinės moterys" (1975), "Atskleistos gantos paslaptys" (1976). Kadangi biblioteka neturi leidybinių teisių, šie darbai nebuvo išleisti.

1980 metais pagaliau buvo įteikta spaudai ilgai rengta literatūros rodyklė "Adomas Mickevičius". (Literatūra lietuvių kalba) Rodyklę parengė bibliografijos skyriaus vedėja K.Šiaudinienė. Įvadą parašė VVPI dėstytojas J.Riškus, redagavo LTSR Respublikinės bibliotekos bibliografai.¹

M e t o d i n ė v e i k l a, k v a l i f i k a c i j o s
k ė l i m a s, k i t i d a r b a i

Svarbų skyriaus darbo barą sudaro metodinė veikla. Vykstama į zonos bibliotekas tikrinti bei konsultuoti, siunčiami literatūros sąrašai ir apžvalgos, rengiami ir skaitomi pranešimai bibliografinio darbo klausimais. 1953 metais miesto seminare tuometinio skyriaus vedėjas M.Goldas skaitė pranešimą "Организация и проведение справочно-библиографической работы в массовой библиотеке"

Tais pačiais metais bibliografinio skyriaus darbuotojai parengė metodinį laišką "Kaip rengti temines bibliografines kartotekas". Kaip matyti iš saugomų archyve bibliotekos ataskaitų, 1954 metais vasario mėnesį vykusiam rajonų, miestų ir vaikų bibliotekų seminare M.Goldas skaitė pranešimą "Работа библиотек в период избирательной кампании и библиографический обзор избирательной литера-

¹ Rašant šį darbą, rodyklė buvo išleista (1981).

туры", 1958 metais - "Пропаганда литературы по вопросам экономики промышленных предприятий в библиотеках Бильнюсской зоны". 1963 metais zonos rajonų ir miestų seminare buvo išnagrinėti Vilniaus zonos bibliotekų parengti skaitymo planai, ketvirtiniame Vilniaus rajono kultūros darbuotojų seminare perskaitytas pranešimas "Bibliografinis-informacinis darbas kaimo bibliotekoje". 1966 metais zonos seminarui parengta tema "Bibliografinis-informacinis darbas atvirų fondų sąlygomis" (E. Daunoravičiūtė). 1968 metais I. Cemnolonskienė buvo parengusi pranešimą "Vilniaus zonos bibliotekų bibliografinis ir kraštotyros darbas su vaikais" ir kt.

1980-ieji metai buvo paskelbti bibliografinio darbo metais, o spalio - bibliografinės kultūros ugdymo mėnesiu. Ta proga bibliotekoje buvo organizuota Informacijos diena, surengtos atitinkamos parodos ("Į žinių šalį", "Bibliografija padeda skaitytojui") suvesti zonos darbo rezultatai.

Nuo 1962 metų bibliografijos skyriaus darbuotojai dalyvauja tarpžinybinės bibliotekų komisijos darbe. Dalyvaujama taip pat respublikiniuose ir sąjunginiuose bibliografų renginiuose. Skaitomi pranešimai. Pvz., 1952 metais respublikiniame seminare buvo perskaitytas pranešimas apie informacinio-bibliografinio aparato organizavimą. 1961 metais dalyvauta sąjunginiame, Kaune vykusiam bibliografų seminare. O 1979 metais IV-ojoje respublikos bibliografų konferencijoje skyriaus vedėja K. Šiaudinienė skaitė pranešimą tema "Kai kurie viešųjų bibliotekų bibliografinio darbo klausimai".

Minėtinos taip pat išvykos į kitas šalis bei respublikos bibliotekas. Pvz., 1956 metais tuometinis skyriaus vedėjas M. Goldas susipažino su Latvijos TSR bibliotekų darbu. 1980 metais vedėja K. Šiaudinienė buvo išvykusi į Šiaulių viešąją biblioteką. Aplankytos taip pat Kauno, Klaipėdos bei Panevėžio viešosios bibliotekos.

Kasmet skyriuje atlieka praktiką Vilniaus universiteto bibliotekininkystės specialybės studentai ir LTSR Kultūros mokyklos moksleiviai. Jiems vadovauja skyriaus darbuotojai.

K R A Š T O T Y R O S S K Y R I U S

Tam tikras kraštotyros darbas dirbamas respublikos viešosiose bibliotekose beveik nuo jų įsikūrimo pradžios, tačiau tik atskiro struktūrinio padalinio įsteigimas sudarė sąlygas vykdyti viešajai bibliotekai keliamus kraštotyros darbo reikalavimus.¹ Todėl prieš porą metų pradėti steigti oficialūs kraštotyros skyriai. Vilniaus viešojoje bibliotekoje šis skyrius įkurtas 1979 metais. Jo vedėja paskirta R.Česnickienė, o nuo 1979 metų rugpjūčio mėn. skyriui vadovauja N.Sisaitė.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Svarbiausi kraštotyros skyriaus uždaviniai yra: 1) organizuoti viešosios bibliotekos bibliografinį-informacinį kraštotyros darbą, 2) tobulinti skyriaus darbo formas ir metodus, 3) koordinuoti atskirų skyrių, taip pat viešosios ir miesto centrinės bibliotekų kraštotyros darbą, 4) vadovauti Vilniaus zonos bibliotekų kraštotyros darbui, 5) palaikyti ryšius su didžiosiomis miesto bibliotekomis.²

DARBO ORGANIZAVIMAS

Kartotekos tvarkymas (52-56). Literatūros fondas (56-57). Literatūros propaganda (57-59). Metodinė veikla (59-60).

K a r t o t e k o s t v a r k y m a s

Prieš įkuriant skyrių, bibliotekos kraštotyros bibliografinė-informacinė veikla koncentravosi bibliografijos ir informacijos skyriuje. Šio skyriaus ataskaitose atsispindi ir kraštotyros darbas.

Kraštotyros kartoteka, tuomet vadinta "Vilniaus miesto kraštotyros kartoteka",³ pradėta kaupti jau nuo 1951 metų, tačiau nuosekliau šis darbas imtas dirbti tiksliai nuo 1953-ųjų metų.

¹ Žr.: Mituzienė B. Kraštotyros darbo respublikoje sistema ir jos vaidmuo vystant mokslą ir liaudies ūkį (Metodinė medžiaga). V., 1979, p.11.

² Iš skyriaus nuostatų, sudarytų 1981 m.

³ Juras S. Vilnius kraštotyros bibliografijoje. Diplominis darbas. V., 1965, p. 12. VVU Rankraščių skyrius.

Kaip pažymima K.Sinkevičiaus diplominiame darbe (1954), kuri laiką "bibliografijos-informacijos skyrius kaupė kraštotyrynę Vilniaus srities bibliografiją, kuria galėjo naudotis ir metodinis kabinetas. Panaikinus sritis (1953), nutarta apsiriboti Vilniaus miesto kraštotyra".¹ Korteles kartotekai aprašydavo visi bibliografijos skyriaus darbuotojai, o paskutiniųjų dešimtmetį - specialiai už šį darbo barą atsakingas bibliotekininkas.

Pagrindiniai bibliotekų kraštotyros darbo uždaviniai buvo teoriškai apibrėžti I-oje Tarybų Lietuvos bibliotekininkų konferencijoje (1958 m. liepos 9-10 d.). Tačiau konkrečių rekomendacijų ilgą laiką neturėta, labai trūko ir vieningos, kvalifikuotos šio darbo metodikos. Iš viso, ilgą laiką "šis darbas /.../ bibliotekose vyko atskirų entuziastų dėka, nebuvo privaloma darbų grandis".² Todėl pirmojo veiklos dešimtmečio pabaigoje tebebuvo problemiškas kartotekos tvarkymas. Pvz., 1958 metais rašytame diplominiame darbe pažymima, kad "kraštotyrynės literatūros kartoteka "Vilniaus miestas" nesutvarkyta, ir skaitytojai negali ja pasinaudoti".³ Ilgai neturėta nusistovėjusios šios kartotekos schemas. Iš saugomos archyvo medžiagos matyti, jog dėl šios schemas projekto buvo susirašinėjama su didžiosiomis šalies bibliotekomis. Išlikę atsakymai ir kraštotyrynės schemas pavyzdžiai, 1960 metais atsiųsti tuometiniam bibliografijos-informacijos skyriaus vedėjui M.Goldui, pasirašyti RTFSR valstybinės Maskvos istorijos bibliotekos, Leningrado viešosios Saltykovo-Ščedrino ir Baltarusijos valstybinės V.Lenino bibliotekų vadovaujančių darbuotojų.

1960-ieji metai buvo svarbūs visos šalies bibliotekų kraštotyros veiklai. Sausio 25-28 dienomis mokslinis-metodinis TSRS valstybinės V.Lenino bibliotekos centras kartu su kitomis respublikų bei sričių bibliotekomis organizavo Maskvoje sąjunginį

¹ Sinkevičius K. Vilniaus viešosios bibliotekos metodinis kabinetas ir buv. Vilniaus srities bibliotekų metodinis vadovavimas. Diplominis darbas. V., 1954, p.43. VVU Rankraščių skyrius.

² Mituzienė B. Kraštotyros problemos ir perspektyvos. - Bibliotekų darbas, 1974, Nr.7, p.22.

³ Ivanauskaitė R. Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus v. bibliotekos bibliografinis darbas. Diplominis darbas. V., 1958, p.30. VVU Rankraščių skyrius.

pasitarimą teoriniais ir praktiniais (išretinta mūsų) kraštotyros darbo klausimais. Čia buvo nubrėžtos pagrindinės šio darbo gairės, kartu numatyti konkretūs uždaviniai ir būdai.¹ Šalies bibliotekinių centrų numatytos priemonės buvo imtos taikyti ir mūsų respublikos bibliotekų šios srities veikloje.

1961 metais Lietuvos Kultūros ministerijos patvirtinta "Masinių bibliotekų katalogams ir kartotekoms sudaryti instrukcija"² įteisino visose masinėse bibliotekose kraštotyros kartotekas.

Tvarkant Vilniaus viešosios bibliotekos kartoteką, pradėta remtis Z.Ambarcumiano³, o kiek vėliau-1961 metais išleisto metodinio leidinio pateikiama kraštotyros literatūros klasifikacijos schema.⁴

Ir vis dėlto net ir 1965 metais kraštotyros kartotekos kokybė nebuvo visai be priekaištų. S.Juro diplominiame darbe rašoma, kad "kartotekoje esanti medžiaga dar nesutvarkyta (ne visada laikomasi kortelių dėstymo atvirkščia chronologine tvarka principo ir kt.), neišspręsta kai kurios klasifikavimo problemos, trūksta retrospektyvinės medžiagos (ne visai įtraukti ir neaprašomi iktarybinio laikotarpio šaltiniai)".⁵

1967 metais buvo galutinai baigta redaguoti kartoteka pagal minėto 1961 metais išleisto metodinio leidinio klasifikacijos schemą.

1975-1976 metais kraštotyros kartoteka buvo gerokai pertvarkyta. Kadangi nepriklausomai nuo senumo kortelės čia saugomos visą laiką, nutarta skyrių viduje dėti jas ne atvirkščia chronologine tvarka, kaip anksčiau, bet pagal abėcėlę. Skirtukai užrašyti pagal LTSR valstybinės respublikinės bibliotekos pateiktą topografinę schemą, iškeliant aktualias rubrikas, taip pat papil-

¹ Краеведческая работа библиотек. Материалы Всесоюзного совещания библиотек по вопросам краеведческой работы. Москва. 25-28 января 1960 года. М., 1960. - 187с. (Гос. б-ка им. В.И.Ленина).

² Žr.: Bibliotekų darbas, 1961, Nr.4, p.23-25.

³ Амбарцумян З.Н. О схеме классификации краеведческой литературы - Советская библиография, 1960, вып.3(61), с.96-107.

⁴ Краеведческая работа областных библиотек. М., 1961, с.148-160.

⁵ Juras S. Vilnius kraštotyrynėje bibliografijoje. Diplominis darbas. V., 1965, p.134. T.p. žr. priede Nr.1 pateikiamą 1965 m. VVBnaudotą kraštotyros kartotekos schemą, p.157-160.

dant kai kurias rubrikas (pvz., personalijų ir kt.) informaciniais duomenimis.

1978 metais buvo sudaryta abėcėlinė-dalykinė kartotekos rodyklė.

Pirmaisiais darbo metais kraštotyros kartoteką daugiausiai papildydavo straipsnių iš periodikos ir betarpiškai Vilniui skirtų knygų (ir nesančių bibliotekoje) aprašai. Vėliau, siekiant išplėsti kartotekai aprašomų šaltinių apimtį, buvo pradėta analiziniu būdu aprašinėti vilnistiką iš knygų ir straipsnių rinkinių. Šiam tikslui ligi 1965 metų spaudinių komplektavimo skyriaus darbuotojai aprašydavo tokiu būdu kraštotyros medžiagą, paškui šis darbas pavestas bibliografams. Ir ligi šiol, spaudinių komplektavimo skyriui gavus naujas knygas, visas jas peržiūri bibliografijos ir kraštotyros skyriaus darbuotojai, atsirinkdami reikalingą literatūrą ir pasižymėdami reikalingus aprašyti leidinius.

Su laiku truputį keičiasi aprašomų šaltinių atrankos kriterijai. Naujausiuose metodiniuose nurodymuose pažymima, kad viešosios bibliotekos suvestiniame kraštotyros kataloge turi būti "sukaupta išsami m o k s l i n ė informacija apie miesto politinį, ekonominį, kultūrinį ir kt. gyvenimą, istorinę-revoliucinę praeitį ir pan. Jie pirmiausia turi patenkinti partinį ir tarybinį aktyvą, įvairių liaudies ūkio šakų specialistus, studentus ir kt."¹ Paskutiniaisiais metais atsisakyta neturinčių išliekamosios vertės straipsnelių. Labai ribojama literatūra užsienio bei TSRS tautų kalbomis - atsirenkami tik patys vertingiausi aprašai pagrindinėmis užsienio (anglų, prancūzų, vokiečių bei artimesnių respublikų (rusų, baltarusių, latvių, estų) kalbomis. Didesnis dėmesys skiriamas knygų, straipsnių rinkinių, tęstinių leidinių aprašymui. Nuo 1979 metų pradėta nuoseklesnė retrospektyvinė kraštotyros medžiagos bibliografija - aprašoma vilnistika iš tęstinių leidinių, bibliografinių rodyklių ir kt. Kasmet ligi šiol kraštotyros kartoteka, dabar vadinama "Vilnius spaudoje. Kraštotyrynė kartoteka" papildoma 2-4 tūkstančiais aprašų. 1965 metais kartotekoje buvo maždaug 8 tūkstančiai kortelių², 1980-aisiais - apie 60 tūkstančių kortelių (67 dėžutės).

¹ Mituzienė B. Kraštotyros darbo sistema respublikoje ir jos vaidmuo, vystant mokslą ir liaudies ūkį 4 Metodinė medžiaga). V., 1979, p.12.

Sudarytos taip pat vilnistikos dezideratų bei aprašytų šaltinių (vadinamoji, kontrolinė) kartotekos. Jos nuolat papildomos. Stengiamasi įsigyti dezideratų kartotekoje suregistruotus leidinius.

L i t e r a t ū r o s f o n d a s

Tik sukomplektavusį gerą kraštotyros literatūros fondą, biblioteka gali sėkmingai vykdyti skyriui keliamus uždavinius. Lieti šiol respublikos viešosioms bibliotekoms (išskyrus Kauno viešąją) išlika aktualus privalomojo egzemplioriaus gavimas. To reikalauja išaugę skaitytojų poreikiai. Kitaip "viešosios bibliotekos nepajėgs sukomplektuoti bent apypilnio kraštotyros literatūros repertuaro, patenkinančio partinius ir tarybinius darbuotojus, liaudies ūkio specialistus, studentus ir kt. Be to, gaudamos Lietuvos TSR resp. privalomą egzempliorių, viešosios bibliotekos galėtų tapti savo zonos TBA centrais, aptarnaujančiais skaitytojus lituanistine knyga, nes gana dažnai nepajėgia patenkinti periferijos skaitytojų".¹

Kasmet stengiamasi įsigyti naujuosius respublikoje, šalyje ir pagal galimybes užsienyje išleidžiamus vilnistikos leidinius. Nuolat vykdomas retrospektyvinis komplektavimas iš antikvariatų. Kadangi skyrius neturi atskirų patalpų, kraštotyros pobūdžio knygos laikomos bendruose saugyklos fonduose (prieš porą metų leidiniai, kurie nėra ištiesai skirti Vilniui, bet kuriuose aptinkama daug kraštotyros medžiagos, žymimi knygos pradžioje specialiu ženklu (Kr - prie inventorinio ženklo), rodančiu, kad knyga negali būti nurašyta ir turėtų priklausyti kraštotyros skyriui). Nuo 1978 metų pradėta komplektuoti informacinės literatūros parankinį fondą. Dėl vietos stokos čia apsiribojama tik pačiais svarbiausiais vilnistikos leidiniais.

1980 metais buvo suregistruotos visos bibliotekoje esančios knygos, betarpiškai skirtos Vilniui (išskyrus grožinę literatūrą). Sudaryta speciali kartotekėlė - joje šiuo metu maždaug 250 leidinių. Tai palyginti labai nedidelis fondas. Kad jis nėra pakankamas, patvirtina ir gana mažas skaitytojams suteiktų informacijų skaičius. Ilgą laiką informacijos buvo registruojamos kartu su bibliografijos ir informacijos skyriaus informacijomis.

¹ Mituzienė B. Kraštotyros darbo sistema respublikoje ir jos vaidmuo, vystant mokslą ir liaudies ūkį (Metodinė medžiaga). V., 1979, p.11-12.

Nuo 1976 metų pradėta atskira jų apskaita. Kasmet skaitytojams atsakoma į 60-70 klausimų apie Vilnių: jo liaudies ūkį, kultūrą bei švietimą, meninį gyvenimą, istoriją ir t.t. Tai sudaro apytiksliai 2% visų bibliografijos skyriaus kasmet suteikiamų informacijų (apie 4 tūkstančiai).

Iš senesnių ir vertingesnių Vilniaus viešojoje bibliotekoje esančių vilnistikos leidinių minėtini: Vilnius. 1323-1923. K.-V., 1923; P.Galaunė. Vilniaus meno mokykla (1793-1831). Jos istorija, profesoriai ir mokiniai. K., 1928; Vilnius ir Vilniaus kraštas. K., 1932; J.Grinius. Vilniaus meno paminklai. K., 1940; Brensztejn M. Biblioteka uniwersytecka w Wilnie do roku 1832. W., 1925 ir kt. Pačios seniausios - 1895 metais Krokuvoje išleista "Reforma Uniwersytetu wileńskiego...", 1906 metais Vilniuje išleistas "Kalendarz wileński informacyjny..." ir 1908 metais Vilniuje išleistas A.Vinogradovo "Путеводитель по городу Вильне и его окрестностям. В 2-х частях".

Kasmet bibliotekos kraštotyros fondas pasipildo 15-20-čia leidinių apie Vilnių.

Kadangi dėl vietos stokoš daugelis periodikos leidinių bibliotekoje visai nesaugomi¹, naudingas vilnistikos fondo papildymas yra nuo 1980 metų pradėti kaupti teminiai iškarpu iš laikraščio aplankai: "Vilnius - Tarybų Lietuvos sostinė", "Istorijos žingsniai Vilniuje", "Menas Vilniuje".

L i t e r a t ū r o s p r o p a g a n d a² (sąrašai, apžvalgos, parodos, vakarai)

Per tris dešimtmečius sukaupta nemaža didesnės ir mažesnės apimties užplanuotų arba pagal skaitytojų pageidavimus sudarytų l i t e r a t ū r o s s a r a š ų . Pvz., parengti sąrašai "Ka skaityti 5-7 klasių vaikams apie Vilnių" (1959), "Leidiniai apie Vilnių 1945-1960 m." (1960), "Vietinės kraštotyros medžiagos panaudojimas geografijos pamokose" (1961), "Iš Vilniaus m. gatvių ir aikščių istorijos" (1966), "Vilniaus miesto bibliotekos" (1967), "Socialistinis lenktyniavimas Vilniaus įmonėse" (1971),

¹ Nuo 1982 m. skyrius pradėjo komplektuoti LKP Vilniaus m. k-to ir Vilniaus m. LDP organą - laikraštį "Vakarinės naujienos".

² 100 eilučių apie Vilnių: /Apie bibliotekos kraštotyros darbą/. - Vakarinės naujienos, 1968, vasario 17.

"Vilniaus viešajai A.Mickevičiaus bibliotekai - 25 metai" (1975),
 "Vilniaus m. Lazdynų gyvenamojo rajono architektūra" (1978) ir kt.

Viena iš tradicinių bibliografinio darbo formų - teminės bei naujausios literatūros apžvalgos taikoma ir kraštotyros bare. 1964 metais buvo parašyta teminė apžvalga "Vilniaus miesto laimėjimai" (20-osioms išvadavimo metinėms), o 1970 metais išplatinta Vilniaus įmonėse apžvalga "Leninas Vilniuje". 1975 metais buvo pradėta ir iki 1979-ųjų nuolat papildoma apžvalga "Vilniaus gatvių ir aikščių istorija". Parašytos trumpos Antakalnio, M.Gorkio, Komjaunimo ir kt. gatvių bei Lenino aikštės kronikos, sudaryti nedideli labiausiai prieinamos skaitytojams literatūros sąrašai. 1980 metais parašyta apžvalga "Vilniaus viešajai bibliotekai - 30 metų".

Bibliotekos darbuotojai periodiškai supažindinami su naujai gauta vilnistikos literatūra.

Propaguoti kraštotyros pobūdžio literatūrą padeda parodos, kurių kasmet surengiama po 3-5. Iš jų minėtinos: "Kovų ir darbo šlovės miestas" (Vilniaus išvadavimo 20-osioms metinėms) (1964), "Miestas, kuriame gyvename" (1976), "Vilniaus architektūros paminklai" (1979), "Leninas ir Vilnius" (1980) ir kt.

Bene daugiausia sunkumų teikiantis darbas yra atitinkamos tematikos rekomenduojamos literatūros rodyklių rengimas.

Septintojo dešimtmečio pradžioje buvo planuojama kasmet parengti literatūros apie Vilnių rodyklę-metininką. Buvo sudarytas toks metininkas "Vilnius - 1962 metų spaudoje".¹ Deja, kaip keletas jau minėtų bibliografijos skyriaus rengtų rodyklių, jis nebuvo išspausdintas.

1966 metais 1000 egzempliorių tiražu išleista literatūros rodyklė "Tarybinis Vilnius"², kurioje suregistruotos 1940-65 m. knygos ir paskutiniųjų penkerių metų svarbesnieji periodikos straipsniai. Rodyklę parengė bibliografijos ir informacijos skyriaus darbuotojos O.Kriukelienė, K.Šiaudinienė ir E.Daunoravičiūtė. Medžiaga rodyklės tęsiniai tvarkoma ligi šiol.³

¹ Žr. minėtojo S.Juro diplominio darbo p. 11-16.

² Žr. recenzijas: Jurčiukonienė A. Reikalingas leidinys. - Tarybinis studentas, 1966, lapkričio 16; Kurliandčikas Š. Leidinys apie Vilnių. - Vakarinės naujienos, 1966, spalio 10.

³ Planuojama užbaigti ir išleisti rodyklę 1983 metais.

1971 metais buvo pradėta aprašinėti medžiaga rodyklei "Įžymūs pasaulio žmonės ir Vilnius". O 1976 metais buvo planuojama parengti rodyklę "Vilniaus gatvių ir aikščių istorija". Tačiau neturint galimybių išleisti šių darbų, jų rengimas buvo nutrauktas.

Kartu su skaitytojų aptarnavimo skyriumi organizuojami masiniai renginiai kraštotyros tema. Pvz., 1961 metais vyko vakaras, skirtas Vilniaus gražtų gamyklos komunistinių brigadų nariams "Gyventi ir dirbti komunistiškai". 1964 metais įspūdingai praėjo vakaras "Vilnius grožinėje literatūroje".

Bibliotekos sienas puošia lietuvių dailininkų darbai, skirti Vilniui: S. Ikamo "Vilniaus vaizdai", A. Kmieliausko grafikos triptikas "Vilniaus bokštai", B. Uoginto tapyti paveikslai "K. Giedrio gatvė" ir "Literatų gatvė".

M e t o d i n ė v e i k l a, k i t i d a r b a i

Metodinė kraštotyros veikla kol kas nėra plati. Prieš įkuriant skyrių, šį darbą dirbo bibliografijos ir informacijos skyriaus darbuotojai.

zonos bibliotekoms teikiamos konsultacijos, skaitomi pranešimai, taip pat vykstama tikrinti darbo, organizuojamų kraštotyros renginių.

Teikiama ir konkreti parama. Pvz., 1965 metais profsąjungos bibliotekoms sudarytos kartotekos "Mūsų gamykla". 1967 metais buvo tyrinėta tema "Vilniaus bibliotekų istorija" (A. Balčiūnaitė), 1973 metais buvo parengtas apibendrinantis pranešimas "Kraštotyris zonos bibliotekų darbas" (M. Želvytė-Vainauskienė). 1980-aisiais Ignalinoje skaitytas pranešimas "Kaimo bibliotekų kraštotyros veikla pasitinkant Tarybų Lietuvos 40-metį" (K. Šiaudienienė).

1980 metais Kaišiadorių centrinės bibliotekos bei filialų bibliotekininkai ^{buvo} konsultuojami bibliotekų istorijų bei metraščių rašymo klausimais.

Kraštotyros darbas dirbamas ir kituose viešosios bibliotekos skyriuose. Pvz., vaikų literatūros skyriuje nuo 1969 metų tvarkoma speciali šios srities kartoteka.¹ Čia organizuojamos kraštotyris parodos, įvairūs renginiai.² Parodos apie gimtąjį

¹ Plačiau apie ją, žr. p. 82.

² Žr. p. 87.

miestą taip pat rengiamos abonemente, jaunimo ir skaitytojų aptarnavimo skyriuose. Apipavidalinamos taip pat kraštotyros literatūros lentynos, sudaromos aktualiausių temų kartotekėlės. Skaitytojų aptarnavimo skyrius, kaip jau minėta (žr. p. 59), yra organizavęs kelis masinius renginius. Koordinuojant visų bibliotekos skyrių kraštotyros darbą, kol kas žengiami tik pirmieji žingsniai (stengiamasi derinti atskirų darbų bei renginių tematiką ir laiką).

Kelia problemų ir visų Vilniaus miesto bibliotekų kraštotyros veiklos derinimas, ypač vilnistikos kartotekų tvarkymas. Šių tokių priemonių imtasi, siekiant sukoordinuoti Vilniaus viešosios ir Centrinės bibliotekos kraštotyros veiklą. Tačiau dar nėra visiškai išvengta darbo paralelizmo ir dubliavimosi. Iš viso, respublikoje "bibliotekų veiklos koordinavimo bei bendradarbiavimo pobūdis /.../ vis dar neatitinka šiandieninių reikalavimų".¹

¹ Mituzienė B. Kraštotyros darbo sistema respublikoje ir jos vaidmuo, vystant mokslą ir liaudies ūkį (Metodinė medžiaga). V., 1979, p.6.

A B O N E M E N T A S

Abonementas pradėjo darbą su skaitytojais 1951 metų gegužės 25 dieną. Pirmoji skyriaus vedėja buvo N.Selivanova. Nuo 1959 metų iki 1979-ųjų skyriui vadovavo A.Čipkienė, o jai išėjus, ligi šiol abonemento vedėja yra Z.Jokimaitienė.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Šiam bibliotekos skyriui keliami tokie pagrindiniai uždaviniai: 1) aptarnauti visų socialinių grupių piliečius, 2) aktyviai propaguoti KP ir Tarybų valstybės politiką, auklėti darbo žmones komunistine dvasia, 3) ugdyti skaitytojų proletarinį internacionalizmą ir tarybinį patriotizmą, 4) organizuoti skaitytojų aptarnavimą, atsižvelgiant į miesto kultūrinį-ekonominį profilį, demografinius pakitimus, 5) tirti skaitytojų sudėtį, siekiant diferencijuotai aptarnauti atskiras grupes: partinius ir tarybiniu darbuotojus, liaudies ūkio specialistus, darbininkus, studentus ir kt., 6) propaguoti literatūrą, 7) tirti skaitytojų grupių interesus, vadovauti visų kategorijų skaitytojų skaitymui, šiam tikslui panaudojant visą individualaus ir masinio darbo formų bei metodų kompleksą, 8) propaguoti biblioteką skaitytojams, organizuoti ekskursijas, teikti informaciją apie bibliotekos struktūrą ir funkcijas.¹

DARBO ORGANIZAVIMAS

Skyriaus fondas ir jo tvarkymas (61-63). Skaitytojų aptarnavimas ir literatūros propaganda (63-65). Moksliniai tyrimai (65). Metodinė veikla (65-66).

S k y r i a u s f o n d a s i r
j o t v a r k y m a s

Pirmaisiais metais abonementui buvo paskirta 95 m² ploto patalpa II-ajame bibliotekos aukšte (dabar abonementas išsidėstęs III-ajame aukšte). Šio skyriaus fondą pradžioje sudarė 3128 egzempliorių spaudinių. 1951 metų pabaigoje buvo užregistruota 4048 skaitytojai. Tuo metu atėjusieji dar negalėjo patys laisvai prieiti prie lentynų pasirinkti norimą knygą - literatūrą paduodavo bibliotekininkas.

¹ Žr. skyriaus nuostatus, sudarytus 1981 m.

Nuo pirmųjų metų skyriaus fondo knygos buvo sustatytos sisteminė tvarka pagal bibliotekinės klasifikacijos skyrius ir poskyrius, o skyrių viduje - autorių pavardžių ir antraščių abėcėlės tvarka. Grožinė literatūra buvo statoma autorių abėcėlės tvarka. Skyriuje buvo organizuotas abėcėlinis ir sisteminis knygų katalogas.

1956 metų I-ojo ketvirčio pabaigoje abonementas buvo perkeltas į dar mažesnes (85 m²) patalpas I-me aukšte. Tai labai apsunkino skyriaus darbo sąlygas. Kaip rašoma 1958 metų darbo sąlygų patikrinimo akte, 2 kambarius (60 m²) užima knygų fondai, kurie tuomet jau sudarė apie 51 tūkstantį egzempliorių, dalis ploto tenka katalogams, parodoms. Skyriuje dirba 4 darbuotojai, taip pat praktikantai. Kasdien apsilankantiems, maždaug 275-325 skaitytojams, tenka 4-5 m² patalpos.

1958 metų spalio mėnesį abonementas buvo uždarytas remontui. Visi darbuotojai, išskyrus vedėją, dirbo kituose bibliotekos skyriuose. Vedėja priiminėjo literatūrą, tvarkė fondą (išrinko neaktualią ir dubletinę literatūrą, apipavidalino lentynų skirtukus), rūpinosi skolininkų likvidavimu.

1961 metais po ilgokai užtrukusio remonto dabar jau įsikūręs III-ojo aukšto keturiuose kambariuose abonementas pradėjo aptarnauti skaitytojus. Buvo dirbama dviem pamainomis. Ypač reikšmingas įvykis skyriaus gyvenime buvo laisvo priėjimo prie fondų organizavimas. Pasisemti darbo patirties šioje srityje skyriaus vedėja A.Čipkienė buvo komandiruota į Leningradą. Abonemento fondą 1961 metais sudarė 77.962 egzempliorių (žr. ~~lent. p.~~). Tai buvo didžiausias laisvo naudojimosi fondas respublikoje. Abonemento darbuotojai prieš tai turėjo atlikti didelį parengiamąjį darbą. Buvo atidžiai peržiūrėtas visas skyriaus fondas. Dalis visuomeninės literatūros (politinės ekonomijos, užsienio šalių ekonomikos ir politikos klausimais) buvo perklasifikuota. Taip pat pertvarkytas ir grožinės literatūros fondas. Atsisakyta ankstesnio sustatymo autorių abėcėlės tvarka. Išskirtos ikitarybinio ir tarybinio laikotarpio knygos, antikinė literatūra. Užsienio rašytojų kūriniai suskirstyti šalimis. Panaudota ir žanrinė klasifikacija. Atskirai sudėta "Poezija", "Dramaturgija", "Istoriniai romanai", "Satyra ir jumoras", "Literatūriniai prisiminimai", "Nuotykių, kelionės, fantastika". Apie naują darbo formą - lais-

vą priėjimą prie fondų buvo rašoma spaudoje¹, sukurtas trumpametražinis filmas, parodytas Vilniaus kinoteatruose, miesto įmonėse ir aukštosiose mokyklose išplatintas skelbimas, apipavidalinta skaitytojų atsiliepimų knyga apie šį aptarnavimo būdą.

1963 metų pradžioje abonemento fondas vėl buvo kiek pertvarkytas - sudaryti keli teminiai kompleksai: visuomeninė politinė literatūra (3K, 1, 2, 9, 9.1 skyriai), gamtos mokslų (5, 5A, 61, 7A), technikos ir žemės ūkio (6, 63) ir literatūros mokslo bei meno leidiniai.

Antrąjį bibliotekos dešimtmetį abonementas atšventė, turėdama 152.413 egzempliorių knygų. Padidėjo dėmesys humanitarinės krypties literatūros komplektavimui. Tam sudarytas net specialus sektorius. 1974 metais kiek prasiplėtė skyriaus patalpos - buvo gauti du nedideli kambariukai. Čia buvo sudėta techninė literatūra ir mokslo literatūra rusų kalba. Kadangi tai buvo uždaros patalpos, truputį sumažėjo šios literatūros išdavimas. Tačiau skyrius pasidarė erdvesnis ir jaukesnis tiek skaitytojams, tiek patiemis darbuotojams. O 1975 metais abonemento fondas buvo pertvarkytas iš pagrindų. Kadangi papildomai gauta apie 120 m² ploto, susidarė galimybė atviruose fonduose išdėstyti daugiau literatūros. Išsiplėtė techninės, gamtos mokslų, meno literatūros skyriai. Mažesnę paklausą turinti literatūra bei dubletai patalpinti atsarginiuose fonduose atskiroje patalpoje. Buvusi rietuvė panaikinta (nurašant ir perduodant mainų fondui), bet vėl sudaryta nauja 30 tūkstančių egzempliorių knygų rietuvė. 241 knyga perduota Vilniaus 28-ajai masinei bibliotekai.

Siekdami geriau aptarnauti skaitytojus, abonemento darbuotojai pasidalino atskirus darbo barus - kiekvienas atsako už atitinkamų mokslo šakų fondą.

S k a i t y t o j ų a p t a r n a v i m a s i r l i t e r a t ū r o s p r o p a g a n d a

1951 metų pabaigoje, kaip jau minėta, skyriuje užregistruoti 4048 skaitytojai, o antrąjį darbo dešimtmetį (1970) čia buvo jau 10.321 skaitytojas. 1980 metais abonementas turėjo 12.896 skaitytojus.

¹ Cipkienė A. Ten, kur knyga laisvai prieinama. - Bibliotekų darbas, 1961, Nr.11, p.14-16; Abeltinytė V. Atviruose abonemento fonduose. - Bibliotekų darbas, 1969, Nr.1, p.16-17.

Nuo pirmųjų darbo metų buvo siekiama *i n d i v i d u a - l a u s* darbo su atskiromis skaitytojų grupėmis ir net atskirais žmonėmis.

Apie 1960-uosius metus, /.../ siekiant pagerinti individualų darbą su atskiromis skaitytojų grupėmis, nutarta pereiti prie naujo skaitytojų aptarnavimo būdo - pradėti naudoti knygos formuliarai. Beveik visoms abonemento knygoms, išskyrus literatūrą lenkų, žydų kalbomis ir skaitytojų paimtus leidinius, buvo priklijuotos kišenėlės formuliarams. Galutinai ši aptarnavimo sistema įsigalėjo abonemente nuo 1965 metų.

Metai iš metų abonemento darbo planuose ir ataskaitose pabrėžiama *d i f e r e n c i j u o t o s k a i t y t o j ų* aptarnavimo svarba. Jau nuo 1962 metų išskirtos kelios skaitytojų grupės. Joms sudaromi individualūs skaitymo planai, kalbama su atskirais skaitytojais. Diferencijuotai aptarnaujami liaudies ūkio specialistai, pedagogai, darbininkai, jaunimas. Pastarojoje grupėje savo ruožtu dar skiriami dirbančio jaunimo, neturinčio vidurinio išsilavinimo ir su 10-ties klasių išsilavinimu pogrupiai. Darbininkų jaunimo grupėje didesnis dėmesys skiriamas pogrupiui su 8 klasių išsilavinimu. 1975 metų pradžioje įkurtas atskiras darbu su jaunimu skyrius.¹ Su grupių skaitytojais yra atliekamas visas kompleksas darbų. Be jau minėtų individualių pokalbių bei skaitymo planų sudarymo, skaitytojams pateikiamos anketos, tiriamas jų lankomumas, analizuojamas skaitymas. Liaudies ūkio specialistai nuolat informuojami apie naujus leidinius, jie aprūpinami bibliografinėmis priemonėmis, gauna bibliografinę informaciją, nuolat registruojamos nepatenkintų užklausų priežastys. Pradėtas individualus darbas su pedagogų grupe. Jai specialiai parenkama ir atidedama literatūra, sudaromi naujai gautų leidinių sąrašai - čia bendradarbiaujama su bibliografijos ir informacijos skyriumi.²

Įvairaus pobūdžio literatūrai propaguoti nuolat rengiamos knygų parodos, teminės lentynos, įžymiųjų datų ir įvykių stendai. Taip pat sudaromos kartotekėlės aktualiausiomis temomis.

Skyriaus darbuotojai ieško naujų darbo su skaitytojais formų. Įdomi naujovė skyriaus darbe 1980 metais tapo skaitytojų ir

¹ Plačiau apie šio skyriaus veiklą, žr. p.67-69.

² Žr. plačiau: Židkova E. Biblioteka - mokytojui. - Tarybinis mokytojas, 1980, lapkričio 5.

kitų skyrių darbuotojų pamėgtos teminės bei naujų knygų apžvalgos. Šių apžvalgų tikslas - literatūros mokslo žinių propaganda. Buvo skaitomos temos: "Prisiminimai apie rusų rašytojus", "Literatūrinio gyvenimo puslapiai". Deja, jas, kaip ir kitus darbus, nutraukė metų pabaigoje prasidėjęs remontas.

M o k s l i n i a i t y r i m a i

Mokslo tiriamasis darbas šiame skyriuje turi palyginti senas tradicijas.

1962 metais buvo tiriamas darbininkijos skaitymas. 1964 metais išanalizuotas neturinčių vidurinio išsilavinimo ir niekur nesimokančių dirbančiųjų jaunuolių skaitymas. Tyrimų rezultatai panaudoti tolesniame knygų propagandos darbe.

Antrojo bibliotekos darbo dešimtmečio pabaigoje tuometinė skyriaus vedėja tyrė V.Lenino veikalų skaitymą. Dalis tyrimų buvo paskelbta viename iš straipsnių.¹

1971 metais buvo išanalizuota apie 100 VVU ir VVPI studentų formuliarių, o po metų buvo tiriamas X-XI klasių mokinių skaitymas, literatūros įtaka profesijos pasirinkimui. 1972 metais taip pat apibendrinti 100 nebaigusių vidurinės mokyklos, niekur nesimokančių dirbančių jaunujų skaitytojų formuliarių duomenys. 1974 metais išanalizuota humanitarinio ir tikslųjų mokslų profilio vakarinių fakultetų studentų formuliarai. Tyrimai parodė naudojimosi programine literatūra ypatybes. 1978 metais išplattintos anketos skyriuje besilankantiems pedagogams. Buvo taip pat išanalizuoti 102 pedagogų formuliarai. Iš viso skyriuje užregistruota apie 200 pedagogų, 60% iš jų - humanitarai. Tyrimai parodė, kokios tematikos literatūra labiausiai domina šios grupės skaitytojus, kokią spaudą prenumeruoja pedagogai.

M e t o d i n ė v e i k l a

Skyriaus darbuotojai dalyvauja ir metodinėje veikloje. Teikiama metodinė pagalba - konsultuojama, vykstama į seminarus, dalyvaujama zonos gamybiniuose pasitarimuose skaitytojų aptarnavimo klausimais, analizuojamas ir propaguojamas zonos bibliotekų geriausias patyrimas. Kartu su metodiniu skyriumi rengiama metodinė medžiaga.

¹ A.Čipkienė. Taip pas mus skaitomi Lenino veikalai. - Bibliotekų darbas, 1970, Nr.3, p.2-3.

Skaitomi pranešimai ir respublikinio masto renginiuose. 1961 metais respublikiniame kultūros darbuotojų seminare Giruliuose tuometinė skyriaus vedėja A.Čipkienė skaitė pranešimą apie laisvo priėjimo fondo organizavimą masinėse bibliotekose. 1967 metais Vilniaus ir Šiaulių zonų rajonų ir miestų bibliotekų abonementų vedėjų ir bibliotekininkų seminarui ji parengė pranešimą "Jaunimo skaitytojų grupės interesų tyrimas". 1977 metais rajonų seminare kalbėjo apie individualų darbą su skaitytojais.

Išvykstama pasisemti patirties į kitas šalies bibliotekas.¹ 1961 metais skyriaus vedėja lankėsi Leningrade, susipažino su laisvo fondo organizavimo ypatumais. 1969 metais drg. A.Čipkienė dalyvavo Estijos bibliotekų mokslinėje konferencijoje Taline.

¹ Žr. taip pat skyr. "Darbai su jaunimu skyrius", p.69.

D A R B U I S U J A U N I M U S K Y R I U S¹

TSRS Ministrų Tarybai priėmus nutarimą organizuoti respublikines jaunimo bibliotekas², 1975 metais bibliotekoje buvo įkurtas darbu su jaunimu skyrius. Jo vedėja paskirta O.Brūzgienė.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Pagrindiniai šio skyriaus uždaviniai yra: 1) komunistiškai auklėti jaunuolius ir jaunuoles (15-21 m. amžiaus), formuoti jų materialistinę pasaulėžiūrą, 2) padėti jaunimui darbe ir mokymesi bei visuomeninėje veikloje, kelti kultūrinį ir profesinį lygį, 3) teikti paramą ir bendradarbiauti su komjaunimo ir profsąjungos organizacijomis, liaudies švietimo ir profesinio mokymo organais, 4) teikti metodinę ir praktinę pagalbą darbo su jaunuimu klausimais zonos masinių bibliotekų centralizuotoms sistemoms, 5) dalyvauti bibliotekininkystės mokslo tiriamajame darbe³.

DARBO ORGANIZAVIMAS

Jaunimas, t.y. skaitytojai nuo 15 iki 21 metų amžiaus, sudaro bibliotekoje apie 45%. Abonemente jų yra 39,3% (1978), skaitykloje - net 55,8% (1978). Todėl jaunimo aptarnavimo veikloje dalyvauja ir kiti bibliotekos skyriai. Atsižvelgiant į skaitytojų sudėtį ir siekiant patenkinti besimokančio ir dirbančio jaunimo poreikius, komplektuojamas bibliotekos fondas. Bibliografinės ir informacijos skyrius teikia jaunimo grupės skaitytojams bibliografinės informacijos, ugdo jų skaitymo kultūrą (rengia literatūros sąrašus, apžvalgas ir kt.), organizuoja ekskursijas po biblioteką. Atskirai registruojami jaunimo grupės skaitytojai skaitytojų aptarnavimo skyriuje. Čia taip pat įvairiais aspektais tiriama skaitančiųjų, jų tarpe ir jaunimo grupės, sudėtis bei skai-

¹ Apie abonemento darbą su jaunimu prieš įkuriant jaunimo skyrių žr., p.64, 65.

² 1974 m. TSKP CK nutarimas "Dėl bibliotekų vaidmens didinimo komunistiškai auklėjant darbo žmones ir spartinant mokslinę techninę pažangą".

³ Žr. skyriaus nuostatus, sudarytus 1981 m.

tomos literatūros pobūdis¹. Tuo tarpu jaunimo aptarnavimo skyrius yra visos bibliotekos darbo su jaunimu koordinacinis centras. (Tiesa, kurį laiką skyriaus vedėja daugiau dirbo metodinį darbą su zona, o kiti darbuotojai bendradarbiavo su abonementu).

Skaitytojai čia aptarnaujami diferencijuotai: skiriami besimokančio, dirbančio ir jaunųjų specialistų pogrupiai.

Ypatingas dėmesys aptarnaujant skaitytojus skiriamas dirbančiam ir niekur nesimokančiam jaunimui, stengiamasi visapusiškai vadovauti jaunimo skaitymui, bibliografiškai šviesti, padėti pasirinkti profesiją, kelti kvalifikaciją, plėsti šinių akiratį. Šiam tikslui taikomas visas darbo kompleksas. Tam yra tvarkoma ir speciali skaitymo interesų ir individualaus darbo kartoteka. Šio pogrupio skaitytojams sudaromi įvairios tematikos individualaus skaitymo planai. Pvz., 1978 metais profesinių technikos mokyklų moksleiviams sudarytas grupinis skaitymo planas "Partijai vadovaujant - į darbą ir žygdarbį" (VLKJS XVIII ir LLKJS XIX suvažiavimų medžiagai propaguoti). Vidurinių mokyklų absolventams sudarytas grupinis skaitymo planas "Mes jaunieji komunistų staitytojai".

Sudaromi taip pat literatūros sąrašai, skaitytojai konsultuojami prie atvirų fondų, o pokalbiai fiksuojami atskiroje kartotekėlėje.

Ypač didelis dėmesys skiriamas jaunimui su 8 klasių išsilavinimu ir vidurinę baigusiems, bet toliau nesimokantiems dirbantiems jaunuoliams.

1976 metais išplatinta anketa dirbantiems ir besimokantiems vakariniuose ir neakivaizdiniuose aukštųjų mokyklų skyriuose skaitytojams. Buvo taip pat analizuojami formuliarai bei tiriami skaitymo interesai skaitytojų, neturinčių vidurinio išsilavinimo ir niekur nesimokančių, o po metų buvo tiriamas pogrupis dirbančių ir neturinčių vidurinio išsilavinimo bei niekur nesimokančių. Jiems sudaromi skaitymo planai, padedantys plėsti akiratį, kelti gamybinę kvalifikaciją. 1978 metais buvo analizuojamas dirbančio jaunimo skaitymas.

Siekiant išaiškinti besimokančio ir dirbančio jaunimo skaitymo tikslus, tematiką, bibliotekos vaidmenį, keliant skaitančiųjų kvalifikaciją ir plečiant akiratį, skaitytojams buvo išplatinta anketa. Iš anketos nustatyti tiriamųjų skaitymo tikslai

¹ Plačiau žr. "Skaitytojų aptarnavimo skyrius", p.72.

(savišvieta, kvalifikacijos kėlimas, laisvalaikio leidimas), ypač dominančios temos (karinė-patriotinė, istorinė, revoliucinė, šiuolaikinio jaunimo gyvenimas, kelionės, fantastika). 1979 metais analogiškas darbų kompleksas buvo atliktas su neturiniu vidurinio išsilavinimo jaunimu ir jaunuoliais su 10 klasių išsilavinimu. Metų pabaigoje buvo išanalizuoti šios grupės skaitytojų formuliarai, anketų atsakymai, kartotekos užrašai. Nustatytos skaitytojų profesijos, lankomumas ir skaitomumas, skaitymo tikslas, populiariausia tematika.

Kasmet skaitomos naujausios literatūros teminės apžvalgos, rengiamos parodos¹.

M e t o d i n ė v e i k l a

Metodinė veikla darbo su jaunimu klausimais buvo vykdoma bibliotekoje ir prieš įkuriant skyrių. Pvz., 1970 metais buvo atliekami jaunimo grupės interesų ir poreikių tyrimai zonoje. Įkūrus skyrių (1975), jis tapo eksperimentine baze, aptarnaujant jaunimą zonos bibliotekose. Darbuotojai vyksta į zoną konsultuoti bei skaityti pranešimų atitinkamomis temomis.

Išvykstama taip pat pasisemti darbo patirties į šalies bibliotekas. Pvz., 1977 metais skyriaus vedėja O.Brūzgienė savaitę stažavosi RTFSR Respublikinėje jaunimo bibliotekoje Maskvoje. 1978 metais šioje bibliotekoje taip pat lankėsi Z.Jokimaitienė, pastaraisiais metais O.Brūzgienė ir Z.Paužienė susipažino su Panevėžio viešosios bibliotekos darbu, aptarnaujant jaunimą.

¹ Apie darbą su jaunimu Vilniaus viešojoje bibliotekoje žr.: Jokimaitienė Z. Skaitytojas ir techninė knyga. - Bibliotekų darbas, 1976, Nr.10, p.26-27; Padedą surasti kelią. - Bibliotekų darbas, 1979, Nr.9, p.27-28.

S K A I T Y T O J Ū A P T A R N A V I M O S K Y R I U S (S K A I T Y K L A)

Skaitykla pradėjo aptarnauti skaitytojus 1951 metų liepos 10 dieną. Pirmoji skaitytojų aptarnavimo skyriaus vedėja buvo neturėjusi specialaus bibliotekinio išsilavinimo M.Astrauskienė. Nuo 1953 iki 1961 metų skyriui vadovavo Z.Petrauskienė, 1961-1964 - I.Cemnolonskienė, 1965-1966 - V.Mikalajūnaitė, 1966-1968 metais - V.Gedienė. Nuo septyniasdešimtųjų metų pradžios skyriaus vedėja paskirta V.Varnytė-Saplinskienė, o nuo 1977 metų ligi šiol skaityklos darbuotojai dirba, vadovaujami T.Grinkevičienės.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Pagrindiniai skaitytojų aptarnavimo skyriaus uždaviniai yra šie: 1) telkti ir aptarnauti bibliotekos skaitytojus fonduose sukauptą literatūrą, 2) įvairiomis formomis propaguoti aktualiausią visuomeninę-politinę, mokslinę-techninę ir kt. literatūrą, ugdyti marksistinę-lenininę skaitytojų pasaulėžiūrą, 3) diferencijuotai aptarnauti atskiras skaitytojų grupes (jaunimo, pedagogų), moksliskai tirti jų skaitymą, 4) organizuoti masinius bibliotekos renginius, 5) dirbti metodinį darbą.

DARBO ORGANIZAVIMAS

Pradžioje skaityklos patalpos buvo gana nedidelės. Dabartinėje, tuomet dar nerestauruotoje salėje buvo taip pat įsikūrę bibliografijos ir informacijos skyrius su savo fondu, katalogais bei kartotekomis ir abonementas. Skaitykloje vienu metu galėjo skaityti 65-70 žmonių. Nuo 1956 metų vietų skaičius padaugėjo iki 110.

Jau pirmaisiais darbo metais pradėtas kaupti p a r a n k i n i s l i t e r a t ū r o s f o n d a s. Jam atrenkama aktualiausią visuomeninę-politinę literatūrą, įvairių mokslo šakų vadovėliai. Pradžioje čia kiek labiau komplektuota grožinė literatūra, vėliau smarkiai apribota, pasitenkinant tik pačiais svarbiausiais, ypač skaitytojų reikalaujama, dažniausiai klasikinės literatūros kūriniais. Dabar skaitykloje komplektuojama taip pat einamųjų bei kai kuri senesnių metų periodika. Stengiamasi gerinti parankinės skaityklos literatūros sudėtį, mažinant jos kiekybę. Pvz., pirmojo bibliotekos penkmečio pabaigoje (1954 m.) šiame fonde buvo 28 820 egzempliorių knygų, o trečiojo dešimtmečio

pabaigoje (1979) telikę 11 664 egzempliorių, 1980 metais - apie 12 tūkstančių. Iki 1978 metų skaitykloje esančiai literatūrai buvo ir atskiras katalogas. Dabar šiame fonde esanti literatūra atsispindi bibliotekos skaitytojų abėcėliniame ir sisteminiame kataloguose¹.

1959 metais skaitykloje organizuotas dalinis laisvas priėjimas prie fondo. Skaitytojai gali laisvai naudotis marksizmo-leninizmo klasikų veikalais, informacine literatūra, žodynais, enciklopedijomis. O nuo 1961 metų padarytas laisvai prieinamas kai kurių žurnalų fondas.

Skaitytojai pamėgo šį bibliotekos skyrių². Kaip matyti iš archyve saugomų ataskaitų, 1952 metų pabaigoje skaitykloje užregistruota 27 048 apsilankymai - lankomumas savo ruožtu sudarė 20. Po metų apsilankymų skaičius šoktelėjo net virš 42 tūkstančių, lankomumas padidėjo iki 27. Tai didžiausias lankomumo pasiekimas per visą bibliotekos istoriją. Apskritai, jau pirmąjį darbo dešimtmetį skaitykla džiugino gražiais darbo rezultatais. 1951 metais skaitykla turėjo 935 skaitytojus, 1952 - 1303, 1953 - 1592, 1954 - 2230 skaitytojus³.

Nuo 1957 metų pradžios buvo pritaikyta nauja skaitytojų aptarnavimo sistema: pradėti išduoti skaitytojų bilietai, išspausdinti kontroliniai ir pareikalavimo lapeliai.

1959 metų pabaigoje atlikta skaityklos s k a i t y t o j ų a n a l i z ė. Išaiškinta skaitančiųjų bibliotekoje sudėtis pagal profesiją, išsilavinimą, pagal amžių ir tautybę. Tyrimo rezultatai nulėmė pagrindines darbo gaires, komplektuojamo parankinio fondo sudėtį. Nustatyta, kad didžiausią skaitytojų dalį sudaro aukštųjų ir vidurinių mokyklų moksleiviai. Daugumos išsilavinimas - vidurinis, vyrauja 16-23 metų amžiaus skaitytojai. Atsižvelgiant į tai, atitinkamai komplektuojamas fondas.

1976 metais buvo įvairiais aspektais ištirta skaitytojų su-

¹ Plačiau apie juos žr., p.38.

² Žr.: Milišauskas V. Vilniaus bibliotekos./Fotoreportažas. T.p. apie Vilniaus viešosios bibliotekos bibliotekininkę B.Sorokaitę (dabar Zubkaitienę). - Bibliotekų darbas, 1969, Nr.9, p.20-21,il.

³ Kažukauskas A. Skaitytojų aptarnavimas Vilniaus viešojoje bibliotekoje. Diplominis darbas. V., 1955, p.52. VVU Rankraščių skyrius.

dėtis: pagal išsilavinimą, profesiją, amžių, tautybę, lytį. Nustatyta, kad besimokantieji sudaro 77% visų skaityklos skaitytojų, iš jų - 43% aukštųjų mokyklų studentai. 72% skaitytojų - asmenys iki 28 metų amžiaus. Nuolat plečiasi personalinis abonementas (didėja bibliotekos personalinių skaitytojų skaičius). Jų tarpe žinomi lietuvių rašytojai ir poetai: V.Petkevičius, M.Slucckis, E.Ignatavičius, V.Karalius, J.Skliutauskas, aktoriai ir režisieriai: D.Tamulevičiūtė, K.Smoriginas, mokslo darbuotojai ir kt. Skaitytojų tyrimų išvados aptartos skyriaus gamybiniame susirinkime ir pateiktos rekomendacijos, kaip koreguoti teminį komplektavimo planą, atsižvelgiant į skaitytojų poreikius. Skaitykloje buvo pradėta tiksliai atvirų fondų išdavimo apskaita, ji atliekama kasdien, tuo tarpu anksčiau tebuvo praktikuojama atrankinė apskaita. Paskirtas darbuotojas, kuris visą dieną seka ir registruoja skaitytojų naudojamą atvirais fondais. To dėka iš karto padidėjo literatūros išdavimo rodiklis.

Greta įvairiapusių skaitytojų sudėties tyrimų analizuojamas taip pat ir išduodamos literatūros pobūdis. Pvz., 1974 metais skaityklos darbuotojai atliko techninės literatūros skaitymo tyrimus. Remiantis tyrimų rezultatais, buvo numatytos gairės šios literatūros skaitymui gerinti. 1977 metais buvo išanalizuotas literatūros išdavimas pagal skyrius. Nustatyta, kad daugiausia išduodama vadovėlių, ypač aukštosioms mokykloms. Labiausiai skaitoma 3-jų paskutiniųjų metų literatūra.

Nuo 1978 metų sustiprintas dėmesys i n d i v i d u a l i a m s k a i t y t o j ų a p t a r n a v i m u i. Išskirtos vidurinių mokyklų pedagogų, liaudies ūkio specialistų ir jaunimo grupės. Pastarojoje, savo ruožtu, dar skiriami specialiujų vidurinių ir proftechninių mokyklų moksleivių bei jaunųjų specialistų pogrupiai. Pradėta atskira jaunimo grupės registracija. Nors dėl darbo specifikos skaitykloje mažiau pritaikomos individualaus darbo su skaitytojais formos, tačiau bibliotekininkų pastangos duoda tam tikrų rezultatų. Pagal pareikalavimo lapelius pradėta atskirų grupių skaitymo analizė. Ištirtas vidurinių mokyklų pedagogų skaitomos literatūros pobūdis. Tyrimų rezultatai padeda numatyti tolimesnės skyriaus veiklos pobūdį ir formas.

Siekiant geriau patenkinti skaitytojų poreikius, gerinti komplektavimo darbą, skaitykloje tvarkoma n e p a t e n k i n t ų u ž s a k y m ų k a r t o t e k a. Ja remiantis, buvo iš-tirtas neigiamų atsakymų pobūdis.

Nuo 1958 metų iki 1975 metų skaityklos darbuotojai apiformindavo visas bibliotekoje rengiamas p a r o d a s. Medžiagą joms pateikdavo bibliografai. Beveik kiekvienas žymesnis šalies ar respublikos visuomeninio bei kultūrinio gyvenimo įvykis, žymesnė data pažymimi parodomis ar jų ciklais, teminėmis knygų lentynomis, rekomenduojamos literatūros dėžutėmis. Pirmaisiais bibliotekos veiklos metais buvo taip pat populiarūs atmintinų datų stendai. Galima paminėti keletą didesnių, skaitytojus sudominusių parodų: "Prasidėjo kosminių skridimų epocha", J.Paleckis (gimimo 60-mečiui) (1959), "Talentų triumfas" (lenininių premijų laureatai) (1964), "Prie Nemuno kitas išaušo jau rytas" (LTSR 25-čiui) (1965), teminė lentyna - "Pažinkime pasaulio tautas" (1965), "Dienos, įėjusios į istoriją" (TSKP XXVI suvažiavimui), "Kovoti, degti, nenurinti" (1981), jau tradicija tapęs parodų ciklas "Iš pasaulinio meno lobyno" ir kt. Paskutiniu metu kiekvieno skyriaus darbuotojai organizuoja parodas patys. Parodų temų koordinacijai bei kvalifikuotam parengimui įsteigta taryba. Kasmet surengiama maždaug 30 parodų¹. Lentynose taip pat eksponuojama naujausia bibliotekos gauta literatūra. Nuo bibliotekos išikūrimo iki 1972 metų koridoriuose būdavo rengiamos dailės kūrinių ekspozicijos. Vėliau dėl netinkamų patalpų šios priemonės atsisakyta.

Nuo pat bibliotekos išikūrimo skaityklos darbuotojai tvarkė visą gaunamą periodiką ir korespondenciją, perduodavo ją kitiems bibliotekos skyriams. Nuo 1979 metų II pusmečio šiam darbui paskirtas specialus komplektavimo skyriaus darbuotojas. Jis dabar tvarko ir tarnybinę periodinių leidinių kartoteką bei periodikos kartoteką skaitytojams.

Visus tris bibliotekos veiklos dešimtmečius skaitytojų aptarnavimo skyrius yra svarbiausias daugelio masinių renginių organizatorius².

M e t o d i n ė v e i k l a, k v a l i f i k a c i j o s k ė l i m a s

Šio skyriaus darbuotojai dalyvauja ir metodinėje bibliotekos veikloje. Vyksta į zonos bibliotekas, rengia pranešimus.

¹ Apie kelias, 1961-1963 m. skaityklos surengtas parodas buvo informuojama spaudoje - žr. literatūros sąrašo "Vilniaus viešajai A.Mickevičiaus bibliotekai - 25 metai". V., 1975, p.11-13.

² Apie juos žr. p.113-120.

Pvz., 1953 metų gegužės mėnesį vykusiame miestų ir rajonų bibliotekų skaityklų vedėjų pasitarime tuometinė skyriaus vedėja Z.Petrauskienė skaitė pranešimą "Основные задачи читального зала и техника работы".

Vykstama pasisemti patirties į kitas šalies bibliotekas. 1956 metais drg. Z.Petrauskienė lankėsi Krasnodaro krašto bibliotekose. 1976 metais V.Saplinskienė susipažino su Minsko sritinės bibliotekos darbu, o 1977 metais buvo išvykusi į Maskvą.

S K A I T Y T O J Ų R E G I S T R A C I J O S I R K O N T R O L Ė S S K Y R I U S

Skyrius įkurtas 1979 metais. Jo vedėja paskirta A.Švelnytė.

Pagrindiniai šio skyriaus uždaviniai yra šie: 1) registruoti bibliotekos skaitytojais visų socialinių grupių TSRS piliečius 2) sudaryti socialiniu-profesiniu ir socialiniu-demografiniu pagrindu skaitytojų kartotekas, nuolat jas redaguoti, 3) organizuoti plačią masinę ir individualią bibliotekos ir jos fondų propagandą, supažindinti skaitytojus su aptarnavimo sistema.

Tačiau, kadangi bibliotekos pastatas dar nepertvarkytas pagal parengtą projektą, skyrius neturi atskiros patalpos, ir jo egzistencija tėra formali. Kol kas kiekvienas bibliotekos skyrius atskirai registruoja skaitytojus.

M E N O L I T E R A T Ū R O S S K Y R I U S

Skyrius įkurtas 1980 metais. Jo vedėja paskirta prieš tai vadovavusi vaikų literatūros skyriui R.Janauskaitė. Skyriui keliami šie uždaviniai: 1) komplektuoti, kausti ir saugoti meno ir muzikinės literatūros fondą, 2) aptarnauti šia literatūra įvairių kategorijų skaitytojus, teikti jiems individualią ir grupinę informaciją, 3) organizuoti bibliografinį-informacinį aparatą, padedantį aptarnauti skaitytojus, 4) teikti metodinę pagalbą zonos bibliotekoms muzikinės literatūros propagandos klausimais.

Kadangi skyrius neturi paruoštų patalpų, tai kol kas negali atlikti visų funkcijų. Šiuo metu vykdomi parengiamieji skyriaus veiklos darbai (atrenkama iš saugyklos fondų meno literatūra ir perduodama meno skyriui).

V A I K Ų L I T E R A T Ū R O S S K Y R I U S

1964 metų spalio 16 dieną LTSR Ministrų Taryba priėmė nutarimą Nr.461 "Dėl vaikų bibliotekų atkūrimo". Nutarime pabrėžta, kad kultūros ministerija įpareigojama įsteigti Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių viešosiose bibliotekose vaikų literatūros skyrius, pavedant jiems metodiškai vadovauti atitinkamoms zonos visų žinybų vaikų bibliotekoms.

1964 metų gruodžio 14 dieną buvo įkurtas Vilniaus viešosios bibliotekos vaikų skyrius. Jau tuo metu pradėta komplektuoti vaikų literatūra, tačiau dėl patalpų stokos 1965 metų pradžioje skyrius dar nedirbo ir tik 1965 metų gegužės mėnesį Antakalnio gatvėje Nr.116 buvo atidarytas bibliotekos filialas - vaikų literatūros skyrius. Pirmoji skyriaus vedėja buvo I.Cemnolonskienė. Nuo 1968 m. skyriui pradėjo vadovauti M.Belinskienė, o nuo 1974 iki šiol šias pareigas eina R.Janauskaitė.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Pagrindiniai vaikų literatūros skyriaus uždaviniai yra aptarnauti knyga ikimokyklinio amžiaus ir I-VIII klasių mokinius, ugdyti jų materialistinę pasaulėžiūrą, skiepyti vaikams internacionalinius-patriotinius jausmus, lavinti estetinį skonį. Knygų fondai yra taip pat prieinami pedagogams ir kitiems vaikų skaitymo vadovams. Be to, skyrius turi metodiškai vadovauti Vilniaus zonos bibliotekoms, dirbančioms su vaikais: tikrinti jų darbą bei teikti visapusišką metodinę pagalbą¹.

DARBO ORGANIZAVIMAS

Literatūros fondas ir jo tvarkymas (76-80). Bibliografinis-informacinis aparatas, skaitytojų aptarnavimas (80-85). Literatūros propaganda, masiniai renginiai (85-88). Metodinė veikla (88-90)

Iš pat pradžių skyriaus darbo sąlygos nebuvo geros. Kadangi trūko patalpų, Trakų gatvėje įsikūrė tiksliai knygų išdavimo punktas, kuris dirbdavo dvi dienas per savaitę. Skyriaus filialas - abonementas buvo atidarytas vaikų klube Antakalnyje, jis užėmė vieną kambarį ir 1965 metais turėjo 803 I-VIII klasių skaitytojus.

¹ Žr. skyriaus nuostatus, sudarytus 1981 m.

1971 metais Trakų g. Nr.10 įkurdintas vaikų literatūros skyriaus darbo kambarys, o Trakų g. Nr.6 patalpintas pagalbinis fondas. Du kartus per savaitę veidavo knygų išdavimo punktas, kuriame lankėsi apie 70 skaitytojų. Dėl netinkamų darbo sąlygų (nebuvo apkūrenimo) jis dirbo tik trejis metus (iki 1974 m. spalio mėnesio).

1974 metais labai susikomplicavo padėtis Antakalnio gatvėje esančiame filiale. Pirmiausia Antakalnio rajone susikoncentravo net kelios bibliotekos, turinčios pakankamai turtingus knygų fondus. Netoli viena kitos išsidėstė LTSR Respublikinė mokyklų, 8-oji masinė ir dvi didelės vidurinių mokyklų bibliotekos. Tuo tarpu mažose viešosios filialo patalpose neužteko vietos knygoms, nebuvo rūbinės skaitytojams. Ir nors buvo imtasi tam tikrų priemonių (pradėta atrinkti mažiau skaitoma ir dubletinė literatūra), erdvesnės bibliotekos savotiškai "nukonkuravo" ankštą A. Mickevičiaus bibliotekos vaikų literatūros skyrių Antakalnyje. Metų pabaigoje pradėta tikrinti knygų fondą ir imta ruošti persikelti į patalpas Trakų gatvėje.

1975 metais skyrius jau turėjo čia du darbo kambarius, bet pagrindinis remontas dar tebevyko, ir skaitytojai ligi kovo 1 dienos buvo aptarnaujami Antakalnyje.

Išgyvendamas gana nepalankų veiklos laikotarpį, skyrius atšventė savo darbo dešimtmetį (1975). Iki to laiko jame susikaupė virš 45 tūkstančių knygų. Tuo tarpu iki 1508 1966 metais išaugęs skaitytojų skaičius dėl patalpų problemos nukrito jubiliejiniais metais ligi 327 ir rodė tiesiog kritišką skyriaus padėtį. Pagrindinis dėmesys tais metais buvo skiriamas ne darbui su skaitytojais, o literatūros komplektavimui bei tvarkymui ir metodinei veiklai. O 1976 metais visai nebuvo dirbama su skaitytojais. Kovo mėnesį užbaigtas remontas ir pradėta ruošti skaitytojų aptarnavimui. Reikėjo sutvarkyti, nuvalyti ir išdėstyti fondą, išsklaidytą po įvairias patalpas. Buvo patikrintos ir nurašytos dingusios knygos. Literatūra perklasifikuota pagal naujas amžiaus grupes, nustatytas mokyklos reformos.¹

Įrengtas žaidimų kampelis, patalpa papuošta žaislais. Ant skaityklos suoliukų buvo pasiūtos aplikOTOS pagalvėlės, pagamin-

¹ Plačiau apie literatūros tvarkymą žr. poskyryje "Literatūros fondas ir jo tvarkymas", p.79.

tos lėlės su tautiniais įvairių kontinentų drabužiais. Dėl visų šių darbų smarkiai nusikėlė skaitytojų aptarnavimo terminas.

Po reorganizacinio periodo skyrius pradėjo aptarnauti skaitytojus nuo 1977 metų vasario 23 dienos¹. Buvo įsteigti 2 abonementai ir 2 skaityklėlės - jaunesniojo ir vyresniojo amžiaus vaikams. Per porą metų vėl atsistatė skaitytojų skaičius, toliau buvo tęsiamos geriausios šio skyriaus darbo tradicijos, ieškoma naujų veiklos formų.

L i t e r a t ū r o s f o n d a s i r j o t v a r k y m a s

Skyriaus knygų komplektavimas, kaip minėta, buvo pradėtas prieš porą metų ligi atidarant skyrių. Patys skyriaus darbuotojai nuo pirmųjų dienų ligi šiol komplektuoja ir tvarko gaunamą literatūrą. Pirmaisiais darbo metais skyriaus fonde buvo apie 5000 egzempliorių knygų. Tiksliai fondų apskaita pradėta tik nuo 1975 metų, kai literatūra buvo sutelkta į vienas patalpas. Fondų augimas nuo to laiko matyti iš žemiau pateikiamos lentelės²:

Metai	Knygų skaičius
1975	33.353
1976	38.404
1977	42.844
1978	46.852
1979	50.285
1980	53.023

Komplektuojant literatūrą laikomasi bendrų vaikų bibliotekoms keliamų komplektavimo principų. Reguliariai peržiūrimi leidyklų teminiai planai ir užsakymų blankai. Daugiausia knygų gaunama iš Respublikinio bibliotekų kolekatoriaus. Taip pat perkama knygynuose.

¹ Andruszkiewicz J. Zaproszenie do krajny baśni i przygody. - Czerwony Sztandar, 1977, 4 marca, il.

² Duomenys paimti iš V. Stukšytės diplominio darbo (1981). Jo kopija saugoma VVB.

Skyriaus fondas ne tik papildomas naujais leidiniais, bet ir šalinama pasenusi savo turiniu bei susidėvėjusi literatūra, nurašomos skaitytojų pamestos knygos.

Didžiausią fondo dalį sudaro grožinė literatūra (1965-1974 metais - 47%). Tiesa, per paskutiniuosius dvejis metus jos augimas stabilizavosi (1980 - 44,2%). Sustiprintas dėmesys mokslinei ir šakinei vaikų literatūrai. Jos planuojama sukaupti apie 20% viso fondo. Deja, nedideli šio profilio knygų tiražai ir mažas gaunamos literatūros kiekis gerokai apsunkina skyriaus planus.

Stengiamasi koordinuoti darbą su mokyklų bibliotekomis, kad būtų išvengta dubliavimosi ir tinkamai sukomplektuota užklasinio skaitymo literatūra.

1966 metais TSKP CK ir TSRS Ministrų Tarybos priimtas nutarimas "Dėl priemonių vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos darbui toliau gerinti" yra vaikų bibliotekų pagrindinis dokumentas.

O 1972 metais, naujai priėmus bendrojo lavinimo mokyklų programą, buvo pertvarkyta ir vaikų literatūros skyriaus klasifikacija.

Anksčiau buvo knygos I-II, III-IV, V-VIII klasių mokiniams bei knygos, skirtos pedagogams, tėvams ir kt., o nuo 1976 m. fonde buvo išskirta 1) literatūra ikimokyklinukams ir I-ųjų klasių mokiniams - A, 2) literatūra II-III klasių mokiniams - B, 3) literatūra IV-V klasių mokiniams - C, 4) literatūra VI-VIII klasių mokiniams - D.

Pirmosios (A) grupės knygutės dedamos lentynoje pagal temas. Todėl prieš dedant knygą į savo vietą, reikia susipažinti su jos turiniu. Skyriaus darbuotojai čia naudojami pačių susikurta simbolių sistema. Kiekvienos temos knygos žymimos atitinkamu sutartiniu ženklu. Pvz.:

- △ - Taip gyveno Leninas
- - Spalio karys
- - Žaidžiams
- △ - Smalsučio lentynėlė
- - Gamtos balsai
- △ - Seku seku pasaką ir t.t.

Atskirai sudėtos knygelės lietuvių ir rusų kalbomis.

Antrosios (B) grupės knygos irgi dėstomos lentynose teminiu principu, o temų viduje - pagal abėcėlę. Tvarkant šios grupės literatūrą, remiamasi "Klasifikacijos lentelių vaikų bibliotekoms".

(V., 1976) nurodomais skyriais. Čia skiriami 29 skyriai ("Mūsų Leninas", "Istorijos žingsniai", "Didysis Tėvynės karas" ir kt.). Ir šio amžiaus grupės knygoms žymėti taikoma ženklų sistema.

C ir D grupių knygos dedamos sisteminiu principu, pirmausia - lietuvių, po to - rusų kalba.

Dalis II-III ir IV-V, taip pat IV-V ir VI-VIII klasių moksliviams skiriamos literatūros dubliuojasi. Tai mokslo populiarioji ir visuomeninio politinio turinio, pažintinio pobūdžio ir grožinė literatūra. Šių knygų stengiamasi išigyti didesnę egzempliorių skaičių.

Be atviro ir dubletinio fondo yra dar vadinamasis "aukso fondas", kuriuo skaitytojai negali laisvai naudotis, bet kartais gali pasiimti į namus reikiama leidinį. Šiam fondui atrenkama originali ir verstinė grožinė ir mokslo populiarioji literatūra vaikams pagal nuo 1969 metų "Bibliotekų darbe" pradėtą spausdinti sąrašą, kuris kas antri metai yra papildomas. Šio fondo literatūra dedama pagal amžiaus grupes, o jų viduje - abėcėlės tvarka.

Neatskiriama skyriaus fondo dalis - periodinė spauda. Iš viso prenumeruojami 56 periodiniai leidiniai. Iš jų 20 - lietuvių ir 36 - rusų kalba.

Nuo 1975 metų skyriuje atliekama fondų analizė. Peržiūrėdami vieną ar kitą literatūros skyrių, darbuotojai išsiaiškina, ar pakanka knygų visoms skaitytojų grupėms, koks fondo dubletiškumas, egzemplioriškumas, kiek yra ypač populiarių ir nuolat reikalaujamų knygų. Stengiamasi išigyti trūkstamus leidinius, tobulinama literatūros klasifikacija.

B i b l i o g r a f i n i s - i n f o r m a c i n i s
a p a r a t a s,
s k a i t y t o j ų a p t a r n a v i m a s

Skyriaus bibliografinį-informacinį aparatą sudaro katalogai ir kartotekos skaitytojams bei skaitymo vadovams ir informacinė literatūra

K a t a l o g a i

Pirmaisiais skyriaus įkūrimo metais buvo parengti vaikų filialo abėcėlinis ir sisteminis katalogai ir katalogas vaikų skaitymo vadovams.

Šiuo metu skyriuje yra 2 sisteminiai katalogai: IV-V ir VI-VIII klasių mokiniams. Spaudiniai čia klasifikuojami pagal "Klasifikacijos lenteles vaikų bibliotekoms" (V., 1976). Orien-

tuotis sisteminiame kataloge padeda abėcėlinė-dalykinė rodyklė.

Tarnybiniam naudojimui yra sudarytas a b ė c ė l i n i s t a r n y b i n i s k a t a l o g a s. Jis atspindi visą bibliotekos fondą, atskirų leidinių pasikartojimus. Kortelės čia dedamos chronologiškai autorių arba antraščių pavadinimų abėcėlės tvarka. Žymiesiems visuomenės bei kultūros veikėjams, literatūros klasikams, įvairių premijų laureatams išskirti skirtukai, padedantys greičiau surasti reikiamą knygą. Katalogu naudojama tada, kai yra tiksliai žinomas knygos autorius, antraštė ar kolektyvo pavadinimas arba ieškoma literatūra apie konkretų asmenį. Nuo 1972 metų šis katalogas nuolat papildomas gaunamomis spaustinėmis kortelėmis.

Labai naudingas tiek skaitytojams, tiek bibliotekininkams a n t r a š č i ū k a t a l o g a s. Kortelės čia dėstomos lietuvių, rusų, lenkų ir vokiečių kalbomis.

Ligi šiol tebetvarkomas jau pirmaisiais darbo metais sudarytas k a t a l o g a s v a i k ū s k a i t y m o v a d o v a m s. 1977 metais jis buvo suredaguotas pagal naują schemą. Dabar jame yra šie pagrindiniai skyriai: bibliografija, bibliotekininkystė, švietimas, pedagoginiai mokslai. Čia pateikiamos svarbiausios knygos, taip pat nurodomi reikšmingesni straipsniai atitinkamomis temomis. Kortelės dedamos abėcėlės tvarka.

K a r t o t e k o s

1965 metais buvo sudaryta b e n d r o j i ž u r n a l ū i r l a i k r a š č i ū s t r a i p s n i ū k a r t o t e k a IV-VIII klasių moksleiviams. Ji nuolat papildoma aprašais straipsnių iš "Komjaunimo tiesos", "Lietuvos pionieriaus", "Пионерская правда", "Genio", "Moksleivio", "Mokslo ir gyvenimo", "Пионер", "Костер", "Юный натуралист" ir kt. Kartoteką papildė Lietuvos TSR Knygų rūmų leidžiamos spaustinės kortelės. Klasifikuojant remiamasi jau minėtomis lentelėmis (p. 79). Tik čia yra daug detalesnė klasifikacija. Ši kartoteka nuolat redaguojama, išimamos nebeaktualios kortelės. Iš esmės čia kaupiama 2-3 metų senumo medžiaga, išskyrus pačius vertingiausius išliekama verte turinčius aprašus.

Pirmaisiais darbo metais buvo taip pat sudarytos teminės iliustruotos kartotekos: I-IV klasių mokiniams "Čia mūs Tarybų Lietuva čia mums gyventi gera", patiems mažiausiems parengti katalogėliai-širmos "Mano pirmosios knygutės", "Ar skaitei šias knygutes?" Tais pačiais metais pradėta tvarkyti periodikos straipsnių kartoteka

vaikų skaitymo vadovams - mokytojams, tėvams, bibliotekininkams. Nuo pirmųjų darbo žingsnių skyriaus darbuotojai pradėjo plačią veiklos vagą. Be jau minėtų bibliografinio-informacinio aparato priemonių buvo parengtos parankinės dėžutės "Skaityk apie V.Leniną", "Tautų draugystė" ir kt.

Tam tikras jaunųjų skaitytojų bibliografinės kultūros funkcijas atlieka II-III klasių teminė kartoteka. 1972 metais ji buvo iš esmės pertvarkyta. Šiuo metu joje išskirti 28 skyriai, jų tarpe: "Mūsų Leninas", "Partijos sūnūs", "Jaunieji leniniečiai", "Tėvynės praeitis", "Manoji Lietuva" ir kt. Čia pateikiami detalūs knygų aprašai, nurodomi šifrai.

1969 metais pradėta tvarkyti kraštotyros kartoteka "Vilniaus vaikų gyvenimas". 1977 metais ši kartoteka išplėsta ir pavadinta "Vilnius" - pradėta registruoti ne tik literatūra apie vaikus, bet ir, iš viso, apie miestą, svarbiausias jo gyvenimo sritis, atspindima Vilniaus dabartis ir istorija lietuvių ir rusų kalbomis.

Pionieriško amžiaus vaikams sudaryta teminė kartoteka "Visada pasiryžęs!" Į ją dedami knygų ir straipsnių iš periodikos aprašai. Tvarkomos taip pat faktualatyvinių užsiėmimų ir proforientacinė ("Kuo būti?") kartotekos.

Ikimokyklinio amžiaus - I klasių mokiniams skirtos teminės kartotekos lietuvių ir rusų kalbomis. Pirmoji turi 5 skyrius ("Mūsų Iljičius", "Noriu viską žinoti", "Apsakymai ir apysakos", "Eilėraščiai ir poemos", "Pasakos"). Kartotekoje rusų kalba išskirta 18 skyrių. Jų tarpe - "Владимир Ильич Ленин", "Пионеры - герои", "Дети Советского Союза" ir kt. Iliustruoti šių kartotekų skirtukai, didelio formato spaustinės kortelės, plačios anotacijos patraukia skaitytojus.

Bibliografinį-informacinį skyriaus aparatą gražiai papildo teminiai iškarpu iš periodikos apilankai. Iš jų minėtini: "Revoliucijos karys", "Po šalis plačiausias", "Vilnius" (nuo 1977 m.), "Profesijos pasirinkimo kryžkelėje".

Ne maža vertingos medžiagos sukaupta skyriaus darbuotojų parengtuose teminiuose albumuose. 1965 metais buvo apipavidalintas albumas "Čia mūs Tarybų Lietuva", "Mes - Tarybų šalies vaikai", "Komjaunuoliai - Didžiojo Tėvynės karo didvyriai", 1976 metais - "Vilnius vakar, šiandien ir rytoj", 1978 - "Mano Tėvynė - TSRS", o 1979 metais surinkta medžiaga ir parašytas tekstas albumui "Lie-

tuvių vaikų rašytojai - laureatai".

Skyriuje sukauptas ir informacinės literatūros fondas. Tai daugiausia įvairios enciklopedijos, žinynai, žodynai. Ne mažą informacinių leidinių lenkų kalba.

Vienas svarbiausių informacinio darbo sričių - bibliografinės paieškos. Pasinaudodami turimu bibliografiniu-informaciniu aparatu, darbuotojai atsako į įvairaus pobūdžio skaitytojų klausimus. Skyriuje yra pildomas bibliografinių informacijų registracijos sąsiuvinis.

Vaikų literatūros skyrius stengiasi propaguoti informacinius leidinius, moko skaitytojus naudotis bibliografiniu-informaciniu aparatu, ugdo skaitymo kultūrą.

Pirmaisiais darbo metais buvo apipavidalintas plakatas "Kaip skaityti knygą". 1967 metais buvo organizuotos bibliotekinės pamokos III-IV klasių mokiniams. Jose aptartos temos, kaip skaityti knygą, kaip skaityti pionierių laikraštį, kaip rašyti bei apipavidalinti skaitymo dienoraštį ir kitos.

Patams mažiausiems skyriaus lankytojams - darželinukams 1977 metais buvo organizuota teminė ekskursija "Kelionė į knygų pasaulį". Ir dabar organizuojamos ekskursijos "Po knygų miestelių"

Įvairioms skaitytojų grupėms yra daromos bibliografinės-teminės, personalinės ir naujienų apžvalgos. Iš jų galima paminėti - "Lietuvos TSR - 25 metai." ir "Lenino komjaunimui - 47" -1965m. "Te visad šviečia saulė" ir "Lenino bendražygė" (H.Krupskaja) - 1971 m., "Mano Tėvynė - TSRS" (S.Nėries mokyklos VI kl. moksliviams) - 1977 m., "Pionieriai - didvyriai" - 1979 m. ir kt. Keturiolikos naujų knygų apžvalgos visoms amžiaus grupėms buvo radiofonizuotos.

Kaupiant fondą, dirbant įvairiapusį informacinį-bibliografinį darbą, būtina žinoti skaitytojų interesus, jų poreikius.

Skyriaus skaitytojų skaičius metai iš metų auga.
Plg. lentelę¹:

Metai	Bendras skaičius	I-III kl.	IV-VIII kl.
1965	803	458	345
1966 ²	1508 Miceikienė		
1967	1441 M.; 1069 St.		
1968	1455 Miceikienė		
1969	1139 Miceikienė		
1970	-		
1971	999		
1972	947		
1973	834 Stukšytė		
1974	614		
1975	327		
1976	Nedirbo su skaitytojais		
1977	788	322	466
1978	1216	449	767
1979	1345	473	872
1980	1423	500	923

Vyraujanti grupė yra IV-VIII klasių skaitytojai. Ligi 1977 metų skaitytojų skaičius smarkiai svyravo dėl netinkamų skyriaus patalpų, o 1976 metais - visai nebuvo aptarnaujama. Skaitytojų skaičiui turi įtakos ir ne visai dėkinga bibliotekos padėtis senamiesčio mikrorajone - čia palyginti nedaug gyvenamųjų namų, be to, netoli įsikūrusios masinės vaikų bibliotekos (15-oji, 10-oji ir S.Nėries vidurinės mokyklos turtinga biblioteka).

Skyrius atlieka skaitytojų analizę (nustato tautinę sudėtį, iš kokių mokyklų), tiria lankomumą, skaitomumą, literatūros išdavimą.³

¹ Kadangi ligi 1977 m. atskirai dirbo abonementas ir knygų išdavimo punktas, nebuvo labai tikslios apskaitos, nėra duomenų apie I-III ir IV-VIII kl. mokinių skaičių.

² Skiriasi Miceikienės ir Stukšytės diplominiuose darbuose pateikiami skaičiai.

³ Konkretūs duomenys yra skyriaus ataskaitose.

Sėkmingai vadovauti vaikų skaitymui padeda individualus darbas su skaitytojeis. Naudojamasi dviem šio darbo būdais: asmeniniu kontaktu su kiekvienu skaitytoju, taip pat dirbama su atitinkamomis skaitytojų grupėmis. Bibliotekininkės padeda skaitytojams surasti norimą knygą, stengiasi sudominti besilankančius vieno ar kito skyriaus literatūra, sužinoti vaikų įspūdžius bei nuomonę apie perskaitytą leidinį.

Didesnius apibendrinimus bei išvadas apie darbą su vaikais leidžia daryti platesni, skyriaus darbuotojų atliekami tyrimai. Pvz., 1973 metais buvo dirbama su aktyviausiais skaitytojais, su besidominčiais vien technika ir su blogai besimokančiais, sunkiai auklėjamais, pasyviais skaitytojais. Pradėta tirti formulius, duodama pildyti anketas, registruojami neigiami atsakymai. Šių grupių skaitytojams buvo sudaryti grupiniai skaitymo planai, tiriamas jų lankymas bei skaitymas. Pirmieji tyrimai, neturėję apgalvotos metodikos bei tradicijų, nebuvo pakankamai sėkmingi. Trūko sistemingumo, išsenios registracijos. Tiesa, šie tyrimai sustiprino dėmesį neigiamiems atsakymams, kuriais pradėta rintis toliau komplektuojant literatūrą.

Naujai atsidarius skyriui, nuo 1977 metų vėl tęsiamas darbas su atskiromis skaitytojų grupėmis. Dirbama su blogai įvaldžiusiais skaitymo techniką I-III klasių moksleiviais ir su V-VIII klasių mokiniais, skaitančiais tik nuotykinę literatūrą. Po metų kiek pakoreguotos tiriamos grupės. Sustiprintas dėmesys vaikams, skaitantiems ne savo amžiaus literatūrą (V-VIII klasių). Nuo 1979 metų dar analizuojamas skaitymas grupių, skaitančių vien pasakas (II-III klasių mokiniai).

1980 metais skyriaus darbuotojai tyrė literatūros istorijos, gantos bei kelionių tema skaitymą.

L i t e r a t ū r o s p r o p a g a n d a, m a s i n i a i r e n g i n i a i

Propaguoti literatūrą padeda įvairaus pobūdžio vaizdiniai bei žodiniai renginiai.

Pati populiariausia ir efektyviausia vaizdinė priemonė - p a r o d o s. Jos skiriamos pažymėti įvairioms visuomeninio bei kultūrinio gyvenimo datoms, įvairių sričių literatūrai propaguoti. Kasmet surengiama nuo 16 (1965) ligi 47 (1977) parodų. Daugelis parodų išradingai ir originaliai apipavidalinamos. Eksponuojamos ne tik knygos, bet ir medžiaga iš periodikos, fotonuotraukos, reprodukcijos. Iš ryškesnių galima paminėti šias skyriaus

surengtas parodas: "Iš kokių mes knygučių" (1965), "Lietuvos rašytojai ir jų gimtinės" (1967), "Ko knygelė verkia?" (Skaitytojų sužalotos knygos, 1977), 1978 metais surengtos trys parodos TSRS ir LTSR Konstitucijai propaguoti ("Įstatymo vardu" (VI-VIII kl.), "Kad žemėje žydėtų gėlės" (VI-VIII kl.), "Išsivysčiusio socializmo įstatymas" (II-III kl.). Tais pačiais metais įdomiai buvo surengta Š. Pero jubiliejui skirta paroda "Raudonkepurnaitės tėvui - 350 metų". Taip pat dailininko S. Krasausko 60-osioms metinėms - "Žmogus - tai visas pasaulis".

Nuo 1977 metų skyriaus darbuotojai pradėjo registruoti parodas "Literatūros propagandos renginių charakteristikų ir psichologinių stebėjimų sąsiuvinyje". Sąsiuvinyje žymima parodos tema, data, pateikiamas trumpas aprašymas. Svarbiausia dalis - parodos poveikio skaitytojams bei pastarųjų susidomėjimo paroda atspindėjimas.

Populiarūs yra vaikų piešinių konkursai - parodos (pvz., 1977 m. - "Mano mamytė - gražiausia" (ikimokyklinio amžiaus-I-II kl.).

Skyriaus darbuotojai dažnai organizuoja įvairaus pobūdžio žodinius renginius - literatūrinius rytmečius, teminius vakarus, knygų aptarimus, žodinius žurnalus (arba garsinius skaitymus).

Pirmasis literatūrinis rytmetis "Visi darbai geri" surengtas 1965 metais. Tais pačiais metais skaitytojai dalyvavo viktorinoje "Iš kokių mes knygučių", vakare "Didvyriai šalia mūsų", surengė montažą "Koks gražus mažytis mūsų kraštas". Skaitytojams buvo organizuotas žodinis žurnalas "Kelionė į chemijos šalį".

Nuo pat skyriaus įsikūrimo pradžios pradėta glaudžiai bendradarbiauti su miesto mokyklomis. Jų mokiniai dažniausiai sudaro pagrindinę masinių renginių auditoriją. Pirmiausia buvo užmegzti ryšiai su Vilniaus 22-osios vidurinės mokyklos moksleiviais, šios mokyklos pionierių ir komjaunimo aktyvu. 1965 metais buvo įkurtas, o sekančiais metais jau plačiai veikė jaunųjų bibliotekos draugų būrelis. 1966 metais dailiojo skaitymo būrelio nariai dalyvavo skyriaus organizuotame konkurse. Veikė taip pat užsienio kalbų būrelis.

1967 metais, siekiant plačiau atskleisti Tarybų šalies ekonominius bei kultūrinius ypatumus, organizuotas literatūrinis rytmetis "Didžiojo Spalio jubiliejui".

1973 metais Vilniaus 22-oje vidurinėje mokykloje 5-os klasės mokiniams buvo surengtas vakaras-susitikimas su rašytoju V. Petkevičiumi.

1977 metais skyrius įsigijo radijo aparatūrą. Buvo surengta muzikinė audicija "Orkestras Bethoveną groja" (150-osioms mirties metinėms). 1977 metais buvo pastoviau bendradarbiaujama su Vilniaus 35-osios ir Salomėjos Nėries vidurinėmis mokyklomis. Pastutiniaisiais metais užsimezgė neblogi kontaktai su 30-osios ir 9-osios vidurinių mokyklų moksleiviais. Ieškoma dalykiškesnių santykių su kaimynystėje išsidėsčiusiu "Ąžuoliuko" vaikų klubu ir 14-uju vaikų darželiu. Stengiamasi koordinuoti masinių renginių planus. Gerai pavyko suorganizuoti 1977 metais 35-osios vidurinės mokyklos IV klasės mokinių susitikimą su rašytoju R.Šaveliu. Renginyje "Svečiuose lėlės" eiles skaitė poetė J.Vaičiūnaitė, vaidino "Lėlės" teatro aktoriai, "Ąžuoliuko" klubo lėlininkai parodė spektaklį "Ropė".

Vakare "Ir gimė knyga" 35-osios (VI kl.) ir Salomėjos Nėries (II kl.) mokyklų mokiniai susitiko su knygų kūrėjais: rašytoju L.Jacinevičiumi, "Vagos" leidyklos redaktore E.Vildžiūniene ir "Minties" leidyklos gamybinio skyriaus viršininku J.Gelpernu. Skyriuje vyko susitikimas su poetu S.Geda ir dainininku V.Kernagiu.

1978 metais VLKJS 60-čio proga 30-osios vidurinės mokyklos mokiniams (III kl.) suorganizuota viktorina "Ką žinau apie Lenino komjaunimą?" Tos pačios mokyklos mokiniams (II kl.) suorganizuotas kompleksinis renginys "Ko duonelė rauda?"

1978 metais į susitikimą su vaikais atvyko dailininkai D.Tarabildienė, E.Žiauberis, R.Stasiūnaitė. Jie papasakojo apie savo darbą, mažųjų mėgstamo "Genio" iliustravimą. Vyko taip pat mokinių piešinių konkursas, o vėliau-geriausiųjų piešinių paroda "Aš iliustruojų knygą". Trys gražiausių darbelių autoriai buvo apdovanoti dailininkų iliustruotomis knygomis su autografais. Minėtinas taip pat ciklas renginių, skirtų sąjunginės pionierių organizacijos įkūrimo 55-čiui paminėti (1979). Šia proga buvo surengta paroda "Lenino žygiui ištikimi", perskaityta teminė knygų apžvalga "Pionieriai - didvyriai". Įdomiai vyko viktorina "Ką žinau apie pionierių organizaciją".

1980 metais 35-osios vidurinės mokyklos III klasėje surengta viktorina "Ką žinai apie Tarybinę Armiją?", o 30-osios mokyklos III-ųjų klasių mokiniams suorganizuota ekskursija po Vilniaus istorinius ir architektūrinius paminklus bei viktorina "Ką žinai apie mūsų sostinę?" Šiame renginyje dalyvavo istorikas N.Čiubrinškas. Įdomiai vyko renginių, skirtų V.Misevičiaus knygos "Danuko

Dunduliuko nuotyčiai" aptarimui, kompleksas (knygos aptarimas, iliustracijų paroda-konkursas, ištraukų skaitymo konkursas).

Skyriuje nepamirštami ir patys mažiausi lankytojai - ikimokyklinio amžiaus vaikai. Greta esančio 14-ojo lopšelio-darželio auklėtiniams buvo organizuotas raiškiojo skaitymo valandėlių ciklas "Pasaulio tautų pasakos" ir Tarptautiniams vaikų metams skirtas ciklas "Pasaulio rašytojai apie vaikus". Darželinukai kviečiami ir į kitus skyriaus organizuojamus šio amžiaus grupei prieinamus renginius. Išradingai buvo apipavidalinta vaikų darbų paroda "Laisvalaikiui".

Įvairiapusiški masiniai renginiai padeda formuoti skaitytojų asmenybės interesus bei pasaulėžiūrą.

M e t o d i n ė v e i k l a

Metodinis darbas pradėtas nuo pirmųjų skyriaus įkūrimo metų. Ypač praktikuojamos išvykos į zonos bibliotekas. 1965 metais išvykose būta 37 kartus. Vėliau šis skaičius gerokai sumažėjo. Žr. lentelę¹:

Metai	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Išvykų skaičius	5	6	8	11	17	9	14	7

Išvykus tikrinama, kaip vykdomi išipareigojimai, kaip dirbama su vaikais, taip pat konsultuojama, teikiama praktinė pagalba. Pvz., 1972 metais skyriaus darbuotojai padėjo rajonų bibliotekininkams pertvarkyti pagal naujas mokymo programas bibliografinį-informacinį aparatą, pasirengti TSRS ir pionierių organizacijos įkūrimo 50-mečiams ir kt.

1973 metais skyrius pradėjo tvarkyti metodinio darbo karto-teką, kurioje registruojamos pagrindinės žinios apie zonos bibliotekų darbą su vaikais. Po išvykų daromi papildomi įrašai.

1975 metais buvo sudaryta klausimų schema bibliotekininkams, tikrinantiems zonos bibliotekas. Taip pat padarytos spalvotos diagramos metodiniam kampeliui: "Vaikas ir knyga devintajame penkme-tyje. Vilniaus zona". Kasmet šios diagramos papildomos naujais duomenimis.

¹ Remiamasi V. Stukšytės 1981 m. parašytu diplominiu darbu, kurio kopija saugoma VVB vaikų literatūros skyriuje.

O 1977 metais sudaryta metodinės literatūros darbo su vaikais kartoteka, kuri nuolat papildoma. Taip pat parengta nauja Vilniaus zonos diagrama "Vaikas ir knyga X-ajame penkmeteje".

Nuolat dalyvaujama respublikos zonos seminaruose darbo su vaikais klausimais. Paprastai seminarams rengiami pranešimai. Iš jų galima paminėti: "Darbas su periodika vaikų bibliotekose" (D.Stuinaitė-Stanevičienė), "Skaitymo kultūros ugdymas jaunųjų skaitytojų tarpe" ir "Vadovavimas įvairaus amžiaus vaikų skaitymui zonos bibliotekose" (J.Cemolonskienė), skaityti 1965 metais Trakuose vykusiame respublikiniame vaikų bibliotekų darbuotojų seminare. "Vilniaus zonos bibliotekų bibliografijos ir kraštotyros darbas su vaikais" (I.Cemolonskienė, 1968), "Darbo su vaikais analizė zonoje" (M.Belinskienė, 1970, 1971), "Darbas su vaikais zonos bibliotekose 1974 m." (O.Brūzgienė, 1975), "Rajoninių vaikų bibliotekų darbo planų ir ataskaitų analizė" (R.Janauskaitė, 1975). 1977 metais vykusiam seminarui parašyti pranešimai: "Darbo su jaunaisiais skaitytojais pagrindiniai uždaviniai" (R.Janauskaitė) ir "Vilniaus zonos bibliotekų masinis darbas su vaikais pažymint Spalio 60-metį" (V.Sieliūnaitė). 1978 metais Vilniaus ir Klaipėdos zonų seminare perskaitytas minėtasis R.Janauskaitės pranešimas, truputį pakeitus jo pavadinimą: "Bibliotekų darbo su vaikais pagrindiniai uždaviniai".

1979 metais visi skyriaus darbuotojai dalyvavo respublikiniame seminare "Kompleksinis jaunųjų skaitytojų auklėjimas - asmenybės formavimo pagrindas bibliotekų darbe". O kitais metais buvo parengtas ir perskaitytas Šalčininkų centrinės bibliotekos gamybiniame pasitarime pranešimas "Darbas su skaitytojais vaikais kaimo filialuose" (V.Sieliūnaitė).

Kasmet parengiamos zonos darbo su vaikais metinės apžvalgos. Skyriaus darbuotojai kelia kvalifikaciją, išvyksta pasisemti patirties iš kitų respublikos bei šalies bibliotekų. Pvz., 1978 metais tuometinė skyriaus vedėja R.Janauskaitė vyko į Armėnijos TSR. O 1979 metais sektoriaus vedėja V.Sieliūnaitė buvo komandiruota į Maskvoje vykusius kvalifikacijos kėlimo kursus bibliotekininkams, dirbantiems su vyresniųjų klasių moki-

Skyriaus darbuotojai skelbia spaudoje straipsnius apie darbą su vaikais zonos bibliotekose¹.

¹ D.Stuinaitė (Stanevičienė). Pirmuosius žingsnius su jaunatvišku įkarščiu. - Bibliotekų darbas, 1966, Nr.6, p.8; M.Belinskienė. Pauglys renkasi profesiją. - Bibliotekų darbas, 1974, Nr.2, p.19; V.Zeikauskas. Renginių vaikams metai. - Bibliotekų darbas, 1980, Nr.3, p.11.

T A R P B I B L I O T E K I N I S A B O N E M E N T A S

(T B A)

Tarpbibliotekinis abonementas pradėjo savo veiklą nuo 1952 metų. Pradžioje šį darbą dirbo vienas iš spaudinių saugojimo skyriaus darbuotojų. Ilgą laiką TBA reikalus tvarkė ilgametis saugyklos vedėjas J. Deviatnikovas, kiek vėliau - bibliotekininkė J. Varnaitė-Kunskienė. Nuo 1967 metų TBA darbu pradėjo rūpintis saugyklos darbuotoja A. Kačeniauskienė, o 1969 metais, jai perėjus į knygų tvarkymo ir komplektavimo skyrių, šis darbas buvo paskirtas S. Vaznonienui, dar vėliau - A. Staškienei. 1973 metų pabaigoje A. Kačeniauskienė vėl buvo paskirta atsakinga už TBA veiklą. 1979 metais ji pradėjo eiti naujai įkurto Vilniaus viešosios bibliotekos TBA sektoriaus vedėjos pareigas, kurias tebevykdo ligi šiol.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Viena iš svarbiausių viešosios bibliotekos funkcijų yra plėsti tarpbibliotekinius ryšius, siekiant aprūpinti reikiama knyga pačių nuošaliausių vietų, turinčių nedidelės bibliotekas, skaitytojus. Viešosios bibliotekos TBA yra svarbi grandis tarp rajoninių (dabar centrinių) ir respublikinių TBA centrų. Per TBA vykdomi zonos įstaigų bei organizacijų abonentų užsakymai, padedama pramonės, žemės ūkio, mokslo ir kultūros darbuotojams dirbti mokslinį ir praktinį darbą, kelti kvalifikaciją¹.

PIRMIEJI DARBO DEŠIMTMEČIAI

Kaip rodo išlikusios darbo ataskaitos, TBA veikla pirmaisiais darbo metais buvo palyginti nedidelės apimties. Pvz., 1952 metais viešosios bibliotekos TBA paslaugomis naudojosi 40 bibliotekų, ir joms buvo išsiųsta 70 knygų². Po metų 1000 egzempliorių tiražu buvo išspausdintas ir išplatintas srities bibliotekose plakatas, propaguojantis TBA, aiškinantis jo ypatumus bei naudojimosi galimybes. Abonentų skaičius tais metais pakilo ligi 46, o išsiųstų knygų - ligi 977. 1954 metais bibliotekos TBA turėjo jau 125 abo-

¹ Iš TBA darbo nuostatų (1981).

² Statistiniai šio laikotarpio duomenys yra tik apytiksliai, nes tikslios TBA darbo apskaitos tuo metu dar nebuvo.

mentus¹. Pasitarnavo TBA darbo plėtotei ir J. Deviatnikovo straipsniai spaudoje, pranešimai seminaruose, o 1955 metų sausio 30 dieną ir 1958 metais jis kalbėjo apie TBA veiklą per respublikos radiją. Bibliotekai švenčiant savo darbo penkmetį (1955), aptarnaujamų bibliotekų buvo 221, o išsiųstų knygų kiekis išaugo ligi 1981. Vilniaus viešoji tuo metu aptarnavo gana didelę respublikos teritoriją, apimančią net 26 rajonų bibliotekas (Anykščių, Dūkšto, Dusetų, Eišiškių, Ignalinos, Kaišiadorių, Kavarsko, Kupiškio, Lentvario, Molėtų, Nemenčinės, Obelių, Pandėlio ir kt.) (Žr. Vilniaus zonos schemą). Tuo tarpu Šiaulių viešajai teko 17, Klaipėdos - 15 bibliotekų. Pirmąjį darbo dešimtmetį beveik visi skaitytojų užsakymai buvo tenkinami iš savo bibliotekos fondų, daugiausia - iš saugyklos, iš dalies - skaityklos ir kitų. 1959 metais buvo sudarytos bendradarbiavimo sutartys su 12 didžiausių šalies bibliotekų (jų tarpe - TSRS valstybine V. Lenino, užsienio literatūros, sąjunginėmis medicinos ir žemės ūkio bibliotekomis).

Nuo 1960 metų, pasikeitus Vilniaus zonos riboms, gerokai sumažėjo TBA abonentų skaičius (52 bibliotekos). Kupiškio, Rokiškio ir Pandėlio rajonai buvo perduoti Šiaulių viešajai bibliotekai. Buvo stengiamasi labiau skatinti, kad TBA paslaugomis naudotųsi daugiau zonos rajoninių, miestų ir ypač kaimo bei vaikų bibliotekų. Tais metais zonoje vėl buvo išplatintas TBA veiklą propaguojantis plakatas.

SKYRIAUS DARBAS 1970-1980 METAIS

Šiuo laikotarpiu tarpbibliotekinis abonementas dirba pagal "Vieningos bendravalstybinės tarpbibliotekinio abonemento sistemos Tarybų Sąjungoje nuostatus", patvirtintus 1969 metais.

Palaipsniui TBA veikla vis plečiasi, gerėja tvarkomos dokumentacijos pobūdis. Maždaug nuo 1971-73 metų atsisakyta bendro su spaudinių skyriumi planų bei ataskaitų rašymo. Pradėta detalesnė užsakymų analizė: jie tikrinami ir papildomi, taip pat registruojami neigiami atsakymai, tiriamos jų priežastys, su jais supažindinami komplektavimo skyriaus darbuotojai. Dezideratų blankai persiunčiami į didesnes respublikos bei šalies bibliotekas. Per metus iš sąjunginių knygų centrų gaunama maždaug po 60 leidinių. Kadangi dėl vietos stokos Vilniaus viešojoje į rietuves kraunami

¹ Kažukauskas A. Skaitytojų aptarnavimas Vilniaus viešojoje bibliotekoje. Diplominis darbas. V., 1955, p.78-79.

senesnių metų leidiniai, dėl to didėja neigiamų atsakymų skaičius TBA kartu su bibliografiniu skyriumi patenkina taip pat teminius abonentų užsakymus - per kelias dienas sudaro didesnės ar mažesnės apimties literatūros sąrašus atitinkamomis temomis, pažymi bibliotekoje esančių knygų šifrus, pageidaujamas knygas iš šio sąrašo išsiunčia skaitytojams. Apibendrinus 1970-1974 metų bibliotekos TBA veiklos rezultatus, buvo pastebėta, kad pastebimai padidėjo gautų užsakymų (1970 - 2155, 1974 - 3836) bei išsiųstų knygų skaičius (1782 ir 3087).¹

Kartu išryškėjo, jog per tiriamąjį laikotarpį beveik nepakito aptarnaujamų rajonų bei miestų bibliotekų skaičius, tuo tarpu beveik dvigubai padaugėjo kaimo bibliotekų abonentų. Kaip rašoma A.Kačeniauskienės straipsnyje, "iš 550 Vilniaus zonos kaimo bibliotekų 91 palaiko TBA ryšius su Vilniaus viešąja".²

1977 metais, prašant LTSR Respublikinei bibliotekai, buvo aptarnaujamos taip pat ir Panevėžio zonos bibliotekos (Anykščių, Ukmergės, Utenos ir Zarasų rajonų). Nuo 1979 metų dirbama tik Vilniaus zonos ribose. Tenkinami atskirų įmonių ir organizacijų bei pavienių abonentų užsakymai. Iš nuolatinių bibliotekos skaitytojų galima paminėti poetą V.Karalių, kuriam gaunamos knygos iš didžiausių šalies bibliotekų. Pvz., 1980 metais išsiųsti 94 jo užsakymai, ir gauta 61 knyga užsienio kalbomis.

Iš viso, 1980 metais turėta 170 abonentų. Tais metais gauta 4415 užsakymų, ir išsiųsta per TBA 3162 knygos.

M e t o d i n ė v e i k l a

TBA darbas neįsivaizduojamas be ryšio su zonos bibliotekomis, be atitinkamos metodinės veiklos. Beveik kasmet zonos seminaruose skaitomi pranešimai, nagrinėjantys TBA propagandos, užsakymų kokybės problemas. Pvz., 1974 metais Centrinė bibliotekų seminare buvo perskaitytas pranešimas "TBA darbo būklė zonos bibliotekose". TBA darbo problemos buvo aptariamoms ir 1975 metų zonos seminare. O 1979 metais apie TBA buvo kalbėta komplektavimo ir mainų rezervinio fondo vedėjams. 1980 metais profsąjungų bibliotekų darbuotojams A.Kačeniauskienė skaitė pranešimą "Vieninga bendravalstybinė TBA sistema ir jos koordinaciniai centrai".

Spausdinami straipsniai respublikos bei rajonų spaudoje.

¹ Žr. Kačeniauskienė A. Reikalingą knygą - kiekvienam. - Bibliotekų darbas, 1976, Nr.1, p.23.

² Ten pat.

M E T O D I N Ė V E I K L A¹

Vilniaus viešosios bibliotekos metodinis skyrius oficialiai įkurtas tik 1978 metų liepos mėnesį, remiantis LTSR Kultūros ministerijos 1977 m. gruodžio 19 d. sąrašu Nr.3-685 dėl Vilniaus viešajai bibliotekai papildomai įvedamų 1978 m. etatų². Skyriaus vedėja paskirta ir iki šiol eina šias pareigas VVU bibliotekininkestės specialybės absolventė E.Skuodytė. Tuo pirmųjų darbo metų skyriaus funkcijas vykdė metodinis kabinetas.

PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

Pagrindiniai metodinio skyriaus uždaviniai yra šie: 1) siekti, kad Vilniaus zonos bibliotekos sėkmingai vykdytų ideologinę, informacinę ir kultūrinę-auklėjamąją funkcijas, 2) organizuoti ir planuoti VVB metodinį darbą. Užtikrinti, kad VVB metodininkai kontroliuotų direktyvinių nutarimų vykdymą bei respublikos metodinių centrų rekomendacijų įgyvendinimą, 3) teikti metodinę pagalbą zonos bibliotekoms, 4) kelti zonos bibliotekų darbuotojų politinę ir dalykinę kvalifikaciją, ugdyti bibliotekininkų asmenybę, 5) propaguoti ir diegti zonos bibliotekų darbe bibliotekininkestės ir bibliografijos mokslų naujoves, pažangiausią bibliotekų darbo patirtį, 6) organizuoti metodinį darbą moksliniais pagrindais: dirbti mokslo tiriamąjį darbą, dalyvauti moksliniuose įvairių bibliotekininkestės problemų tyrimuose³.

PIRMIEJI DARBO DEŠIMTMEČIAI

Metodinio darbo funkcija buvo priskiriama viešosioms bibliotekoms ir nesant jose oficialiai įkurtų skyrių jau nuo pirmųjų šių bibliotekų įsikūrimo metų. Metodinio vadovavimo sistemoje jos tapo tarpine grandimi tarp LTSR Respublikinės bibliotekos ir rajonų bibliotekų. 1951 metų sausio 22 dieną Kultūros-švietimo įstaigų komiteto patvirtintais nuostatais tuo metu vadinamosioms sritinėms bibliotekoms greta kitų buvo iškelti ir metodinės veiklos uždaviniai, pažymima, kad sritinės bibliotekos turi: "padėti

¹ Apie kitų skyrių metodinę veiklą žr. t.p. atitinkamose vietose.

² Žr. skyriaus nuostatus.

³ Ten pat.

plėsti ir stiprinti bibliotekininkystę srityje"¹.

1950 metais smarkiai plėtėsi valstybinių masinių bibliotekų tinklas. Kuriantis naujoms bibliotekoms, reikėjo nuolatinės priežiūros bei sustiprintos dalykiškos metodinės pagalbos. Juo labiau kad specialistų bibliotekininkų respublikoje buvo dar labai mažai. Pirmoji Vilniaus bibliotekinio technikumų laida išėjo tik 1952 metais. Respublikoje "keturi penktadaliai visų bibliotekininkų neturėjo vidurinio išsilavinimo"². Sritinių bibliotekų sukūrimas buvo ryškus posūkio taškas LTSR bibliotekų metodinio vadovavimo sistemoje. Šių bibliotekų darbe nuo pirmųjų įsikūrimo metų buvo taikomos beveik visos metodinės veiklos formos, kurias vėliau reikėjo vystyti ir tobulinti³. Šioms bibliotekoms jau tuo metu buvo keliami gana dideli metodinės veiklos uždaviniai. Jos turėjo "padėti srities kultūros-švietimo įstaigoms vadovauti srities bibliotekoms, tikrinti jas ir instrukuoti, rengti metodinę medžiagą, organizuoti bibliotekų darbuotojų apmokymą, praktikos darbus, seminarus ir metodinius pasitarimus, nagrinėti ir populiarinti geriausiųjų bibliotekų darbo patyrimą, padėti rajoninėms bibliotekoms metodiškai vadovauti kaimo bibliotekoms"⁴ ir kt.

Nuo pat įsikūrimo pradžios visas šias funkcijas vykdė metodinis kabinetas. Pirmoji jo vedėja buvo E. Vinogradova, baigusi vienmetį bibliotekinį technikumą ir turėjusi kelių metų bibliotekinio darbo stažą. Kadangi sritinės bibliotekos pradžioje neturėjo didelių fondų ir ne iš karto buvo atidarytos skaitytojams, jos galėjo skirti daugiau meetatinių metodininkų. Metodinis kabinetas organizavo visą bibliotekos metodininkų veiklą, taikė įvairias formas⁵.

1953 metais, panaikinus respublikoje sritis, iškilo sritinių bibliotekų likimo klausimas. Jos ir toliau buvo paliktos sa-

¹ Sinkevičius K. Viešosios bibliotekos metodinio vadovavimo sistemoje. - Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai, 1961, t.1, p. Apie zonos ribų kitimą žr. p.

² Ten pat, p.55.

³ Ten pat, p.57,59.

⁴ Ten pat, p.57.

⁵ Apie atskiras metodinio darbo formas žr. atitinkamuose šio skyriaus poskyriuose, p.

votiškais metodinio darbo centrais, nes tiek savo darbo patirtimi, tiek darbuotojų sudėtimi galėjo vykdyti šias funkcijas. 1953 metų rugsėjo mėnesį buvo patvirtinti nuo dabar jau viešųjų bibliotekų nuostatai, kuriais joms buvo palikti sritinių bibliotekų darbo uždaviniai. Viešosios bibliotekos buvo įpareigosotos teikti metodinę pagalbą rajonams, anksčiau įėjusiems į srities sudėtį. Ilgainiui šios rajonų grupės gavo zonų pavadinimą¹. Reikia pažymėti, kad panaikinus sritis, metodinio darbo sąlygos viešosiose bibliotekose pasunkėjo. Teko apseiti be sritinių organų - kultūros skyriaus, partijos ir komjaunimo komitetų, laikraščio paramos. Šiuo laikotarpiu metodiniame viešųjų bibliotekų darbe padidėjo vadovaujantis Kultūros ministerijos, Kultūros-švietimo įstaigų valdybos ir Respublikinės bibliotekos vaidmuo.²

Po poros metų (1955), siekiant dar labiau sustiprinti LTSR Respublikinės bibliotekos metodininkų tarnybą, viešosios bibliotekos neteko metodininko etato, bibliotekos metodinis darbas buvo paliktas tik neetatiniams metodininkams - visų skyrių darbuotojams. Metodinio organizavimo funkcija perėjo direkcijai, o išvykos įgavo daugiau inspektavimo pobūdį, nors buvo teikiama ir praktinė pagalba vietose. Viešųjų bibliotekų metodinis darbas pradėtas labiau derinti ir koordinuoti su LTSR Respublikine biblioteka. Padidėjo ir reikalavimai komandiruočių ataskaitai.

Tačiau reikia pažymėti, kad, panaikinus viešosiose bibliotekose metodinius kabinetus, metodinio darbo apimtis gerokai susiaurėjo. Pvz., per 1956-1959 metų laikotarpį Vilniaus viešojoje bibliotekoje nebuvo parengta nė viena metodinė priemonė. Iš viso, ši neatsakinga reorganizacija kuriam laikui netgi susilpnino metodinio vadovavimo sistemos pajėgumą³.

1959 metais priimtas TSKP CK nutarimas "Dėl bibliotekų darbo būklės šalyje ir priemonių jam pagerinti" iškėlė naujus uždavinius ir metodinio bibliotekų darbo barus. Ligi to laiko viešoji biblioteka teikdavo metodinę pagalbą tik masinėms bibliotekoms, o priėmus nutarimą, ji įpareigojama padėti visoms zonos ir Vilniaus miesto bibliotekoms, išskyrus Valstybinio aukštojo ir

¹ Žr. minėto K.Sinkevičiaus str., p.60.

² Ten pat, p.61.

³ Ten pat, p.63.

specialaus vidurinio mokslo komiteto, liaudies ūkio Tarybos ir LTSR MA bibliotekas. Tais pačiais metais viešajai bibliotekai gražinamas metodininko etatas. Į metodinį darbą įtraukta taip pat direkcija, skyrių vedėjai ir vyriausieji bibliotekininkai. Kiekvienam priskirta po du rajonus. Kiek vėliau biblioteka gauna dar vieną metodininko etatą.

1961 metais dalyvauta Vilniaus m. tarpžinybinės Tarybos veikloje - organizuota 20 masinių bibliotekų brigadų, kurios applanke visas miesto įmones ir įstaigas, aiškinosi darbo žmonių skaitymo padėtį jose. Už šį darbą buvo atsakinga Vilniaus viešosios bibliotekos direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalams N. Kemeklytė.

Zonos bibliotekose tais metais buvo pasiekta, kad bent vienas suaugęs skaitytojas iš kiekvienos šeimos lankytųsi bibliotekoje.

Viešosios bibliotekos metodininkai iširengė metodinį kampe-liją, sudarė zonos bibliotekinių kadrų kartoteką.

Nemaža viešosios bibliotekos metodininkų pastangų pareikalavo įvairaus tipo (respublikinės bei sąjunginės) bibliotekų apžiūros bei konkursai. Pvz., 1963 metais buvo padėta rengti medžiagą sąjunginei visuomeninių bibliotekų apžiūrai, 1966 metais dalyvauta sąjunginėje bibliotekų darbo apžiūroje, skirtoje Tarybų valdžios 50-čiui, taip pat sąjunginėje jaunimo konferencijoje "Tėvų keliais", 1967 metais buvo organizuota zonos kilnojamųjų bibliotekėlių apžiūra. 1970 metais zonoje buvo organizuotas masinių renginių leninine tematika ir Pergalės prieš fašistinę Vokietiją konkursas, o 1971-aisiais - geriausio zonos bibliotekininko konkursas, skirtas TSKP XXIV suvažiavimo garbei.¹

SKYRIAUS VEIKLA 1970-1980 METAIS

1972-1973 metais respublikoje buvo paskelbta metodinio darbo apžiūra. Pagrindinę bibliotekų darbo kryptį tuo laikotarpiu nulėmė uždaviniai, išskelti TSKP CK nutarime "Dėl pasiruošimo Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos 50-osioms metinėms". Tais metais respublikos bibliotekos pradėjo intensyviai ruoštis centralizacijai.²

1974 metais Vilniaus viešoji biblioteka padėjo zonos biblio-

¹ Rimša V. Konkursas geriausiems išaiškinti. - Bibliotekų darbas, 1971, Nr.11, p.25-26.

² Žr. I skyr., p.18-19.

tekoms aktyviau įsijungti į sąjunginę skaitytojų konferenciją "Mes Lenino ir partijos siekiams ištikimi". Tais metais buvo parengta informacija apie bibliotekos dalyvavimą šioje konferencijoje. Buvo taip pat dalyvauta ir pasiekta neblogų rezultatų kultūros-švietimo įstaigų vidaus ir aplinkos tvarkymo konkurse.

1976 metais vienas svarbiausių uždavinių, teikiant metodinę ir praktinę pagalbą rajonams, buvo tolesnis centralizacijos įgyvendinimas. 1977 metais buvo centralizuotos paskutinės zonoje - Vilniaus rajono bibliotekos. Į centralizuotą sistemą liko neįtraukta tik Druskininkų miesto biblioteka.

1976 metais zonos bibliotekos pasiekė neblogų rezultatų respublikos metodinių kampelių apžiūroje ir vaizdinės agitacijos bei informacijos darbų konkurse. Utenos CB metodinis skyrius užėmė III-ąją, o Anykščių CB vaikų literatūros skyrius - I-ąją vietą. Suvedus vaizdinės agitacijos ir informacijos konkurso rezultatus, Molėtų, Šalčininkų ir Utenos CB buvo pažymėtos kaip vienos geriausių bibliotekų.

Tolesnio laikotarpio metodinio darbo gairės buvo nužymėtos 1977 metų TSKP CK priimtame nutarime "Dėl priemonių kaimo kultūriniam aptarnavimui toliau gerinti" bei kituose.

1978 metais, oficialiai įsikūrus bibliotekoje metodiniam skyriui, sukomplektavus jo kadrus, išsiplėtė metodinio darbo apimtis, pagerėjo kokybė. Bibliotekos metodininkai aptarė 1978 m. rugsėjo 26 d. LTSR Kultūros ministerijos kolegijos priimtą nutarimą "Dėl Kauno viešosios bibliotekos metodinio vadovavimo centralizuotoms bibliotekų sistemoms tobulinti", kuriame nubrėžti visų respublikos viešųjų bibliotekų uždaviniai.

Ieškoma vis naujų formų neetatinių metodininkų kvalifikacijai kelti. Šia tema buvo surengti keli gamybiniai pasitarimai. O 1979 metais sudaryta neetatinių metodininkų mokymo programa, taip pat zonos CB metodinių skyrių vedėjų stažuotės programa. Tais metais zonos bibliotekos dalyvavo respublikinėse apžiūrose "Visuomenės mokslų literatūros komplektavimas, panaudojimas ir propaganda" ir "CB metodinis darbas, keliant kadro kvalifikaciją". Prisidėta taip pat rengiant zonoje apžiūras "Biblioteka liaudies ūkio specialistams", "Biblioteka, geriausiai dirbanti su jaunimu" ir kt.

1980 metų metodinės veiklos kryptį nulėmė respublikinė bibliografinio darbo apžiūra. Ir čia Vilniaus zonos bibliotekos gana neblogai pasirodė.

Paskutiniaisiais metais į metodinį darbą aktyviau įsijungė abonemento ir skaityklos, bei prieš metus įsikūrusio kraštotyros skyriaus darbuotojai. Buvo pradėta sudarinėti zonos darbuotojų ir faktų kartoteką, taip pat sudaryta pagalbinė kartoteka metodinei veiklai planuoti ir darbui su jaunimu. Sudaryti VVB etatinių ir neetatinių metodininkų nuostatai.

Toliau aptarsime atskiras metodinio darbo formas bei kryptis

IŠVYKOS

Fondų kaupimas ir skaitytojų aptarnavimas naujai įsikūrusioje bibliotekoje, kaip jau minėta, nebuvo vykdomas labai sparčiai ir intensyviai. Tuo tarpu metodinė veikla pradėta jau pirmosios darbo savaitėmis. Ypač reikėjo padėti tuo metu dar labai ne-kvalifikuotiems zonos bibliotekininkams bent elementariai sutvarkyti bibliotekų fondus, apskaitą, organizuoti knygų propagandą. Veiksmingiausia pagalbos priemonė buvo išvykos į vietas. 1950 metų spalio mėnesį metodininkė V. Stankevičiūtė išvyko į pirmąją komandiruotę į Šalčininkų rajoną. Pagelbėti besikuriančioms rajonų ir kaimų bibliotekoms vyko ir kitų skyrių darbuotojai. Bibliografijos skyriaus vedėjas M. Goldas tų pačių metų spalio pabaigoje buvo komandiruotas į Švenčionių rajoną, lapkričio mėnesį - į Utenos, gruodžio - į Dūkšto. Abonemento darbuotoja, vėliau ilgametė vedėja, A. Čipkienė gruodžio mėnesį vyko į Daugus. Iš viso iki metų pabaigos per kelis bibliotekos veiklos mėnesius komandiruotėse išbūta 139 dienas. Komandiruotės būdavo ilgalaikės, kartais užtrukdavo iki dešimties dienų. Į vietą nuvykusiam darbuotojui, nepriklausomai nuo jo darbo profilio, teko konsultuoti įvairiausiais bibliotekų veiklos klausimais. Etatiniai ir neetatiniai viešosios bibliotekos metodininkai turėjo padėti sudaryti bei tvarkyti fondus, katalogus ir kartotekas, dalyvauti keičiantis bibliotekų darbuotojams. zonos bibliotekose dažnai dirbo žmonės, neturintys netgi vidurinio išsilavinimo. Čia buvo didelis kadru tekamumas. Iš viso, zonos bibliotekų darbo lygis pradžioje buvo žemas. Bibliotekos archyve yra išlikusi darbuotojo I. Butkevičiaus 1950 metų lapkričio mėnesį tikrinusio darbą Kavarsko rajone, komandiruotės ataskaita. Joje rašoma: "Kavarsko rajoninėje bibliotekoje knygos suklasifikuotos į 3 skyrius: politinę, grožinę ir mokslinę /literatūrą/. Knygų katalogas taip pat suskirstytas į 3 skyrius. Knygos sudėtos ne pagal autorius, bet pagal invento- rinius numerius. Tas pats ir kataloge... Knygas ima 246 asmenys, daugumoje mokiniai, tarnautojai. Skaitytojų konferencijų ir li-

teratūros vakarų nedaroma... Biblioteka apylinkių bibliotekoms ne- vadovauja."¹ Dabar net kaimo bibliotekų darbo lygis prašoka anuo- metines rajonines bibliotekas. Kadangi rajonų bibliotekos tuo me- tu ėngė dar tik pirmuosius žingsnius, viešajai bibliotekai teko didelė darbo dalis ir su kaimo bibliotekomis.

1955 metais, panaikinus viešųjų bibliotekų metodinius kabine- tus, sumažėjo ir šių bibliotekų organizuojamų išvykų skaičius, jos kaip minėta, ėgavo daugiau inspektavimo pobūdį. Dabar daugiau iš- vykų organizavo LTSR Respublikinė biblioteka. Be to, metodinio va- dovavimo sistemoje kilo rajoninių bibliotekų vaidmuo. Buvo sten- giamasi, kad išvykos būtų efektyvesnės ir veiksmingesnės, siekia- ma gerinti jas su LTSR Respublikinės bibliotekos išvykų planais, keičiamasi ataskaitomis.

1959 metais, grąžinus viešosioms bibliotekoms metodininko- etatą, vėl padidėjo metodinio darbo krūvis. Vykstama į zonos fi- lialus patikrinti, kaip vykdomi TSKP CK 1959 m. priimto nutarimo "Dėl bibliotekų darbo būklės šalyje ir priemonių jam pagerinti" iškelti reikalavimai, padedama sudaryti mikrorajono skaitytojų ap- tarnavimo planus ir šeimų kartotekas, organizuoti seminarus. Vyk- tama patikrinti, kaip vykdomi LTSR Kultūros ministerijos įsakymai suvesti sąjunginių bei respublikinių apžiūrų ir konkursų rezulta- tų. Apie 1970 metus nusistovėjo tvarka, kad kiekvienas zonos ra- jonas būtų aplankomas bent kartą per metus, o keli, labiau atsi- likę, net ir du kartus. Komandiruotės trunka po 5 dienas. Papras- tai vyksta 1-2 viešosios bibliotekos darbuotojai. Po centraliza- cijos (baigtos 1977 m.) Vilniaus viešoji biblioteka ėsipareigojo du kartus per metus aplankyti kiekvieną centralizuotą sistemą, o darbą su vaikais jose patikrinti vieną kartą per metus. Po kiek- vienos išvykos rašomos išsamios ataskaitos, jose daromos išvados, pateikiama pasiūlymų darbui gerinti. Ataskaita-pažyma siunčiama į LTSR Kultūros ministeriją, LTSR Respublikinę ir aplankytąją CB bibliotekas, miesto kultūros skyrių bei rajono partijos komitetą.

Pastaraisiais metais išvykos turi geriau apgalvotą tematiką, jos labiau specializuojamos, geriau organizuojamos, ėtraukiama ėvairių skyrių darbuotojų. Skirtingas išvykų pobūdis. Jos būna 1) skiriamos frontaliniam darbo patikrinimui, 2) gilesnei darbo

¹ Žr. aplanką "Medžiaga bibliotekos istorijai". Žr. t.p. A.Šidiš- kienės atsiminimus.

barų analizei, 3) įpareigojimų vykdymo kontrolei, 4) teminės. Iš paskutiniųjų metų minėtinos išvykos šiomis temomis: "Bibliotekų valdymo ir vadovavimo klausimai" (1977), "Vadovavimas centralizuotai bibliotekų sistemai" (1978), "Vaikų aptarnavimas centralizuotoje sistemoje" (1978) ir kt. 1980 metais pagrindinis dėmesys išvykose buvo skiriamas bibliografinio darbo barui - buvo suvesti šio darbo respublikinės apžiūros bei bibliografinės kultūros mėnesio rezultatai, išaiškinti zonos nugalėtojai, atskleisti pasitaikantys trūkumai. Beveik kiekvienoje išvykoje, išskyrus temines nagrinėjami aktualijų propagandos, jubiliejinių datų paminėjimo bibliotekose klausimai, taip pat skaitytojų telkimas ir aptarnavimas, bibliografinio darbo organizavimas, fondų komplektavimo ir panaudojimo ypatumai, metodinis vadovavimas filialams, dalyvavimas apžiūrose bei konkursuose ir kt. Siekiant giliau išanalizuoti bibliotekų darbą, organizuojamos išvykos, dalyvaujant LTSR Kultūros ministerijos ir Respublikinės bibliotekos darbuotojams. Išvykas stengiamasi labiau koordinuoti, nuolat tobulinama jų metodika.

SEMINARAI

Viena kompleksiškiausių metodinių priemonių, jungiančių bendrojo lavinimo, teorijos, darbo patyrimo bei praktinio mokymo klausimus, yra seminarai.¹

Pirmąjį darbo dešimtmetį viešosios bibliotekos metodininkai didelį dėmesį skyrė *į r a j o n i n i a m s s e m i n a r a m s* kurie pradžioje vykdavo kas mėnesį, vėliau (maždaug nuo 1960 m.) pereita prie ketvirtinių rajoninių seminarų. Stengiamasi juos koordinuoti su zoniniais seminarais. Seminarų profilis ir tematika gana įvairūs. Organizuojami atskiri seminarai skaityklų, abonemento, bibliografinio bei kitų skyrių darbuotojams. Skaitomi ir pranešimai atitinkamomis temomis. Galima paminėti kelis iš jų: "Lenino idėjų propaganda jaunimui" (M.Želvytė, 1966), "Bibliotekų darbas, sutinkant TSRS 50-metį" (A.Simaitytė, 1972), "Vilniaus masinių bibliotekų darbas, ugdant materialistinę pasaulėžiūrą skaitytojų tarpe" (L.Pagirienė, 1974) ir kt.²

¹ Rimša V. Seminaras - teorinė ir praktinė mokykla. - Bibliotekų darbas, 1968, Nr.1, p.5.

² Duomenys paimti iš bibliotekos darbo ataskaitų.

Nuo 1951 metų pradžios sritinės bibliotekos, vykdydamos Kultūros-švietimo įstaigų aplinkraštį Nr.C/1143, pradėjo organizuoti rajoninių ir vaikų bibliotekų darbuotojams z o n o s s e m i n a r u s, į kuriuos buvo kviečiami ir miestų bei kaimo bibliotekininkai. Sritiniai seminarai tapo svarbia priemone darbuotojų kvalifikacijai kelti. Šie seminarai paprastai vykdavo 4 kartus per metus. Tiesa, 1951 metais Vilniaus viešoji biblioteka organizavo 5 tokius seminarus. Pagrindinis klausimas pirmuosiuose seminaruose buvo kvalifikacijos kėlimas. Čia būdavo skaitomi paskaitų ciklai sudėtingesniais bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimais, organizuojami praktikos darbai, atvežtų vaizdinių priemonių, katalogų bei apskaitos dokumentų apžvalgos, dalyvaujama skaitytojų konferencijose, literatūros vakaruose ir t.t. Daug vietos seminaruose buvo skiriama taip pat darbo planų ir ataskaitų, naujos direktyvinės medžiagos bei metodinių leidinių aptarimui, dalinimuisi darbo patirtimi.¹ Lyginant su išvykomis, seminare iš karto didiam skaičiui žmonių galima perteikti pažangų patyrimą, pasidalinti aktualiaisiais rūpesčiais. Pradžioje seminarai nebuvo diferencijuojami. "Tiktai Vilniaus sritinė biblioteka 1953 m. pavasarį suorganizavo vienos dienos seminarą skaityklų vedėjams ir dviejų dienų seminarą vaikų bibliotekų darbuotojams."² Nuo 1955 metų pradėdami organizuoti atskiri seminarai vaikų bibliotekų darbuotojams. Palaipsniui, kylant darbuotojų kvalifikacijai, keitėsi zonos seminarų dienotvarkė, jie tapo labiau diferencijuoti. Mokojo bei teorinio pobūdžio pranešimus ir paskaitas pakeitė dalykiškas einamųjų uždavinių aptarimas, knygų propegandos ir ypač žemės ūkio darbuotojų aptarnavimo klausimai. Nuo 1955 metų pradėta organizuoti zoninius seminarus geresnėse rajoninėse bei vaikų bibliotekose. Sumažėjo Respublikinės bibliotekos pagalba bei vaidmuo, rengiant zonos seminarus.

Įvykdžius bibliotekų centralizaciją, zonos seminarų reikšmė nesumažėjo. Per metus turi būti suorganizuota ne mažiau dviejų diferencijuotų zonos seminarų. Dienotvarkės projektas turi būti iš anksto pristatomas Kultūros ministerijos bibliotekų skyriui ir LTSR Respublikinei bibliotekai.

¹ Žr. Sinkevičius K. Viešosios bibliotekos metodinio vadovavimo sistemoje. - Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai, 1961, t.1, p.58.

² T.p., p.59.

Visos respublikos viešosios bibliotekos stengiasi derinti savo veiklą. Tuo tikslu organizuojami bendri t a r p z o n i n i a s e m i n a r a i. Dar 1958 metais kartu su Šiaulių viešąja biblioteka Biržuose buvo organizuotas seminaras rajonų ir miestų bibliotekų abonamentų vedėjams ir bibliotekininkams. O po metų (1959) Vilniaus viešoji biblioteka suorganizavo Trakuose 8 dienų seminarą-stovyklą Vilniaus ir Kauno bibliotekininkams. Surengti seminarą padėjo taip pat LTSR kultūros įstaigų valdyba ir respublikinė biblioteka. Seminare dalyvavo 56 Vilniaus ir 50 Kauno zonos bibliotekininkų. Taip pat atvyko po 3 atstovus iš Šiaulių bei Klaipėdos zonų ir Respublikinės bibliotekos. Vilniaus viešajai bibliotekai atstovavo J.Deviatnikovas, M.Goldas (žr. nuotr.). Seminaro dienomis buvo organizuotas susitikimas su LKP pagrindininkais: V. Banaičiu, V.Narvydaite, F.Abramavičium ir H.Kaukaite-Krastiniene.

Tarpzoniniai seminarai buvo organizuojami ir vėliau. 1966 metais kartu su Šiaulių viešąja biblioteka Biržuose vėl organizuotas seminaras rajonų ir miestų bibliotekų vedėjams ir bibliotekininkams. 1970 metų gegužės mėnesį Kaišiadoryse tris dienas vyko seminaras su Kauno zonos bibliotekininkais. Jame dalyvavo rajoninių bibliotekų metodininkai ir skaityklų vedėjai. 1971 metais vykusiame Kauno ir Vilniaus zonų seminare Raseiniuose Vilniaus viešosios bibliotekos metodinio skyriaus vedėja A.Balčiūnaitė apibendrinė zonos bibliotekų darbą 1970 metais, o bibliotekos direktoriaus pavaduotojas V.Kimša aptarė skaitytojų perregistraciją zonoje.¹ 1972 metais Panevėžyje kartu su Šiaulių ir Panevėžio bibliotekininkais buvo organizuotas rajoninių, rajoninių vaikų ir miestų bibliotekų vedėjų 3-jų dienų seminaras. Viešųjų bibliotekų atstovai analizavo savo zonų bibliotekų darbą 1971 metais, pasidalijo patirtimi, sukaupia pasitinkant TSRS 50-metį, pažymint Tarpautinius knygų metus. Seminare buvo nemaža kalbėta apie masinių renginių kokybę ir efektyvumą.²

Nuo 1974 metų glaudesni ryšiai užsimezgė su Klaipėdos zonos bibliotekininkais. Tais metais įvyko bendras seminaras Nidoje. "Tomo Mano namelyje-skaitykloje, jūros ir marių pakrantėje praėjo tikrai puikaus darbo, nepakartojamų išpūdžių ir gero bendradar-

¹ Vilkienė V. Dviejų zonų seminaras. - Bibliotekų darbas, 1971, Nr.5, p.27-28.

² Simaitytė A. Trijų zonų susitikimas. - Bibliotekų darbas, 1972, Nr.6, p.23.

biavimo dienos".¹ Kitais metais gegužės mėnesį vilniečiai suorganizavo panašų renginį Druskininkuose. Čia buvo nagrinėti estetinio ir muzikinio skaitytojų lavinimo klausimai, svarstyta, kaip geriau pasiruošti M.K.Čiurlionio 100-ųjų gimimo metinių jubiliejui.² 1976 metais - vėl kartu susirinkta Palangoje, 1977 metais Trakuose aptarti jaunimo aptarnavimo klausimai.

Bibliotekos darbuotojai nuolat dalyvauja ir r e s p u b l i k i n i u o s e s e m i n a r u o s e ir net s a j u n g i n i u o s e r e n g i n i u o s e. 1952 metais vykusiame respublikiniame bibliotekininkų seminare buvo perskaitytas pranešimas apie informacinio-bibliografinio aparato organizavimą.³ 1955 metais respublikos bibliotekininkų seminare dalyvavo ir šeši Vilniaus viešosios bibliotekos darbuotojai. Trys iš jų skaitė pranešimus: P.Ciunis - "Vilniaus sritinės bibliotekos darbas su bibliotekiniais kadrais" N.Selivanova - "Mokslinės ateistinės literatūros propaganda Vilniaus sritinėje ir zonos bibliotekose", J.Deviatnikovas - "Vilniaus sritinės bibliotekos TBA darbas". 1958 metais dalyvauta respublikiniame seminare, nagrinėjusiame cheminės literatūros propagandos klausimus. 1959 metų rugsėjo mėnesį P.Ciunis, Z.Petrauskienė ir M.Goldas dalyvavo respublikiniame bibliotekininkų seminare visuomenės-politinės literatūros ir metodinio vadovavimo klausimams nagrinėti Kaune. Taip pat padedama organizuoti ir dalyvaujama dabar jau tradiciniame Giruliuose vykstančiame kultūros darbuotojų seminare. Bene pirmajame čia organizuotame seminare 1961 metais Vilniaus viešosios darbuotojai skaitė savo pranešimus: M.Goldas - "Visuomeninės-politinės literatūros propaganda ir bibliotekos uždaviniai, aiškinant gyventojams TSKP Programos projektą" ir A.Čipkienė - "Laisvojo priėjimo prie knygų fondo organizavimas masinėse bibliotekose". Tais pačiais metais dalyvauta ir padėta surengti sąjunginį bibliotekininkų pasitarimą Kaune, vykusį gruodžio 11-21 dienomis.⁴

¹ Zonytė J. Seminaras Čiurlionio tėviškėje. - Bibliotekų darbas, 1975, Nr.6, p.24.

² Žr. t.p.

³ Duomenys paimti iš LTSR Kultūros m-joje esančios 1952 m. bibliotekos darbo ataskaitos.

⁴ Bartkus K. Visasąjunginis bibliotekininkų pasitarimas Kaune. - Bibliotekų darbas, 1962, Nr.1, p.7-9, iliustr.

1963 metais Giruliuose skaitytas pranešimas "Internacionalinio auklėjimo klausimai Vilniaus zonos bibliotekose". 1965 metais Trakuose vykusiame respublikiniame vaikų bibliotekų seminare šio skyriaus vedėja I.Cemnolonskienė skaitė pranešimą "Skaitymo kultūros ugdymas jaunųjų skaitytojų tarpe", o A.Simaitytė 1971 metais kalbėjo apie "Bibliotekų darbą, sutinkant TSRŠ 50-metį". 1974 metais dalyvauta respublikiniame miestų bibliotekų seminare Kaune, seminare bibliografinio ir muzikinio darbo klausimais Alytuje, taip pat respublikiniame seminare Giruliuose. 1975 metais vienas darbuotojas dalyvavo sąjunginėje Maskvoje vykusioje konferencijoje, skirtoje komunistinio skaitytojų auklėjimo problemoms aptarti. 1976 metais vaikų literatūros skyriaus vedėja R.Janauskaitė ir bibliotekininkė V.Sieliūnaitė dalyvavo respublikiniame kultūros darbuotojų seminare-stovykloje Kalotėje.

Vykstama taip pat ir į t a r p r e s p u b l i k i n i u s s e m i n a r u s. Pvz., 1958 metais bibliotekos direktorius P. Ciunis dalyvavo Pabaltijo kultūros-švietimo darbuotojų pasitarime Tartu, o 1961 metais jis atstovavo Vilniaus viešajai bibliotekai tarprespublikiniame seminare Minske. 1965 metais dalyvauta Rygoje ir Taline vykusiose bibliotekininkų konferencijose. Kaip jau minėta (žr. p.16)nuo 1967 metų buvo užsimezgusi draugystė su Talino m. centrine M.Gorkio biblioteka. Mokslinėje konferencijoje, skirtoje šios bibliotekos įkūrimo 60-osioms metinėms, tuometinis Vilniaus viešosios bibliotekos direktorius A.Lingė skaitė pranešimą "Iš Vilniaus bibliotekų istorijos". 1969 metais vilniečiai (A.Čipkienė, L.Račinskas) dalyvavo Estijos bibliotekų respublikinėje-mokslinėje konferencijoje, susipažino su kolegų darbu.¹ 1972 metais organizuotoje Talino miesto bibliotekų darbuotojų konferencijoje direktoriaus pavaduotoja A.Simaitytė skaitė pranešimą "Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos metodinis darbas". 1973 metų spalio mėnesį Taline vyko Estijos ir Lietuvos TSR Kultūros darbuotojų seminaras. Jame dalyvavo Vilniaus viešosios bibliotekos darbuotoja M.Poznanskaitė-Šriubšienė.

¹ Žr. V.Rimša. Lenktyniaujame su Talinu. - Bibliotekų darbas, 1972, Nr.7, p.37.

METODINĖS MEDŽIAGOS RENGIMAS

Metodinės medžiagos rengimas bei jos paskleidimas zonos bibliotekose yra viena iš viešosios bibliotekos metodinės veiklos formų. Pirmieji metodiniai leidiniai buvo skirti darbui su skaitytojais pagerinti bei knygos propagandos kokybei pakelti, įžymioms datoms paminėti, padėti organizuoti skaitytojų konferencijas ir literatūros vakarus, bibliotekų darbo organizacijai bei planavimui gerinti ir t.t.¹ Metodinius darbus rengia metodinis (pradžioje kabinetas) ir bibliografijos skyriai.²

Pirmaisiais veiklos metais viešosios bibliotekos dar neturėjo pakankamos parankinės bazės metodiniams darbams parengti. Nebuvo sukomplektuoti literatūros fondai, trūko kartotekų. Todėl greta savarankiškų darbų, parengtų išnagrinėjus savo veiklos patyrimą bei atitinkamą literatūrą, buvo leidžiamos ir kopijos, gautos iš RTFSR ir LTSR Respublikinės bibliotekos ar perspausdintos iš žurnalo "Библиотекарь".

Iki 1952 metų balandžio mėnesio Vilniaus viešoji biblioteka buvo parengusi 13 įvairaus pobūdžio metodinių darbų. Tuometinis metodininkas V. Dautartas parengė išsamų, apibendrinantį darbą "Vidiškių (Ukmergės raj.) apylinkės bibliotekos darbo patyrimas, propaguojant kolūkiečių tarpe žemės ūkio literatūrą", kurio 300, rotatorium išspausdintų egzempliorių, buvo išsiuntinėta visoms srities bibliotekoms. Teigiamą vaidmenį, propaguojant literatūrą, suvaidino taip pat to paties autoriaus kūrybiškai parengta ir metodinė priemonė "N. Gogolio 100-osioms gimimo metinėms paminėti". 1952 metais metodinis kabinetas parengė rusų kalba platų metodinį laišką "Agrotechninių žinių propaganda Vilniaus srities bibliotekose" ir "Bibliotekos darbas su vaikais vasaros periodu". Lenkų kalba pagal Smolensko sritinės bibliotekos parengtą pavyzdį buvo atspausdintas darbas, padedantis organizuoti V. Panovos knygos "Aiškus krantas" aptarimą. 1953 metais parengti net 25 metodiniai darbai. Jų tarpe daug priemonių žemės ūkio literatū-

¹ Sinkevičius K. Viešosios bibliotekos metodinio vadovavimo sistemoje. - Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai, 1961, t.1, p.59.

² Apie bibliografinio skyriaus rengiamus darbus plačiau žr. p.50.

ros propagandos klausimais, sudarytas albumas "TSRS liaudies ūkio vystymo penkmečio planas" ir kt. 1954 metais Vilniaus viešoji parengė 11 darbų.¹ Du iš jų skirti darbo patyrimo klausimams, kiti - priemonės, padedančios organizuoti skaitytojų konferencijas. 1955 metais buvo parengti darbai įvairiais bibliotekų darbo klausimais ("Пропаганда научно-атеистической литературы в Вильнюсской публичной библиотеке и библиотеках её зоны", "Планирование работы районной библиотеки", "Методическое письмо. Опыт работы детских библиотек по руководству чтением"), metodinė medžiaga skaitytojų konferencijoms, viktorinoms organizuoti ("Методический материал для проведения читательской конференции по книге М.Горького "Мать", "E. Mieželaičio knygai "Broliška poema" skaitytojų konferencijoje aptarti", "Методический материал для проведения читательской конференции по книге В.Белыева "Старая крепость", "Metodinė medžiaga skaitytojų konferencijai V. Kočetovo romanui "Žurbinais" aptarti, taip pat N. Dubovo knygai "Žiburiai upėje" ("Огни на реке"), V. Sobko "Taikos laidas" ir kt. Šių dienų akimis žiūrint, tie darbai buvo dar gana žemo profesinio lygio, dažnai paviršutiniški ir silpni, atitinkantys tuometinės bibliotekininkystės išsivystymą.

Kad viešųjų bibliotekų darbai nesidubliuotų, nuo 1952 metų Respublikinėje bibliotekoje sudaromi suvestiniai perspektyviniai metodinių ir bibliografinių leidinių planai. O 1955 metais, panaikinus viešųjų bibliotekų metodinius kabinetus, metodinė medžiaga buvo rengiama beveik vien tik Respublikinėje bibliotekoje.

Nuo 1959 metų vėl atgaivinus intensyvesnę viešųjų bibliotekų veiklą, buvo parengta metodinė medžiaga skaitytojų konferencijai Nemenčinės ir Trakų rajonuose, o 1960 metais parengti 4 metodiniai laišakai: 1) apie ataskaitinių konferencijų ir 2) laisvo priėjimo prie fondų organizavimą, 3) darbo planų bei ataskaitų sudarymą bei 4) žodinį žurnalą "Kalbantieji puslapiai". Po kelių metodinius laiškus buvo parengiama ir ateinančiais metais. Pvz., 1962 metais - "Žodinių ir informacinių metinių ataskaitų sudarymas", "Naujų pusmetinių bibliotekos darbo ataskaitų lentelės bei jų sudarymas rajonų, miestų vaikų ir kaimo bibliotekoms" 1963 metais - "Apie skaitytojų perregistraciją bibliotekose", "Kaimo bibliotekų mikrorajonų perorganizavimas", 1964 metais -

¹ Duomenys iš minėto K. Sinkevičiaus straipsnio, p. 62. Ataskaitose - 13.

"Apie neakivaizdines skaitytojų konferencijas", "Apie priešakinio patyrimo mokyklas".

1965-1972 metais bibliotekoje buvo leidžiamas metodinis-apžvalginis leidinys "Vilniaus zonos bibliotekų darbo apžvalga". Čia būdavo skelbiami vienerių darbo metų visų veiklos barų rezultatai, pateikiama statistikos ir bibliografinių duomenų apie zonos bibliotekas. Leidinį redagavo A.Lingė, H.Kemeklytė, E.Čiužienė (LTSR Respublikinė biblioteka). Parengėjų sudėtis kone kasmet keitėsi. Nemaža darbo į šių apžvalgų rengimą įdėjo D.Stuainaitė-Stanevičienė, M.Želvytė, A.Balčiūnaitė, M.Belinskienė, V.Rimša, I.Cemolonskienė. Tarp parengėjų randame taip pat tuometinių metodinio skyriaus darbuotojų A.Jėčiaus, A.Simaitytės, S.Vaznonienės pavardes. Dalyvavo taip pat ir LTSR Respublikinės bibliotekos atstovai. 1966 metais buvo išleista 150 šio leidinio egzempliorių, o nuo 1968 metų nusistovėjo 1000 egzempliorių tiražas. Pastovūs šių leidinių su knygų saulute viršelyje skyriai buvo: Skaitytojų telkimas; Visuomeninės-politinės ir gantos mokslų bei ateistinės literatūros propaganda; Estetinių žinių propaganda; Knygų fondai; Bibliografinis-informacinis, kraštotyros darbas; Darbas su vaikais; TBA darbai; Metodinis vadovavimas; Kadrai. Paskutinėje 1971 metų darbo apžvalgoje yra keli nauji skyriai: Bibliotekų tinklo tvarkymas; Diskotekų panaudojimas; Visuomenės pagalba bibliotekoms; Vilniaus zonos bibliotekos spaudoje (literatūros sąrašas). Pateikiamas leidinio reziumė rusų kalba. Šios apžvalgos buvo savotiški zonos bibliotekų veiklos metraščiai, objektyviai įvertinantys kiekvienų metų darbo ypatybes, nurodantys dar pasitaikę trūkumus ir sunkumus. Priede pateikiamose statistinėse lentelėse lyginami nagrinėjamų ir praėjusių metų rezultatai. Vertinant zonos bibliotekų veiklą, ryškėja pačios viešosios bibliotekos raidos ypatumai, darbo organizacijos, ir ypač metodinio skyriaus veiklos, problemos. Pvz., kalbant apie bibliotekų muzikinius renginius, kraštotyros darbo barus, objektyviai pripažįstama, jog viešoji biblioteka, neturėdama šių skyrių, negali suteikti kvalifikuotos pagalbos ir tuo pačiu netenka vadovaujančio vaidmens šiose darbo srityse. Ilgą laiką (iki 1965 m.) Vilniaus viešojoje bibliotekoje nebuvo aptarnaujami vaikai, todėl metodiniame darbe teko remtis kitų bibliotekų darbu su vaikais patirtimi. Savotiškas šių apžvalgų tęsinys yra dabar kasmet rašomos direktoriaus pavaduotojo mokslo reikalams suvestinės metų ataskaitos apie zonos bibliotekų darbą.

1970 metais buvo planuota užbaigti ir įteikti spaudai tuometinio bibliotekos direktoriaus V. Rimšos parengtą metodinį leidinį "Darbas su technine literatūra masinėje bibliotekoje". 1971 metais jis buvo įteiktas spaudai, tačiau liko neišspausdintas.

1974 metais buvo parengta atmena neetatiniam metodininkui.

Po centralizacijos bibliotekos metodininkai privalo vidutiniškai per metus paruošti ir išsiųsti mažiausiai po vieną metodinį laišką, 3 literatūros apžvalgas ir 3 rekomenduojamos literatūros sąrašus. Darbų tematika turi būti suderinta su LTSR Respublikine biblioteka.

1977 metais zonoje buvo išplatinta medžiaga literatūriniam jaunimo vakarui "Naujam žmogui - didį skrydį". Iš paskutiniaisiai 1980 metais, parengtų metodinių darbų minėtini šie: "Darbo su muzikiniu fondu CBS metinės ataskaitos schema", "CBS darbo pusmečio ataskaitos schema".

MOKSLINIAI TYRIMAI¹

Konkrečių faktų, didesnio ar mažesnio apibendrinimo, analizės reikalauja metodinių priemonių rengimas, taip pat seminarais skirtų pranešimų rašymas. Šalia jų bibliotekoje vykdomi ir platesnio masto bibliotekiniai tyrimai.

Dar 1959 metais Vilniaus viešoji biblioteka patikrino ir išanalizavo Vilniaus miesto masinių bei žinybinių ir mokyklų bibliotekų veiklą. Buvo taip pat atlikta išsami Vilniaus 2-osios masinės bibliotekos knygų fondo ir išdavimo analizė.

1963 metais buvo patikrintas ir išanalizuotas Ukmergės ir Utenos rajonų mokyklų bibliotekų darbas (atsakinga - vyr. bibliotekininkė V. Abeltinytė). Ši medžiaga perduota LTSR Kultūros ministerijai.

1964 metais sociologiniai tyrimai Utenos rajone: ištirtas fondų komplektavimas ir jų panaudojimas rajono kaimo bibliotekose.

1970 metais buvo atlikti jaunimo grupės interesų ir poreikių tyrimai zonoje, taip pat analizuoti skaitytojų telkimo ir fondų komplektavimo klausimai masinėse bibliotekose, apibendrin-

¹ Plačiau apie atskiruose skyriuose (spaudinių saugojimo, skaitykloje, abonemente) atliekamus mokslinius tyrimus žr. p. 42, 65, 71-72.

tas geriausias patyrimas ir jo propaganda. Po metų (1971) buvo talkininkauta LTSR Kultūros ministerijai, rengiant medžiagą apie Zarasų ir Eišiškių rajonų bibliotekas (ats. A.Jėčius ir V.Rimša). Tais pačiais metais Šiauliuose vykusiame viešųjų bibliotekų metodininkų pasitarime buvo pažymėta, kad Vilniaus viešoji biblioteka numato paanalizuoti darbininkijos aptarnavimą knyga Vilniaus mieste ir parengti atitinkamas rekomendacijas.¹ Šie tyrimai buvo atlikti ir apibendrinti. Jų pagrindu parengtas pranešimas, skaitytas respublikiniame seminare, išspausdintas straipsnis "Bibliotekų darbe".²

1974 metais buvo apibendrinta metodinio darbo patirtis Anykščių rajone, analizuotas mokslo tiriamasis darbas Ignalinoje, taip pat suvesti Utenos ir Zarasų rajonų bibliotekų centralizacijos rezultatai. Šie tyrimai buvo skelbti zonos seminaruose.

1976 metais buvo pradėti kompleksiniai tyrimai tema "Bibliotekų fondų struktūra ir naujos literatūros komplektavimas daugiacionaliniuose zonos rajonuose". Pirmajame etape buvo analizuota atskirų Vilniaus rajono bibliotekų skaitytojų ir literatūros sudėtis. Dalis tyrimų paskelbta spaudoje.³ Buvo taip pat kaupiama medžiaga estetinio zonos bibliotekų skaitytojų auklėjimo klausimais.

1977 metais šie tyrimai buvo tęsiami. Analizuotas literatūros komplektavimas Molėtų ir Švenčionių rajonuose. 1978-1979 metais rinkta medžiaga šiuo klausimu Trakų, Šalčininkų ir Vilniaus rajonų bibliotekose. 1980 metais buvo vykdomasis III-asis literatūros komplektavimo daugiacionaliniuose zonos rajonuose tyrimų etapas.

¹ Kacevičiūtė E. Zonų gamybiniame. Bibliotekų darbas, 1971, Nr.4, p.4-5.

² Barkauskienė D. Visuomeninė politinė knyga darbininkijos lektūroje. - Bibliotekų darbas, 1980, Nr.1, p.16-17.

³ Stanevičienė D. Skaitytojai ir knyga daugiataučiam rajone. - Bibliotekų darbas, 1976, Nr.12, p.6-7. T.p. žr.: N.Kemeklytė. Knygų mainai daugiataučiuose rajonuose. - Bibliotekų darbas, 1970, Nr.2, p. 24-26.

KVALIFIKACIJOS KĖLIMAS

Visada aktualus išlieka bibliotekininko kvalifikacijos kėlimas, jo profesinių įgūdžių nuolatinis tobulinimas, visapusiškas esmenybės ugdymas.

1951 metais Kultūros-švietimo įstaigų komitetas išleido aplinkkraštį, kuriuo administraciniai ir metodinio vadovavimo centrai buvo įpareigojami 7-10 dienų apmokyti kiekvieną naują ar specialaus išsilavinimo neturintį srities bibliotekininką.¹ Buvo sudaryta mokymo programa. Paskaitas skaitydavo kvalifikuoti lektoriai. Toks mokymas vykdavo kasmet visuose rajonuose. 1952-1955 metais jis pradėtas derinti su bibliotekininkų atestacijomis. Prieš pradėdamas vadovauti rajono bibliotekai, jos vedėjas, be to turėdavo dar atlikti 14 dienų praktiką viešojoje bibliotekoje.

O 1955-1963 metais Vilniaus viešojoje bibliotekoje veikė metiniai bibliotekinės mokininkystės kursai, kuriuos per aštuoneris metus baigė 155 žmonės. Greta specialybės disciplinų besimokantiems buvo skaitomos visuomeninių mokslų paskaitos, organizuojami praktiniai užsiėmimai, išvykos į teatrus. Šių kursų dėstytojais buvo bibliotekos darbuotojai - A.Čipkienė, M.Goldas, O.Kriukelienė, V.Mikalajūnaitė ir kt. Nors svarbiausias šių kursų tikslas buvo rengti kaimo bibliotekininkus, bet kai kurie, išklausiusieji šio kurso, liko dirbti viešojoje bibliotekoje. Pvz.: E.Kolkina-Markovskaja (1957 m. laida), S.Šilobritaitė (1962 m. laida), L.Elman. Dabar dirba bibliotekoje užbaigusios mokininkystės kursus A.Pociūnaitė-Kačeniauskienė (1961 m. laida) ir S.Milevskaja-Morkūnienė (1963 m. laida).

Mokininkystės kursų veiklą paryškina pateikiama lentelė.

Metai	Įstojo	Baigė
1955	18	15
1956	30	31
1957	19	18
1958	20	19
1959	26	26
1960	17	16
1961	15	13
1962	12	14
1963	6	3

¹ Žr. minėto K.Sinkevičiaus straipsnio p. 57.

Pirmąjį bibliotekos darbo dešimtmetį buvo suorganizuotos dvi bibliotekos darbuotojų atestacijos. Pirmoji - 1952 metais, antroji - 1956 metų spalio 15 dieną. Atestacijos komisiją sudarė Kultūros-švietimo įstaigų valdybos, LTSR Respublikinės bibliotekos, Vilniaus Bibliotekinio technikumo atstovai ir Vilniaus viešosios bibliotekos direktorius P.Ciunis bei profsąjungos vietos komiteto pirmininkė Z.Petrauskienė.

Susipažinti su geriausia bibliotekininkystės patirtimi vykstanta į mokslines komandiruotes kitose LTSR bei Tarybų Sąjungos bibliotekose.¹ 1953 metais metodininkė Maksvitytė buvo išvykusi į Leningradą. 1968 metais trys bibliotekos darbuotojai lankėsi Latvijos ir Moldavijos TSR bibliotekose. 1975 metais buvo išsamiau susipažinta su Kauno ir Panevėžio viešųjų bibliotekų veikla. Po poros metų (1977) direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalams D. Stanevičienė buvo išvykusi į Ukrainos TSR valstybinę respublikinę biblioteką. Lankytasi taip pat Kauno ir Panevėžio viešosiose bibliotekose. Suorganizuota gamybinė kolektyvinė išvyka į Baltarusijos TSR Voronovo Centrinę biblioteką. 1980 metais drg. D.Stanevičienė susipažino su Talino centrinės bibliotekos darbu.

Padaėda kelti bibliotekininkų kvalifikaciją dažnai rengiamos išvykos į šalies LŪPP, ten organizuojamas knygų mugės-parodas, taip pat įvairaus pobūdžio paskaitos, naujų knygų apžvalgos, susitikimai, literatūros vakarai.

¹ Apie atskirų skyrių darbuotojų išvykas žr. atitinkamose vietose.

KULTŪRINIS BIBLIOTEKOS GYVENIMAS
MASINIAI BIBLIOTEKOS
RENGINIAI¹

Kiekvienos bibliotekos tradicija yra teminiai bei literatūros vakarai, susitikimai, skaitytojų konferencijos, knygų aptarimai. Kaip matome iš Vilniaus viešosios bibliotekos darbo ataskaitų, jau nuo 1952 metų čia įvykdavo po 2-4 šio pobūdžio renginius. Jų organizatoriai - dažniausiai skaitytojų aptarnavimo skyriaus darbuotojai. Pradžioje visi renginiai vykdavo bibliotekos skaityklos salėje. Siekiant surinkti didesnę auditoriją, nuo 1960 metų masiniai renginiai pradėti organizuoti taip pat įvairiose miesto mokslo įstaigose bei ganyklose. Dažniausiai jie vykdavo Vilniaus elektromechaniniame ir statybos technikuose bei prekybos mokykloje, planetariume, taip pat gražtų ganykloje, "Lelijos" siuvimo fabrike ir kitose vietose.

V a k a r a i v i s u o m e n i n e t e m a

Jų tematika labai įvairi. Bibliotekos skaitykloje vyko renginių, skirtų žymiausiems šalies visuomeninio gyvenimo įvykiams pažymėti, susitikti su nusipelnusiais žmonėmis.

Vienas pirmųjų tokio pobūdžio renginių buvo 1952 metų spalio mėnesį organizuotas vakaras, skirtas kovai už taiką. Vakaro pradžioje buvo perskaitytas pranešimas "Tarybinė literatūra kovoje už taiką", paskui atlikta meninė dalis. Tais pačiais metais iškilmingai paminėtas V. Lenino gimimo jubiliejus.²

190 žmonių dalyvavo 1953 metais įvykusiame vakare, skirtame Komjaunimo 35-čiui. Vakare buvo perskaitytas turiningas pranešimas po to įvyko VVU saviveiklininkų koncertas. Skaitykloje buvo surengta ir didelė teminė paroda, fotomontažas.

1954 metais surengtas vakaras "Gegužės pirmoji - visų šalių darbininkų brolybės diena".³

Penktaisiais bibliotekos darbo metais buvo organizuotas va-

¹ Apie vaikų literatūros skyriaus organizuotus renginius žr., p. 86

² Didžiojo vado metinėms paminėti. - Tiesa, 1952, balandžio 21.

³ Kažukauskas A. Skaitytojų aptarnavimas Vilniaus viešojoje bibliotekoje. Diplominis darbas. V., 1955, p. 75.

karas "Lietuva broliškų respublikų šeimoje". Iškilmingai paminėtas Tarptautinė moters diena, o 1957 metais - V.Lenino gimimo metinės. Įdomiai praėjo 1958 metais įvykęs bibliotekoje 3-jų kartų komjaunuolių vakaras-susitikimas. Atvyko revoliucinio judėjimo dalyviai Štarsas ir E.Tautkaitė, taip pat rašytojai Baltrūnas, J.Drilinga (žr. nuotr.).

1959 metais vykusiam vakare ateistinė tema dalyvavo buvęs kunigas J.Ragauskas. Susirinkusieji aptarė jo knygą "Ite, missa est".

1961 metais Vilniaus gražtų gamykloje buvo organizuotas teminis vakaras "Dirbkime pagal partijos nurodytą programą". Įvyko tai pat du vakarai paminėti 35-ąsias keturių komunarų mirties metines. Vienas vakarų buvo organizuotas bibliotekos patalpose, kitas - Vilniaus odos galanterijos kombinato klube. Dalyvavo knygos "Mirties nuosprendis" autoriai A.Šausas ir F.Abramavičius, praleidęs kalėjime kartu su komunarais paskutines jų gyvenimo valandas. Į biblioteką buvo atvykęs ir vieno iš komunarų - Karolio Poželos sūnus - dabar žymus mokslininkas Juras Požela. Dalyvavusieji galėjo išgyti knygą "Mirties nuosprendis" su autografais.¹

Nuo pirmųjų darbo metų kasmet buvo stengiamasi įvairinti renginių formą, plėsti masinio darbo sferą. Įvairūs vakarai, disputai vyko "Lelijos" siuvimo fabrike ("Kodėl žmogus tiki" 1962; "Kovokime su sektantais" 1963), planetariume ("Žmogus ir kosmosas"² 1962) elektromechaniniame ir statybos technikuose ("Pokalbis apie profesiją" 1963; "Komjaunuolių žygiai").

Ne visi užplanuoti renginiai įvykdavo, ne visi pavykdavo pagal organizatorių norą. Pvz., 1965 metais bibliotekos darbo ataskaitoje bandoma ieškoti objektyvių masinių renginių kokybės priežasčių. Nurodoma, kad sostinės skaitytojai, turėdami didelės galimybes būti teatruose, kinoteatruose, kitų įstaigų organizuojamuose renginiuose, tiesiog nespėja ir nėra labai suinteresuoti dažnai laukytis bibliotekos rengiamose priemonėse. Todėl ypač svarbu apgalvotai jas surengti, be to, nereikėtų planuoti per metus daugiau

¹ Deviatrikovas J. Paminėjo keturis komunarus. - Bibliotekų darbas, 1962, Nr. 1, p. 6; Jų vardai nemirtingi. - Vakarinės naujienos, 1961, lapkričio 27.

² Į tolimus pasaulius "keliavo". - Vakarinės naujienos, 1962, spalio 23.

keturių masinių renginių.¹

1966 metais įvyko susitikimas su Vilniaus gražtų gamyklos darbininku - TSKP XXIII suvažiavimo delegatu.

1970 metais, švenčiant 100-ąsias V.Lenino gimimo metines, renginiams lenininė tema tiek bibliotekoje, tiek visoje zonoje buvo skiriamas ypatingas dėmesys. Stengtasi analizuoti šio pobūdžio renginių turinį ir formą, paskleisti geriausią patyrimą. Zonoje buvo organizuotas geriausio renginio šia tema konkursas. Viešosios bibliotekos skaitykloje įvyko teminis vakaras "Lenino pavsišklas mūsų širdyje", taip pat susitikimas su asmenimis, mačiusiais V.Leniną. Tais pačiais metais surengtas vakaras "Grožis ir kūryba".

Iš ryškesnių 3-ojo bibliotekos darbo dešimtmečio renginių visuomeninė tematika galima paminėti vakarą "Nepamirštami vardai", skirtą Karoliui Poželai (1971). Vakare dalyvavo M.Chodosaitė. Tais pat metais organizuotas vakaras "Spalis Lietuvoje". Apie revoliucinį judėjimą mūsų krašte susirinkusiems pasakojo J.Klėčius ir neramių dienų Lietuvoje liudininkas, buržuazinės Lietuvos pagrindininkas, revoliucinio judėjimo Ukmergėje dalyvis, KP narys nuo 1934 m., ilgametis bibliotekos saugyklos vedėjas J.Deviatnikovas. 1974 m. su senosiomis ir dabarties tradicijomis VVU dėstytojas V.Pečiūra supažindino ir atsakė į klausimus susirinkusiems.

Pergalės prieš hitlerinius okupantus 30-metis (1975) bibliotekoje buvo pažymėtas dviem turiningais renginiais. Tais metais įvykos vakaras "Lygiuotis į Pergalės vėliavą", kuriame dalyvavo Tarybų Sąjungos didvyris B.Urbanavičius. Rūdninkų girioje prie partizaninių žeminių apie karo dienas dalyvaujantiems papasakojo partizanų kovų dalyvis J.Simanavičius.

1978-ųjų metų renginiai buvo skirti bibliotekos jaunimui. Vakare "Paliekam žemėj pėdsakus" mintimis apie komjaunuoliškų dienų romantiką ir prasmę, apie didžiųjų statybų dalyvius dalinosi žurnalistas K.Bruzgelevičius, dailininkas, lankęsis BAI'je, S.Povilaitis. Skambėjo Z.Povilaitės ir A.Gišio atliekamos dainos. Gražių išpūdžių paliko politinės dainos vakaras, kuriame dalyvauti buvo pakviesti žinomas dainininkas ir muzikas V.Kernagis bei poetas S.Geda.

Ypač laukiami tapo bibliotekoje išradingai organizuoti vakarai Moters dienai paminėti. Jie paprastai vyksta kovo mėnesio pradžioje. Programoje dalyvauja gabiausi bibliotekos "aktoriai". Ne-

¹ Žr. 1965 metų bibliotekos darbo ataskaitą.

pakeičiama šių vakarų organizatorė, scenaristė ir režisierė yra vaikų literatūros skyriaus (nuo 1980m. meno literatūros skyriaus) vedėja R. Janauskaitė. Šnaikščiai, kaitaliojant įvairius žanrus, iš scenos prabylama apie bibliotekos gyvenimo problemas bei aktualijas.

S k a i t y t o j ų k o n f e r e n c i j o s

Nuo pirmaujų metų bibliotekoje buvo populiarios skaitytojų konferencijos. 1954 metų konferencijoje savo darbo patyrimu dalinosi Gorkio sritinės bibliotekos direktorė Tomasova. Sekančiais metais organizuotos konferencijos "Šeima socialistinėje visuomenėje ir "Mokslas apie žmogaus kilmę". Nemaža lankytojų susilaukėavo ataskaitinės konferencijos, kuriose bibliotekininkai papasakojo apie savo darbą, skaitytojai savo ruožtu pateikėavo pasiūlymų bei pagaidavimų. Pvz., 1956 metais vykusioje konferencijoje dalyvavo net 300 žmonių, buvo pakviesti ir zonos bibliotekų bei kultūros įstaigų darbuotojai. Buvo išklaudyta 11 pasisakymų, po konferencijos įvyko Vilniaus teatro artistų koncertas.¹

1957 metais vykusioje skaitytojų konferencijoje dalyvavo darbuotojai iš zonos bibliotekų (Anykščių, Panevėžio, Rokiškio, Ukmergės, Varėnos ir kt. rajonų). Apie bibliotekos darbą kalbėjo direktorius P. Ciunis. Pasisakė taip pat skaitytojai.² O 1958 metais kartu su LKP Vilniaus m. tuometinio Stalino rajono komitetu organizuota konferencija tema "Kolektyvinė namų statyba pagal gorkičių patirtį". Ta proga buvo surengta teminė knygų paroda bei fotostendas, sudarytas literatūros sąrašas, perskaityta apžvalga.

Iškilmingai buvo paminėtos 15-osios bibliotekos veiklos metinės. 1965 metų spalio 25 dieną įvykusioje ataskaitinėje konferencijoje dalyvavusieji klausėsi jubiliejinio pranešimo "Viešajai A. Mickevičiaus bibliotekai 15 metų". Pasisakė skaitytojai, vėliau įvyko bibliotekos Tarybos rinkimai, buvo atlikta meninė dalis.³

¹ Kancleris A. Susirinkusieji nusivylė... - Komjaunimo tiesa, 1956, kovo 23.

² Žr. Gurnevičius V. Skaitytojai siūlo. - Komjaunimo tiesa, 1957, balandžio 5; Ataskaita visuomenei. - Vakarinės naujienos, 1962, kovo 31; Goldas M. Pokalbis su skaitytojais. - Bibliotekų darbas, 1962, Nr. 5, p. 28.

³ Bibliotekos archyve saugomas šios konferencijos kvietimas su programa.

Iškilmingai buvo atšvęstas bibliotekos darbo dešimtmetis. Ta proga 1970 metų spalio 16 dieną įvyko praktinė konferencija. Kaip matome iš puošnios, su bibliotekos ekslibriu išleistos programėlės¹, dienotvarkėje buvo nct 6 pranešimai. Jų tarpe bibliotekos direktoriaus A.Lingės "Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos 1950-1970 m. darbo apžvalga", direktoriaus pavaduotojo V.Rimšos "Techninės literatūros propaganda masinėse bibliotekose", A.Balčiūnaitės "Kai kurie Vilniaus m. bibliotekų istorijos klausimai", L.Elman "Knygos vaidmuo formuojant vaiko pasaulėžiūrą". Du pranešimus parengė svečiai iš Talino centrinės bibliotekos H. Aršas ir O. Muut ("Talino centrinės bibliotekos istorija ir kai kurie darbo patyrimo klausimai").

L i t e r a t ū r o s v a k a r a i,
s u s i t i k i m a i²

Mėgstami ir gausiai lankomi skaitytojų susitikimai su knygų autoriais, kūrinų aptarimai, disputai. Per tris bibliotekos darbo dešimtmečius jų įvyko tikrai nemažai ir įvairių. Vidutiniškai kasmet skelbimai pakviečia skaitytojus į 2-4 šio pobūdžio renginius.

Vienas pirmųjų literatūrinių vakarų buvo A.Gudaičio-Guzevičiaus romano "Broliai" aptarimas. LKJS Vilniaus miesto komiteto darbuotojas Ragauskas ir Vilniaus universiteto studentas Kadžiulis nušvietė romane pavaizduotų komjaunuolių paveikslus. Pasisakė taip pat darbininkas Urbonas bei kiti skaitytojai. Dalyvių pasisakymus apibendrinio "Pergalės" žurnalo redakcijos atsakingas sekretorius J.Josadė.³

1953 metų gruodžio 8 dieną įvyko skaitytojų konferencija, kurioje aptarta V.Kočetovo knyga "Žurbinais". Kvietimai buvo išplatinti tuometiniame Vilniaus kultūros-švietimo (dabar Kultūros mokykla) ir geležinkeliečių technikuose, universitete. Susirinko apie 200 žmonių. Konferencijai vadovavo VVU dėstytojas. Pasisakė 11 skaitytojų. Renginys sukėlė didelį skaitytojų susidomėjimą.⁴

¹ Keli jos egzemplioriai saugomi bibliotekos archyve.

² Apie vakarus kraštotyrimo tema žr. p. 59.

³ Garelis K. Aptartas A.Gudaičio-Guzevičiaus romanas "Broliai". - Literatūra ir menas, 1952, liepos 13, p.4.

⁴ Duomenys paimti iš 1953 m. darbo ataskaitos.

1954 metais surengtas literatūros vakaras "Salomėjos Hėries gyvenimas ir kūryba"¹

1956 metais organizuotoje skaitytojų konferencijoje buvo kalbama apie J.Usačiovo knygą "Nemunas laužia ledus". Kaip pažymina ataskaitoje, pirmą kartą be išankstinio pasirengimo pasisakė 12 skaitytojų. Renginyje dalyvavo knygos autorius, redaktorius. Buvo surengta paroda "Skaitykime jaunųjų lietuvių rašytojų knygas", išleistas plakatas. Konferenciją transliavo radijas.²

Aktyviai buvo dalyvauta aptariant tuomet dar jauno rašytojo V.Rimkevičiaus romaną "Studentai" (1958). Į vakarą atvyko ir knygos autorius, redakcijos darbuotojai: J.Tornau, Vaitiekūnas. Tais pačiais metais, minint A.Gudaičio-Guzevičiaus penkiasdešimtmetį, skaityklos salėje su skaitytojais susitiko pats rašytojas. Vakare taip pat lankėsi J.Kličius, kartu su rašytoju dalyvavęs kovose už Tarybų valdžią Lietuvoje. Jis apžvelgė jubilieato gyvenimo ir kūrybos kelią. Apie A.Gudaičio-Guzevičiaus kūrybą kalbėjo tuometinio Vilniaus kultūros-švietimo technikumо moksleivė R.Kastėnaitė, kilusi iš romane "Kalvio Ignoto teisybė" aprašomų vietų, taip pat darbininkas M.Mikuckis. Pasisakė aktoriai Ž.Vaiginaitė ir B.Bratkauskas, vaidinę lietuviškame filme, sukurtame pagal A.Gudaičio-Guzevičiaus scenarijų "Ignotas grįžo namo". Minėjime dalyvavo ir kolūkiečiai iš Kupiškio rajono "Lituvos" žemės ūkio artelės.³

Net keli literatūriniai renginiai buvo organizuoti 1959 metais. Įvyko vakaras, skirtas lietuvių rašytojo P.Cvirkos 50-ųjų gimimo metinių jubiliejui bei vakaras tema "Didysis vokiečių poetas Fridrikas Šileris". Gruodžio mėnesį skaitytojai susitiko su pažangiu Amerikos lietuvių rašytoju R.Mizara, kuris papasakojo apie emigranto likimą, pasidalijo kelionės po Lietuvą išpūdžiais.⁴ Tais pačiais metais buvo aptartas žurnalas "Družba narodov".⁵ Vakare dalyvavo tuometinis žurnalo redaktoriaus pavaduotojas A.Salachinas, rašytojai: B.Micželaitis, A.Baltakis, Kanovičius, kri-

¹ Kažukauskas A. Skaitytojų aptarnavimas Vilniaus vicšjoje bibliotekoje. Diplominis darbas. V., 1955, p.75. VVU Rankraščių sk.

² Janulaitis R. Jono Usačiovo romano "Nemunas laužia ledus" aptarimas. - Tiesa, 1956, lapkričio 27.

³ Budrys J. Paminėjo rašytojo jubiliejų. - Tiesa, 1958, gegužės 18.

⁴

⁵ Bibliotekos archyve saugomas renginio kvietimas su dienotvarka.

tikas K.Ambresas (žr. nuotr.). Buvo taip pat surengtas literatūrinis teismas pagal V.Bubnio knygą "Beržai svyrūkiai".

LTSR 20-mečio proga "Lelijos" siuvimo fabrike bibliotekiniškai organizavo vakarą-susitikimą su lietuvių rašytojais J.Baltušiu, T.Tilvyčiu, E.Matuzevičium, A.Baltakiu ir A.Markevičium (1960).

Buvo nufilmuotas ir perduotas televizijai F.Dzeržinskio klube kartu su LKKJS Spalio rajono (tuomet Stalino) komitetu organizuotas susitikimas su rašytojais J.Marcinkevičiumi, K.Saja, V.Reimeriu, I.Meru, G.Kanovičiumi, surengtas bibliotekos propagandos savaitės proga. Po įžanginės komiteto sekretoriaus K.Strunskio kalbos poetas V.Reimeris papasakojo susirinkusiems apie naujausią lietuvių literatūrą. Rašytojai skaitė savo kūrinis, dalijosi mintimis apie ateities planus. Pasisakė skaitytojai, bibliotekų darbuotojai. Meninę programą atliko konservatorijos studentai.¹ Skaitytojai taip pat turėjo progą pabendrauti su memuarinės literatūros autoriais: Stimburiu, Vinickiu, Pliopliu (1961 m. karininkų namuose), žurnalistu A.Čekuoliu (1961 m. "Lelijos" siuvimo fabrike).

Kartu su LTSR rašytojų sąjunga buvo surengtas vakaras-susitikimas su Baltarusijos rašytojais (1962).²

Buhalterinės apskaitos technikumė tais pačiais metais įvyko disputas J.Dovydaičio knygai "Žydrėjieji ežerai" aptarti, o prekybos technikumė - žodinis žurnalas "Naujausioji Pabaltijo tautų literatūra". Kadangi didžioji dalis skaitytojų - jaunimas, didelį pasisekimą turi naujausios literatūros, keliančios nūdienos problemas, aptarimas, jaunųjų autorių kūriniai.

Susitikimai su rašytojais vyko bibliotekoje 1966 ir 1970 metais. O 1971 metais buvo surengtas literatūros vakaras, dalyvaujant liaudies rašytojui J.Baltušiumi. Lydimi poeto V.Karaliaus, svečiavosi Vilniaus viešojoje bibliotekoje ir "Poezijos pavasario 72" dalyviai Azerbaidžiano rašytojai: A.Alizadi, M.Ismail, S.Šer-

¹ Susitikimas su rašytojais. - Literatūra ir menas, 1961, kovo 18, p.4 (Kronika).

² Žr.: "Atvykom kaip broliai". Baltarusių literatūros savaitė Lietuvoje. - Tiesa, 1962, spalio 11; Susitikimas su skaitytojais. - Vakarinės naujienos, 1962, spalio 10;

chauli, A. Iezumenovas. Tais pačiais metais skaitytojai turėjo galimybę susitikti su V. Petkevičium ir V. Šinkum, pasiklausyti literatūros ryšių tyrėjo, rašytojo, mediko, šios bibliotekos personalinio skaitytojo J. Skliutausko pasakojimo apie tarybinių literatūrų draugystę.

1974 metais skelbimai pakviestė į literatūrinį vakarą, skirtą poetės Salomėjos Neries 70-osioms gimimo metinėms "Dainuok, širdie, gyvenimą".

Po metų vykęs remontas kuriam laikui sutrukdė literatūrinių vakarų rengimą. Tačiau netrukus atgijusi ir pašviesėjusi skaityklos salė vos sutalpino susirinkusius paklausyti literatūrinės kompozicijos gantos apsaugos tema "Mylėk mane". Skaityvai - Jaunimo teatro aktoriai K. Kazlauskaitė ir Č. Stonys buvo apdovanoti gėlėmis ir entuziastingais plojimais.

Toje pat salėje savo eiles skaitė poetai M. Karčiauskas ir J. Strielkūnas (1976). Garbingas Spalio revoliucijos jubiliejus buvo paminėtas bibliotekoje literatūriniu vakaru "Revoliucija ir poezija" (1977). Vakare dalyvavo poetas B. Mackevičius ir aktorė G. Urbonsitė. Ilgametis bibliotekos skaitytojas poetas V. Karalius su tiko dalyvauti eforizmų ir jumorų vakare "Su šypsena palydint senuosius metus" (1977). Jumoristinius kūrinius skaitė aktorius A. Bubnelis.

Su gražiais išpūdžiais skirstėsi dalyvavusieji vakare "Gantos apsauga, visuomenė, literatūra" (1979). Kaip visada entuziastingai visiems rūpimais klausimais pasisakė aktyvus publicistas rašytojas V. Petkevičius. Kalbėjo taip pat literatūros kritikas docentas V. Auryka. Ištraukomis iš literatūros (V. Petkevičiaus "Kodėl čia" ir kt.) klausytojus pradžiugino LTSR akademinio dramos teatro aktorė M. Rasteikaitė. Vakare dalyvavo ir LTSR Respublikinės bibliotekos gantos apsaugos draugijos nariai.

B I B L I O T E K O S M I C K E V I Č I A N A

Kaip jau minėta, 1955 metų lapkričio 24 dieną Vilniaus viešajai bibliotekai suteiktas poeto Adomo Mickevičiaus vardas. Šio vardo suteikimas tapo ekstiniu plačiai mickevičianos dirvai bibliotekos darbe. Visų pirmausia pradėta kruopščiai komplektuoti poeto kūrybą bei įvairaus pobūdžio su A.Mickevičium susijusią literatūrą. Per trisdešimtmetį bibliotekoje sukaupta apie 500 pavadinimų šio poeto kūrinių. Jų tarpe yra labai vertingų ir retų leidinių. Komplektuojami ne tik originalūs kūriniai, bet ir vertinami lietuvių, rusų, kitas kalbas. Stengiamasi sukaupti taip pat gausią biografinę, memuarinę literatūrą. Papildyti šį vertingą bibliotekos fondą be cilinio komplektavimo padeda įvairios mūsų šalies ir Lenkijos liaudies respublikos organizacijos bei atskiri asmenys. Ypač vertinga dovana buvo gauta 1978 metais. Lenkijos leidyklos "Czytelnik" ("Czytelnik") redaktoriaus pavaduotojas Zenonas Skuza padovanojo bibliotekai 100 A.Mickevičiaus knygų lenkų kalba. Bibliografijos skyriuje nuo 1956 metų nuolat papildoma ir tvarkoma speciali periodikos kartoteka, skirta A.Mickevičiaus gyvenimui, kūrybai, ryšiams su Lietuva atskleisti. Ji kasmet papildoma maždaug 400 kortelių įvairiomis kalbomis. Šio skyriaus vedėja K.Šiaudinienė kartu su VPI dėstytoju J.Riškun yra parengusi literatūros rodyklę "Adomas Mickevičius: Literatūra lietuvių kalba"(1981).

1966 metais buvo užmegzti ryšiai su LTSR A.Mickevičiaus memorialinio muziejaus biblioteka.

Graži bibliotekos tradicija tapo A.Mickevičiui skirti vakarai. Jau 1955 metų pabaigoje ta proga buvo surengta paroda, apipavidalintas stendas, plakatas, paruošta paskaita.

1958 metais organizuotas vakaras, skirtas 160-osioms A.Mickevičiaus gimimo metinėms. Iškilningai buvo paminėtos bibliotekoje 110-osios poeto mirties metinės (1965).

1976 metų gruodžio mėnesį įvyko 178-ųjų poeto gimimo metinių minėjimas. Bibliotekoje buvo organizuotas literatūros vakaras "Adomas Mickevičius ir Marija Vereščiak".² Literatūrinės kompozicijos

² Žr.: Jėčius A. Bibliotekoje, pavadintoje poeto vardu. - Bibliotekų darbas, 1977, Nr.5, p.30.

¹ Žr. t.p., p.33, 46-47.

cijos scenarijų parašė bei ją atliko Kauno viešosios bibliotekos darbuotojai. V.Špitrys papasakojo apie poeto kūrybos kelią, draugystę su M.Vereščick. D.Kazlauskaitė ir D.Striogienė skaitė A.Mickevičiaus eilėraščius. Skambėjo poeto kūrinių muzikos įrašai. Salėje buvo eksponuojami poeto kūriniai bei vertimai, fotonuotraukos, pasakojančios apie dainiaus gyvenimą ir kūrybą.

1978 metų rugsėjo mėnesį lenkų literatūros Lietuvoje dienomis bibliotekoje buvo atidaryta šimto A.Mickevičiaus kūrinių, padovanotų jau minėtojo (žr., p.121) Z.Skuzos, paroda. Parodos atidaryme dalyvavo ir pats Z.Skuza bei Lenkijos mokslinės literatūros leidyklos redaktoriaus pavaduotojas S.Piascikas. O tų pačių metų gruodžio mėnesį bibliotekos salėje A.Mickevičiaus eiles skaitė LTSR nusipalnęs artistas L.Foreika.

1979 metų gruodžio mėnesį įvyko jau tradicinis A.Mickevičiui skirtas vakaras, pavadintas "Meilės ir Tėvynės tema A.Mickevičiaus kūryboje ir gyvenime".¹ Vakare dalyvavo literatūros kritikas LTSR MA Lietuvių kalbos institute darbuotojas A.Kalėda, dainuojamosios poezijos atlikėjas R.Gišys, VVU kiemo teatro aktorius G.Aukštikalnis. Buvo skaitomos ištraukos iš M.Jastruno monografijos bei kitų mickevičianų leidinių. Skambėjo A.Mickevičiaus eilės, romansai poeto žodžiais.

Dėl prasidėjusio remonto 1980 metais gruodžio mėnesį A.Mickevičiaus vakaras nebuvo organizuotas.

Biblioteka turi sukaupusi nemažą vaizduojamojo meno kūrinių A.Mickevičiaus tema. Skaityklos salę puošia kuklus skulptoriaus E.Varno sukurtas poeto biustas (1961). Poeto bareljefas įkomponuotas į reprezentacinį bibliotekos plakataž-afišą, kurį sukūrė dailininkas J.Varnas (1979) ir bibliotekos ekslibrių, sukurtą dailininko R.Miknevičiaus.

1978 metais kilo mintis organizuoti bibliotekoje A.Mickevičiaus muziejų.² Po pastato rekonstrukcijos jam bus skirta speciali patalpa, o kol kas kaupiami eksponatai. 1978 metais išsigytas H.Meškauskaitės grafikos darbų ciklas "Mickevičiaus sonetai". Iš dailės parodos, skirtos Vilniaus universiteto 400-osioms metinėms

¹ Žr.: Sisaitė N. Graži tradicija. - Bibliotekų darbas, 1980, Nr.2, p.2.

² Žr.: Szostekowski J. Mickiewicz nam współczesny. - Czerwony Sztandar, 1979, 23 grudnia, il.

(1979), biblioteka įsigijo paveikslų. Jų tarpe: D.Tarabildienės triptiką "Mickevičius jaunystėje", "A.Mickevičius ištrentyje", Stenčikaitės "Studentai universiteto A.Mickevičiaus kieme", R.Tarabildos "A.Mickevičius", "A.Mickevičius ir Slovackis".

Pagal dailininko B.Baliulevičiaus projektą sukurta suvenyrinių medalių A.Mickevičiaus tema. Dalis užsakymų jau gauta.

Bibliografijos ir informacijos skyriaus vedėja K.Šiaudinienė yra parengusi ir skaičiusi bibliotekos darbuotojams pranešimą tema "A.Mickevičius ir Vilnius" (1971 m. ir 1980 m.).

1971 metais buvo organizuota išvyka į Naugarūko sritį (Baltarusijos TSR) susipažinti su vietomis, kur gyveno ir kūrė poetas A.Mickevičius.

V I S U O M E N I N I S

B I B L I O T E K O S G Y V E N I M A S

Nuo pirmųjų bibliotekos įkūrimo metų darbo kolektyvas įsijungė į aktyvią visuomeninę veiklą, organizavo nemažą kultūrinių renginių. Visuose bibliotekos darbo baruose svarų žodį turia nors ir nedidelė bibliotekos partinė organizacija. Per aptariamąjį laikotarpį nemažą nuveikė ir bibliotekos komjaunuoliai. Sumaniai ir išradingai dirba profsąjungos vietos komitetas. Veikia taip pat gamtos apsaugos, kraštotyros, skęstančiųjų gelbėjimo draugijų pirminės organizacijos. Nė vienas renginys organizuotas moterų tarybos iniciatyva. Pirmąjį bibliotekos darbo dešimtmetį buvo leidžiamas sienlaikraštis (1953 m. išėjo 4 jo numeriai, 1956 m. - 2). Populiarios taip pat įvairaus pobūdžio profesionalių lektorių paskaitos bei pačių darbuotojų parengtos naujausios specialybės ar kito profilio literatūros apžvalgos. Bibliotekininkai noriai dalyvauja ir dažnai organizuojamose ekskursijose.

Nuo 1977 kasmet rugsėjo mėnesį tapo tradicija švęsti Vėterand dieną, pažymėti darbuotojų 10-ties, 15-os ar daugiau darbo metų Vilniaus viešojoje bibliotekoje jubiliejų. Ta proga susirenkama skaitykloje su gėlėmis ir gražiais linkėjimais. Nelieka užmiršti taip pat nauji kolektyvo nariai, pasveikinami neakivaizdiniu būdu užbaigę mokslą darbuotojai.

PARTINĖS ORGANIZACIJOS VEIKLA

Bibliotekos partinė organizacija visada buvusi labai nedidelė. Šiuo metu ją sudaro 6 nariai.

Tik įkūrus Vilniaus sritinę biblioteką, jos komunistai sudarė bendrą organizaciją su tuometinio Vilniaus kultūros-švietimo technikum (dabar Vilniaus kultūros mokykla) partijos nariais. Kiek vėliau buvo įsteigta savarankiška bibliotekos partinė organizacija. Jos sekretoriumi išrinktas TSKP narys nuo 1943 metų, vienas pirmųjų bibliotekos darbuotojų, ilgametis bibliografijos ir informacijos skyriaus vedėjas M. Goldas. Nors ir būdama negausi, komunistų organizacija visada nuosekliai vadovavo idėjiniam ir politiniam kolektyvo auklėjimui, rūpinosi gamybine ir visuomenine veikla. 1963 metais drg. M. Goldui perėjus dirbti į LTSR valstybinę Respublikinę biblioteką, kuri laiką bibliotekos komunistams

vadovavo komplektavimo skyriaus darbuotoja, TSKP narė nuo 1927 m. M. Gensienė, o nuo 1965 metų partinės organizacijos sekretoriui tapo fondų saugojimo skyriaus vedėja, TSKP narė nuo 1934 metų, revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis J. Deviatnikovas. Jam išėjus į pensiją, kurį laiką (1972-1973 metais) sekretore buvo išrinkta I. Semnolonskienė.

Bibliotekos komunistai - visada patys aktyviausi partijos ir vyriausybės svarbiausių dokumentų propagandistai, bibliotekos visuomeninio gyvenimo vadovai. Nuo 1973 metų pabaigos ligi šiol bibliotekos partinei organizacijai vadovauja abonemento skyriaus darbuotoja T. Lobanová.¹

KOMJAUNIMO ORGANIZACIJOS VEIKLA²

Kadangi bibliotekos kolektyvas pradžioje buvo visai nedidelis (16-20 žmonių), tai ir komjaunimo organizaciją sudarydavo paprastai 3-4 žmonės.

Pirmoji komjaunimo organizacijos sekretorė buvo abonemento darbuotoja E. Selivanova. 1953-1961 metais bibliotekos komjaunuoliams vadovavo skaitytojų aptarnavimo skyriaus vedėja Z. Petrauskienė. Ji buvo išrinkta ir Vilniaus miesto rajkomo biuro narė. Kadangi komjaunuolių tada buvo labai nedaug, tai jie dažniausiai prisidėdavo prie bendrų bibliotekos organizuojamų renginių, palaikė glaudų ryšį su partine organizacija ir direkcija. Iš to laikotarpio minėtini komjaunimo 35-mečiui skirtas vakaras (1953), taip pat trijų kartų komjaunuolių vakaras-susitikimas (1953), kuriuos rengiant, žinoma, prisidėjo ir komjaunuoliai.³

Vėliau komjaunimo sekretore buvo M. Dringelytė, o 1967-1968 metais sekretoriavo tuometinė spaudinių komplektavimo skyriaus darbuotoja (dabar TBA) A. Kačenienskienė. Iš tų metų darbuotojai ypač įsiminė vakarą-susitikimą su buvusiais revoliucinio judėjimo dalyviais, bibliotekos darbuotojais - M. Gensiene ir J. Deviatnikovu.

¹ Apie ją žr.: Szostakowski J. Hymn książce i ludziom. - Czerwony Standard, 1979, 30 maja (Sylwetki komunistów).

² Rašant šį skyrių, daugiausia remtasi darbuotojų atsiminimais, nes tėra išlikę tik 1976-1980 m. bibliotekos komjaunimo organizacijos planai ir ataskaitos.

³ Plačiau apie šiuos vakarus žr. skyr. "Kultūrinis bibliotekos gyvenimas", p. 113-114.

Tuo metu gyvavo graži tradicija - iškilmingos palydos iš komjaunimo.

Vienerius metus komjaunimo sekretore buvo skaitytojų aptarnavimo skyriaus bibliotekininkė V. Musijenko, o 1969-1970 metais aktyviai vadovavo bibliotekos komjaunimo veiklai R. Novodzelškytė (dabar Karpienė) (spaudinių tvarkymo skyrius). Tais metais komjaunuoliai organizavo kolektyvinę išvyką į neseniai atidarytą po rekonstrukcijos LKP I-ojo suvažiavimo muziejų Vilniuje.

1971-1973 metais pirminės komjaunimo organizacijos sekretore buvo skaitytojų aptarnavimo skyriaus darbuotoja A. Švelnytė. Tų metų komjaunuolių veikla buvo skirta žymiai datai - 55-osioms komjaunimo įkūrimo metinėms. Ta proga buvo organizuotas ir iškilmingas vakaras, kuriame apie šlovingą komjaunimo kelią papasakojo bibliotekos veteranai M. Gensienė ir J. Deviatnikovas. Įvyko taip pat susitikimas su revoliucinio judėjimo dalyve, pagrindininke A. Matulaityte.

1973-1976 metais jau iki šešiolikos narių išaugusiai komjaunimo organizacijai vadovavo bibliografijos ir informacijos skyriaus darbuotoja J. Barkauskaitė, o 1977-1979 metais - M. Rudytė (vaikų literatūros skyrius). Daugelis 1976-77 metų organizuotų priemonių buvo skirta deramai sutikti ir pažymėti Didžiojo Spalio 60-metį. Įvyko komjaunimo susirinkimai tema "Socialistinio lenktyniavimo dėl teisės pasirašyti VLKJS raportą TSKP CK 60 spartuoliško darbo savaitių Didžiojo Spalio 60-mečiui išsipareigojimų priėmimas ir vykdymas", "Kiekvienam komjaunuoliui - komunistiškas idėjiškumas aktyviai gyvenimo pozicijai", TSRS Konstitucijos svarstymas ir kt. Gegužės mėnesį įvyko lenininė pamoka "Žengiamo revoliuciniu žingsniu". Per pamoką išnagrinėta L. Brežnevo kalba, pasakyta profesinių sąjungų XVI suvažiavime, taip pat komjaunimo biuleteno ir VLKJS Garbės ženklo įteikimo proga. Buvo apsvarstytas VLKJS CK VII-ojo plenumo nutarimas "Dėl sąjunginės komjaunimo jaunimo šeštadienio talkos surengimo 1977 m. birželio 25 d." ir dalyvauta talkoje prie darželio statybos.

Metai iš metų auga bibliotekos komjaunuolių gretos. Pvz., 1979-80 metais pirminėje organizacijoje buvo jau 23 nariai. 11 iš jų - su aukštuoju išsilavinimu, 4 mokosi aukštesiose mokyklose, kelia savo kvalifikaciją, padėdami kitų skyriaus darbuotojų. Bibliotekoje nėra nė vieno komjaunuolio be specialaus vidurinio ar aukštojo išsilavinimo.

1979-1980 metais visa šalis iškilmingai pažymėjo V.Lenino 110-ąsias gimimo metines. Bibliotekos komjaunuoliai šia proga organizavo leninines pamokas "Gyventi, dirbti ir mokytis kaip Leninas", "Draugas Leninai, mes Jums raportuojame". Per šias pamokas buvo išnagrinėti V.Lenino darbai "Jaunimo sąjungų uždaviniai", "Didžioji iniciatyva", "Apie proletarinę kultūrą" ir kt. Komjaunuoliai dalyvavo sąjunginėje jaunųjų skaitytojų konferencijoje "Gyventi, dirbti, mokytis leniniškai". Buvo išklaustyta pranešimas "Leninas apie knygas ir skaitytojus", literatūros apžvalga "Toks buvo Leninas".

Tais metais įkurta jaunųjų specialistų taryba. Jos pirmininke išrinkta R.Paliukaitė.

Komjaunuoliai - aktyviausi bibliotekos agitatoriai bei lenininių šeštadienio talkų dalyviai. Kiekvienas turi visuomeninių įsipareigojimų bei asmeninį-kompleksinį darbo planą. Visi dalyvauja socialistiniame lenktyniavime. Iš paskutiniųjų metų socialistinio lenktyniavimo nugalėtojų komjaunuolių galima paminėti L.Krupenia ir R.Novodzelskytę - 1976 metais, V.Mačiulską - 1979 ir 1980 metais. Didelis dėmesys skiriamas savišvietai, kultūrinio akiračio plėtimui. Bibliotekos komjaunuoliai organizuoja politinformacijas, klausosi paskaitų, lenko parodas, koncertus, spektaklius.

PROFSĄJUNGOS KOMITETO VEIKLA

Kadangi beveik visi bibliotekos darbuotojai yra profsąjungos nariai, svarbus vaidmuo tenka vietos komiteto veiklai. Jo skirtyje nuolatos yra partijos bei vyriausybės nutarimų propaganda, bibliotekos darbuotojų ir skaitytojų pasaulėžiūros ugdymo klausimai, socialistinio lenktyniavimo organizavimas, darbo drausmės ir gamybinių buitinių bei poilsio sąlygų gerinimas, kultūrinio-masinio gyvenimo problemos. Stengiamasi derinti darbą su pirmėmis partine, komjaunimo ir kitomis visuomeninėmis organizacijomis.

Keliamiems uždaviniams įgyvendinti sudaromi trys vietos komiteto sektoriai: gamybinis-masinis, kultūrinis-masinis ir butų-buities. Pirmasis rūpinasi gamybiniais, metodinio mokymo klausimais, profesinių konkursų bei apžiūrų organizavimu. Antrojo sektoriaus uždavinys padėti rengti įvairaus pobūdžio kultūrinius

renginius pačioje bibliotekoje ir skatinti bei organizuoti jų lankymą už bibliotekos ribų. Ne be šio sektoriaus aktyvistų pastangų bibliotekininkai kolektyviai aplanko beveik visas idomasnes meno bei kitokias parodas, dažnai kartu žiūri teatro spektaklius, klausosi paskaitų, koncertų, iškilmingai pažymi žymiąsias valstybines šventes, ne mažai keliauja. Butų-buities sektoriaus uždavinys - rūpintis bibliotekininkų buitimi ir sveikata, skirstyti butus, kelialapius, pašalpas bei kitas materialines vertybes, įsi-
gyti įvairaus tipo inventorių (darbo, sporto), lankyti ligonius ir pensininkus ir kt.

Kiekvienos kadencijos pradžioje kreipiamasi į kolektyvą ir pagal darbuotojų pasiūlymus bei pageidavimus sudaromas darbo planas. Kadangi nėra išlikę pirmojo bibliotekos darbo dešimtmečio profsąjungos vietos komiteto planų nei ataskaitų, tegalima rasti darbuotojų atsiminimais bei atskiromis pastabomis iš darbo ataskaitų.

Bene pirmasis bibliotekos vietos komiteto pirmininkas buvo tuometinis bibliografijos ir informacijos skyriaus vedėjas M. Goldas. Be sinamųjų nuolatinių vietos komiteto darbų tuo laikotarpiu pirmininko iniciatyva buvo sudaryta redaklegija ir pradėtas leisti sienlaikraštis. 1959 metais vietos komiteto pirmininke buvo A. Šablauskienė. Vėliau profsąjungos komitetui vedovavo Z. Petrauskienė. Nuo 1962 ligi 1976-ųjų metų su nedidele pertrauka (1974-1975 m. pirmininke buvo D. Stanevičienė) šias nelengvas pareigas ėjo abonemento vedėja A. Čipkienė. Tris kadencijas (1973-1980) pirmininkavo spaudinių komplektavimo skyriaus darbuotoja M. Šriubšienė. Iš aktyviausių profsąjungos narių galima paminėti A. Kačeniauskienę, V. Saplinskienę, R. Novodzelškytę (dabar Karpic-
nę), R. Janauskaite, D. Veniuliene, A. Švelnytę.

B I B L I O T E K O S K A D R A I

B i b l i o t e k i n i n k a i

Tinkamai sukonplektuoti kadrai sudaro kiekvieno kolektyvo pagrindą. Ši svarbų uždavinį Vilniaus sritinės bibliotekos įkūrimo dienomis teko spręsti pirmajam direktoriui P.Ciumiui. Kaip matyti iš saugomos archyvinės medžiagos, iki 1950 metų spalio 4 dienos (biblioteka įkurta rugsėjo mėnesį) buvo priimta 16 darbuotojų. Iš jų be direktoriaus galima paminėti bibliotekos veteranus: A. Čipkienę, J.Goldą, L.Kisina, A.Šidiškienę. 1950 metų pabaigoje ir 1951 metais bibliotekoje pradėjo darbą ilgamečiai kolektyvo nariai J.Deviatnikovas, J.Varnaitė-Kunskienė, E.Miciūtė. 1951 metų pabaigoje bibliotekoje dirbo jau 20 darbuotojų. Tik viena jų (L.Kisina) turėjo aukštąjį bibliotekinį išsilavinimą, keturi - specialųjį vidurinį bibliotekinį išsilavinimą. Dauguma buvo jauni (ligi 30 metų) žmonės.¹ Nuo 1953 metų ligi šiol tebedirba knygų tvarkymo skyriaus E.Gensienė. Jaunas, darbštus ir draugiškas kolektyvas išlaikė kūrimosi sunkumus, mokėsi, sėmėsi patirties. Kaip matyti iš likusių bibliotekos ataskaitų, pirmojo darbo dešimtmečio pabaigoje (1960) iš 22 kolektyvo narių jau 8 turėjo aukštąjį išsilavinimą, o 6 iš jų - buvo baigę bibliotekininkystės specialybės mokslus. 14 bibliotekininkų turėjo vidurinį išsilavinimą, 6 iš jų - bibliotekinį.

Su metais plėtėsi bibliotekos skyriai, augo darbuotojų skaičius. Pvz., 1975 metais bibliotekininkų šeimoje buvo jau 45 darbuotojai, o 1980 metais - 68, iš jų su aukštuoju išsilavinimu 43 (31 su bibliotekiniu), 14 su specialiu viduriniu išsilavinimu. Net 23 darbuotojai turi virš 10 m. darbo stažą.

Už gerą darbą, aktyvią visuomeninę veiklą ne vienas bibliotekos darbuotojas susilaukė pagyrimo, buvo apdovanoti LTSR Aukščiausiosios Tarybos ir LTSR Kultūros ministerijos Garbės raštais, medaliais. 1970 metais ilgamečiui fondų saugojimo skyriaus vedėjui J.Deviatnikovui buvo suteiktas LTSR kultūros-švietimo darbuotojo garbės vardas.

¹ Žr. E.Miciūtės atsiminimus.

Beveik kasmet kolektyvą papildo Vilniaus universiteto bibliotekininkystės specialybės absolventai bei Vilniaus kultūros mokyklos parengti specialistai. Kai kurie darbuotojai mokosi neakivaizdiniu būdu. Naujai atėjusiems savo darbo patirtį perduoda jau trečią dešimtmetį dirbančios Vilniaus viešojoje bibliotekoje H.Gensienė, A.Mačiulienė, T.Lobenova, J.Kunskienė. Kolektyvo branduolį sudaro žmonės, išdirbę čia 10-15 ir daugiau metų. Jų yra beveik visuose bibliotekos skyriuose. Tai - D.Stanevičienė (direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalams), S.Morkūnienė, R.Novodzelkytė-Karpienė, M.Šriubšienė, G.Usevičiūtė, D.Veniulienė, B.Zubkaitienė (visos iš spaudinių komplektavimo ir tvarkymo skyrių), A.Staškienė (saugykla), M.Batutytė, R.Garuolienė, K.Šiaudinienė (bibliografijos skyrius), Z.Jokimaitienė, O.Brūzgienė (abonementas), A.Kačeniauskienė (TBA).

Ū k i o d a l i e s d a r b u o t o j a i

Apie šių darbuotojų darbą nerašoma ataskaitose, jie retai minimi apibendrinant bibliotekos veiklą. Tačiau ir šio padalinio darbuotojų triūsas nemaža lemia kolektyvo darbo rezultatus.

Vienas pirmųjų, ilgamečių bibliotekos ū k i o r e i k a - l ū v e d ė j ū buvo Antanas Pajuodis, sąžiningai ir rūpestingai vykdęs šias pareigas nuo 1952 ligi 1959 metų. Vėliau šį darbą dirbo Stasys Laukaitis bei kiti, o nuo 1969 metų ligi šiol ūkio dalies vedėjas (nuo 1975-76 m. direktoriaus pavaduotojas ūkio reikalams) yra darbo veteranas Vaclovas Paukštė. Ilgesnį laiką ūkio dalyje yra dirbę Anicetas Kubiliūnas (1968-1972)¹, Flodoras Vasiutovičius (1970-1975).

Ligi centralizacijos biblioteka turėjo savo b u h a l t e r i o e t a t ū . Iš ilgamečių darbuotojų minėtina ne vienos padėkos už stropų buhalterijos reikalų tvarkymą susilaukusi Marija Šablauskienė-Miškinytė (1953-1963). 1963-1965 m. buhalterė dirbo B.Laskienė, 1965-1967 m. - L.Lingienė, 1968-1971 m. - S.Vaitkevičienė.

Smarkiai išaugus bibliotekos fondui, išsiplėtus metodinei veiklai, iš viso, padidėjus darbo apimčiai, neįsiveizduojama viešosios bibliotekos veikla be nuosavo transporto. Tačiau mašina bibliotekai buvo paskirta tik nuo 1968 metų. Nuo 1968 iki 1971 metų v a i r u o t o j u ė i r b o Tadeušas Šalachanas. Nuo 1972

¹ Skliausteliuose nurodomi darbo bibliotekoje metai.

metų iki šiol šias pareigas vykdo J. Beliešas.

Iš ilgesnį laiką dirbusių bibliotekos r ū b i n i n k i ū
 minėtinos: Č. Merfeldienė (1956-1962), J. Rustaikienė (1962-1966),
 R. Cheifec (1967-1977), U. Mikulienė (1967-1971), S. Kotliar (1969-
 1980), M. Lukša (nuo 1966-iki šiol).

Pirmauosius dešimtmečius biblioteka buvo apkūrenama krosni-
 mis, centrinis šildymas įrengtas tik 1976 m. Todėl ypač sunkus
 buvo v a l y t o j ū darbas. Joms dažnai tekėjo atlikti ir kū-
 rikų pareigas. Šešis dešimtmetį (1951-1959) tvarkė bibliotekos
 patalpas Marije Romeiko. Už rūpestingą darbą buvo įrašyta padėka
 į darbo knygėlę valytojai M. Golovniai (1953-1959). Geru būdžiu
 prisimenama bibliotekos darbuotojų net septyniolika metų išdirbu-
 si Balandienė Genė (1958-1976). Po keleto metų valytojomis dirbo
 I. Tomaševskaja (1960-1966), E. Drozd (1960-1966), G. Borusienė (1967-
 1973), L. Klimovič (1965-1971), E. Klečko (1966-1971).

A P I E B I B L I O T E K O S P A S T A T A ¹

ISTORIJA IR ARCHITEKTŪRA

Pastatas Trakų gatvėje Nr. 10, kuriame nuo 1951 metų gegužės mėnesio įsikūrė Vilniaus viešoji A. Mickevičiaus biblioteka, yra išsidėstęs 28-ojo Vilniaus senamiesčio kvartalo 394 posesijoje.² Pirmosios žinios apie šį pastatą išlikusios XVII a. (1666m.) pirkimo-pardavimo akte. Tačiau manoma, kad namas gali būti pastatytas dar XVI a. II-je pusėje, o XVII a. pabaigoje jau buvęs restauruotas. Iš minėtojo dokumento aiškėja, kad namas tuo metu perėjo jau į ketvirtąjo savininko rankas. Pastatas priklausęs Simonui Samueliui Sanguškai (Liubartovičiui), Fabijonui, vėliau Kazimierui Pakliovskiams, Vilniaus pirkliui Simonui Konstantinavičiui Vilniaus kanauninkui Ignui Zenkovičiui. Vėliau pirkimo ir dovanavimo teisėmis namas buvo perduodamas iš vieno savininko kitam. Per 50 XVIII a. metų (1741-1791) jis priklausė net trylikai šeiminkų.

Iš XVIII a. Vilniaus kronikos knygos bei kt. matyti, kad tuo laikotarpiu pastatas buvo kapitaliai remontuotas, rekonstruotas ir galbūt preplėstas, pristačius naujus korpusus, nes XVIII a. dokumentuose jis jau vadinamas ne kamienica (lenk. mūrinis namas), bet pałac (lenk. rūmai). Iš 1792 metų nuomos sutarties aiškėja, kad Vilniaus kanauninkas I. Zenkovičius išnuomojo kancleriui Aleksandrui Sapiegai rūmus Trakų gatvėje priešais Pranciškonų bažnyčią ir vienuolyną. Šiame dokumente pažymima, kad rūmai tuo metu buvo dar tik dviejų aukštų, o abiejose kiemo pusėse - posesijos, pačiame gale - ūkiniai pastatai. Visa posesija tuomet dar nebuvo užstatyta gyvenamaisiais namais, kaip dabar.

IX a. pradžioje (1806) pastatas dar priklausė minėtajam kanauninkui. Name tuo metu buvo 20 didelių ir 12 mažų kambarių, ar-

¹ Istorijos žinios paimtos iš LTSR Kultūros ministerijos Paminklų restauravimo valdybos Paminklų konservavimo instituto archyvinės medžiagos "Gyvenamas namas "Vilniuje - Trakų 10. Vilnius, 1972. III.12". Kita medžiaga - iš darbo ataskaitų ir bibliotekos archyve saugomų dokumentų. Žr. t.p.: Bibliotekar, 1979, Nr. 4, 4-as višelio puslapis (12 eilučių), il.

² Posesija - nuomojamoji žemės valda.

klidės, vežiminė.

1830 metais pastato savininkas buvo grafas Benediktas Tiškevičius, o nuomojo Rabcevičiai. 1841 metais B. Tiškevičius skyrė rūmų remontui daugiau kaip 4 tūkstančius zlotų. Grafo nuomos ir išlaidų knygos rodo, kad tuo metu čia nuolat vyko statybos ir remonto darbai. Pastatas tuomet jau buvęs triaukštis ir turėjo du šoninius korpusus - kairįjį ir dešinįjį fligelius. Kairiajame buvo daržinė, rūsys, ekipažinė, o kiamo pusėje, įėjus pro vartus - arklidės ir malkų sandėlis. Rūmai priklausė Tiškevičiams iki 1899 metų (apie 70 metų).

Architektūriniu požiūriu pastatas nėra vieningas. Seniausia - renesanso stiliaus dalis yra prie gatvės, kitur vyrauja XVIII-XIX a. mūrai. 1749-1791 metais pastatas buvo iš esmės rekonstruotas. Vėliau dar ne kartą rekonstruojamas (1841, 1852-1859). Iki 1792 metų tebuvo tik du aukštai, vėliau užstatytas trečiasis.

Kairysis namo korpusas (įėjus iš Trakų gatvės į kiemą) taip pat ne vieno laiko. Arčiau pagrindinio senojo pastato esanti dalis buvo pastatyta tik XVIII a. antrojoje pusėje. Pradžioje ji buvo dviejų aukštų, o 1899 metais užstatytas trečiasis.

Kairėje posesijos pusėje XIX a. pradžioje buvo pristatytas dviejų aukštų pastatas, kuris uždarė posesiją nuo L. Giros (ankčiau - Vilniaus) gatvės. Tuo pačiu metu iš dešinės XVI a. II-osios pusės pagrindinio pastato dalies buvo irgi pristatytas dviejų aukštų gyvenamasis korpusas.

BIBLIOTEKOS PATALPŲ IŠPLETIMAS IR PERTVARKYMAI

Labai užsitęsusi ir sunkiai sprendžiama bibliotekos patalpų problema turi savo beveik 30-ties metų ilgumo gana prieštaringą istoriją.

1951-ųjų metų pavasarį Vilniaus sritinė biblioteka įsikūrė Trakų gatvėje (pradžioje žymėta Nr. 11, vėliau - Nr. 10), 2-osios masinės bibliotekos patalpose - antrajame ir trečiajame aukštuose. Trečiajame namo aukšte, šalia tuomet dar veikusios 10-osios vaikų bibliotekos dviejuose kambariuose buvo įkurdintas bibliotekos knygų komplektavimo ir tvarkymo skyrius. Antrajame, penkiuose kambariuose buvo patalpinti visi kiti skyriai ir direkcija.

Pirmąjį namo aukštą užėmė ūkinė įstaiga "Glavavtotraktors-byt". Pagal 1951 metų gegužės 19 dienos LTSR Ministrų Tarybos n u t a r i m ą Nr. 404 Vilniaus m. vykdomasis komitetas buvo įpareigotas iki 1951 m. liepos mėnesio perduoti bibliotekai pirmojo

aukšto patalpas, tačiau, kaip matyti iš archyvinės medžiagos, ir 1954 metais šis nutarimas dar nebuvo įvykdytas. Tikslai 1956 metų pradžioje, kiek paremontavus pirmąjį aukštą, čia įsikūrė abonementas. Tai leido kiek išplėsti saugyklą ir skaityklą, truputį pertvarkyti bibliografijos ir informacijos skyrių, įrengti rūbinę. Tačiau abonemento patalpos, deja, netgi sumažėjo. Skyriui teko 95 m², iš jų 85 m² užėmė literatūros fondas (kitur 84 m² - knygos, 24 - skaitytojų aptarnavimo kambarys). Tais metais abonemente kasdien lankydavosi po 250-300 skaitytojų, dirbo 4 darbuotojai, kartais dar pora praktikentų. Dėl vietos stokos nebuvo jokių galimybių literatūros propagandai, fondo plėtimuisi ir netgi tinkamam skaitytojų aptarnavimui. Siauri tarpai tarp knygų lentynų neatitiko priešgaisrinės apsaugos reikalavimų. Pačios patalpos buvo tamsios ir nevėdinamos. Todėl po poros metų darbo, 1958 metų spalio 15 dieną dėl antisanitarinių sąlygų abonementas buvo uždarytas.

1959 metų vasario 13 dieną n u t a r i m u Nr.73 Vilniaus DŽDT perdavė viešajai bibliotekai 10-osios vaikų bibliotekos patalpas (3-ajame aukšte), kur įsikūrė ir nuo 1961 metų pradėjo dirbti abonementas, o buvusios pastarojo patalpos pirmajame aukšte buvo paruoštos saugyklos fondui.

Augant bibliotekos fondui ir skaitytojų skaičiui, turimos patalpos buvo aiškiai per mažos. Todėl ir vėl ieškota galimybių padidinti bibliotekos užimamą plotą. 1964 metais buvo numatoma parerkti bibliotekos kapitalinio remonto projektą. Bibliotekos direkcija ir visuomeninės organizacijos parašė ne vieną raštą miesto valdžios įstaigoms, prašydamos perduoti bibliotekai kelis gretimus butus. Tačiau gauti neigiami atsakymai. Buvo įvairių variantų padidinti bibliotekos patalpas. Archyve yra išlikęs LTSR Kultūros ministerijos tuometinio bibliotekų skyriaus viršininko V. Tamaševičiaus 1966 metais rašytas pranešimas direktoriui A. Lingei, kad pastatius naują pastatą LTSR akademiniam operos ir baletu teatrui, Jaunojo žiūrovo teatro patalpos (L. Geros g. Nr. 41/9) numatomos perduoti Vilniaus viešajai bibliotekai. Čia norėta įkurdinti komplektavimo, metodinio ir vaikų literatūros skyriaus darbuotojus, nedirbančius su skaitytojais, taip pat perkelti dalį saugyklos fondo. Būta sumanymų paskirti bibliotekai dalį centrinių universiteto rūmų arba patalpas universiteto chemijos fakultėte (Partizanų g. Nr. 24). Čia planuota įrengti kraštotyros skyrių ir A. Mių

kevičiaus kambarius.¹

1966 metais bibliotekos fondai sudarė jau apie 300 tūkst. egzempliorių (1951 - 3406), o skaitytojų skaičius nuo 2 tūkst. 1951 m. pasiekė beveik 12 tūkstančių. Tuo tarpu patalpos palyginti nedaug tepadidėjo. Tais metais bibliotekai priklausė iš viso 898 m², iš jų 780 m² - naudingo ploto. Susikaupus literatūrai, pradėjo augti knygų rietuvės (surištos ir į krūvas sudėtos knygos). Sunkios buvo ir bibliotekininkų darbo sąlygos. Dėl ankštumo kai kuriems darbuotojams teko dirbti po du prie vieno stalo. Apie bibliotekos padėtį buvo rašoma miesto vadovams ir respublikos vyriausybei. Nusiuštas ir skaitytojų kolektyvinis laiškas, pasirašytas revoliucinio judėjimo dalyvio F. Abramavičiaus, rašytojo A. Gudaičio-Guzevičiaus ir kt.

1968 metų kovo 29 dieną buvo priimtas Lietuvos TSR Ministrų Tarybos p o t v a r k i s Nr. 262, pagal kurį Vilniaus m. vykdomasis komitetas buvo įpareigotas iki 1972 metų iškelti gyventojus ir "Ramunės" fabriko administraciją iš namo Trakų g. Nr. 10 ir perduoti šį pastatą į LTSR Kultūros ministerijos balansą A. Mickevičiaus bibliotekai išplėsti.² Šio vyriausybės nutarimo vykdymas irgi gerokai užsitęsė. Tik 1971 metais bibliotekai buvo perduotas vienas 23 m² ploto butas. Tų metų liepos 16 dieną LTSR Kultūros ministerijoje vyko dviejų projektinių pasiūlymų bibliotekai rekonstruoti aptarimas. Pasitarime bibliotekai atstovavo tuometinis direktorius V. Rimša ir direktoriaus pavaduotoja mokslo reikalems A. Simaitytė. Rekonstrukcijos projekto autorius Komprojekto vyriausiasis architektas A. Katilius paskaitė referatą. Buvo nutarta, kiek patobulinus, priimti antrąjį projekto variantą³, kainuosiantį apie 1 mlj. rublių. Bibliotekos rekonstrukciją planuota pradėti 1974 metais.

Per 1971-1972 m. laikotarpį bibliotekai buvo perduota dar pora butų. 1971 metais baigtas Panerių koplyčios remontas, ir ten pervežta dalis saugyklos fondo.

1973 metų vasario 23 dieną buvo svarstomas saugyklos kapitalinio remonto projektas (projekto aut.—Komprojekto architektai

¹ Žr.: LTSR Kultūros m.-jos archyvas. Apyrašas 1564, byla Nr. 10.

² Žr. bibliotekos archyvo medžiaga.

³ Šio projekto fotokopija saugoma bibliotekos direkcijoje.

V. Asevičius, J. Jurkšus, Harbutas).

1974 metų kovo mėnesį iš namo Trakų gatvėje iškelta "Ramunės siuvimo ateljė administracija, bibliotekai taip pat perduota pora butų. Tais metais biblioteka gavo 280 m² papildomo ploto. 1975-iesi ji buvo iš esmės (išskyrus 4 mėnesius) remonto metai. Dalyje gautųjų patalpų įsikūrė spaudinių komplektavimo ir tvarkymo bei metodinis skyriai, taip pat direkcija. Tais metais pagerėjo abonemento ir bibliografijos ir informacijos skyriaus darbo sąlygos, atnaujinta skaityklos salės ornamentika ir šviestuvai, pakeista dalis senų bibliotekos baldų ir inventoriaus. 1976 metų balandžio mėnesį buvo patvirtintas potvarkis įvesti bibliotekoje centrinį šildymą.

Bibliotekos rekonstrukcijos darbus smarkiai sulėtino LTSR Ministrų Tarybos 1976 metų kovo 16 dienos posėdžio s p r e n d i m a s atidėti pastato patalpų išlaisvinimą t o l e s n i a m laikui.

1978 metų vasario mėnesį specialistų komisija nustatė, kad entrojo pastato aukšto perdenginių įlinkiai viršija leistinus, kad jaučiama perdenginių vibracija, ir, iš viso, bibliotekos patalpų normatyviniai rodikliai, patalpų išplanavimas neatitinka "Saugumo technikos bibliotekose" reikalavimų. Siūlyta nedelsiant uždaryti saugyklą, keisti medinius perdenginius gelžbetoniniais ir kt. Tais pačiais metais buvo atliktas komplektavimo ir knygų tvarkymo metodinio ir vaikų literatūros skyrių bei direkcijos patalpų einamasis remontas. Kadangi LTSR paminklų apsaugos ir konservavimo institutas laiku neparengė dokumentacijos, nebuvo pradėtas planuotasis kitų patalpų tvarkymas. Buvo peržiūrėti visi inventoriniai bibliotekos pastato planai, kartu su minėto instituto architektais ieškota galimybių pagerinti patalpų išplanavimą, galvota apie rūbinės ir kontrolės punkto įrengimą pirmajame aukšte.

O 1979 metais LTSR Valstybinis plano komitetas išimties tvarka iš dalies (100 tūkst. rublių) kompensavo miesto vykdomojo komiteto išlaidas, susijusias su gyventojų išskeldinimui reikalingo ploto statyba. Palaipsniui bibliotekai perduodami išlaisvinti butai. 1980 metų birželio mėnesį biblioteka perėmė ir Valstybinės kuro ir durpių produkcijos kokybės inspekcijos tarnybines patalpas, o rugpjūčio mėnesį gauta dar 89 m² ploto.

Ž Y M E S N Ė S B I B L I O T E K O S

V E I K L O S D A T O S

- 1 9 5 0 m. rugsėjo 20 d. Ministrų Tarybos pirmininko įsakymu Nr. 30 nuo rugsėjo 15 d. paskirtas bibliotekos direktorius (F.Vildžiūnas)
- 1 9 5 0 m. rugsėjo 28 d. parašytas pirmasis Vilniaus sritinės bibliotekos direktoriaus įsakymas (P.CIUNIO)
- 1 9 5 0 m. rugsėjo 28 d. įkurtas bibliografijos ir informacijos skyrius
- 1 9 5 0 m. spalio mėn. įkurtas knygų komplektavimo ir apipavidalinimo skyrius (1979 m. jis perorganizuotas į spaudinių komplektavimo ir spaudinių tvarkymo skyrius)
- 1 9 5 1 m. gegužės mėn. biblioteka persikėlė iš Sniadeckiu gatvės (dabar Rašytojų g.) į buvusios 2-osios masinės bibliotekos patalpas Trakų g. Nr. 10
- 1 9 5 1 m. gegužės 25 d. abonementas pradėjo aptarnauti skaitytojus
- 1 9 5 1 m. liepos 10 d. skaitytojų aptarnavimo skyrius pradėjo darbą.
- 1 9 5 1 m. pabaigoje įkurtas fondų saugojimo skyrius
- 1 9 5 2 m. gegužės mėn. spaudoje pasirodė I žinutė apie biblioteką
- 1 9 5 3 m. birželio 30 d. LTSR Ministrų Tarybos nutarimu respublikos sritinės bibliotekos buvo pavadintos miestų viešosiomis bibliotekomis
- 1 9 5 3 m. spalio 19 d. LTSR Ministrų Tarybos nutarimu iš pavadinimo išbraukiamas žodis "miesto". Įteisinamas pavadinimas "Vilniaus, Kauno ir t.t. viešoji biblioteka"
- 1 9 5 3 m. įvyko I-oji bibliotekos darbuotojų atestacija
- 1 9 5 5 m. lapkričio 24 d. LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku ryšium su poeto Adomo Mickevičiaus (1798-1855) 100-osiomis mirties metinėmis bibliotekai suteiktas A.Mickevičiaus vardas
- 1 9 5 5-19 6 3 m. veikė metiniai mokininkystės kursai
- 1 9 5 6 m. spalio 15 d. organizuota bibliotekos darbuotojų atestacija

- 1 9 6 1 m. abonemente organizuotas laisvas priėjimas prie fondu
- 1 9 6 4 m. vasario 1 d. bibliotekos direktoriaus pareigas perėmė
Algis LINGE
- 1 9 6 5 m. gegužės mėn. atidarytas vaikų literatūros skyrius
(filialas - Antakalnyje)
- 1 9 6 6 m. išleista bibliografijos ir informacijos skyriaus dar-
buotojų parengta literatūros rodyklė "Tarybinis Vil-
nius"
- 1 9 6 6-1 9 7 2 m. kasmet leidžiama "Vilniaus zonos bibliotekų
darbo apžvalga
- 1 9 6 7 m. užsimezgė draugystė su Talino centrine M.Gorkio bib-
lioteka
- 1 9 6 8 m. kovo 29 d. priimtas LTSR Ministrų Tarybos potvarkis
Nr. 262 dėl bibliotekos patalpų išplėtimo, išlaisvi-
nant Trakų g. Nr. 10 pastatą
- 1 9 7 1 m. kovo 4 d. bibliotekos direktoriui paskirtas Vytautas
RIMŠA
- 1 9 7 2 m. pradėta ruošti zonos b-kų centralizacijai
- 1 9 7 4 m. sausio mėn. bibliotekos direktore paskirte Liuda RAGI-
RIENE
- 1 9 7 4 m. pradėtos socienktynės su Klaipėdos viešąja biblioteka.
Surengtas tarpzoninis seminaras Nidoje
- 1 9 7 5 m. pradžioje įkurtas Jaunimo aptarnavimo skyrius
- 1 9 7 6 m. įkurta Darbo mokslinio organizavimo (DMO) taryba
- 1 9 7 7 m. vasario 23 d. vaikų literatūros skyrius galutinai per-
sikėlė iš Antakalnio į Trakų g. ir pradėjo aptarnauti
skaitytojus
- 1 9 7 7 m. baigta Vilniaus zonos bibliotekų centralizacija
- 1 9 7 8 m. liepos mėn. įkurtas metodinis skyrius
- 1 9 7 9 m. įkurtas TBA sektorius, atskirti knygų komplektavimo
ir tvarkymo skyriai, kraštotyros, skaitytojų regist-
racijos ir kontrolės bei meno skyriai

VVS DARBUOTOJŲ SĄRAŠAS¹

Sl. Nr.	Darbuotojai	Darbo metai	Darbo vieta
1.	Abeltinytė Virginija	1959-1961, 1965-1968	Ab
2.	Ališauskienė Natalija -Saulutė	1963-1972	Sk
3.	Arbočienė (Ežerskytė) Virginija	Nuo 1979 m.	Ab
4.	Asauskienė Aušra	Nuo 1979 m.	Bg, Kr
5.	Asminavičienė Česlava	1965-1967	vaikų lit. sk.
6.	Balčiūnaitė Agita	1967-1971	metod. sk.
7.	Barkauskaitė Janina	1975-1977	Bg
8.	Barkauskienė (Žeglaitytė) Dalia	Nuo 1974 m.	metod. sk., spaudinių tverkybos sk.
9.	Basiulis Jonas	1951-1953	komplektavimo sk.
10.	Batutytė Marija	Nuo 1967 m.	Bg
11.	Belinskienė Marija	1968-1974	komplektavimo sk., vaikų lit. sk. vedėja
12.	Bilevičiūtė Irena	1965-1969, 1979-1981	Ab
13.	Bliunberg Jochveda	1956-1971	Ab
14.	Bogdanovič Elvyra	1972-1976	Saug.
15.	Bogušytė Milda	1975-1976	Ab
16.	Brūzgienė Ona	Nuo 1972 m.	vaikų lit. sk., nuo 1975 m. jaunimo sk. ve- dėja
17.	Butkevičius Izidorius	1950-1951	metodininkas
18.	Cemnolonskienė Irena	1950-1969, 1971-1974	Sk, 1961-1964 Sk vedėja, Bg, 1971-1974 Bg ve- dėja, laikinai - dir. pavad.
19.	Cijunel (Krupenia) Larisa	Nuo 1973 m.	Ab

¹ Su kai kuriomis išimtimis įrašyti tik ne mažiau dvejis metus išdirbę darbuotojai. Neįtraukti ūkio dalies darbuotojai, sekretorės-mašininkės, buhalterės. Apie juos žr. p. 130-131.

Eil. Nr.	Darbuotojai	Darbo metai	Darbo vieta
20.	Ciunis Petras (1898-1971)	1950-1964	direktorius
21.	Ceburytė-Perkumienė Eleonora	1953-1954	Ab
22.	Čečenikova Hedešda	1961-1965	Saug., Sk
23.	Česnickienė Roma	1974-1979	Bg, Kr
24.	Čipkienė Adelė	1950-1979	Ab, nuo 1959 m. sk. vedėja
25.	Daunoravičiūtė Elena	1961-1966	Ab, Bg, 1965-1966 Bg sk. vedėja
26.	Dautartas Vladas	1951-1952	metodininkas
27.	Dautartienė- Montvilaitė Danutė	1951-1961	komplektavimo sk., Saug.
28.	Deviatnikovas Jokūbas	1951-1973	Saug. vedėjas, TBA
29.	Didžgalvytė Dalia	1965-1973, 1973-1981	Ab
30.	Dringelytė Marija	1953-1964	sekretorė-na- šininke, kom- plektavimo sk.
31.	Drungilienė Monika	1966-1970	vaikų lit. sk.
32.	Einorienė Regina	1950-1953	komplektavimo sk., Ab
33.	Elman Lilija	1967-1972	vaikų lit. sk.
34.	Gaidelienė- Urbanavičiūtė Vanda	1960-1963	Ab
35.	Garuolienė Regina	Nuo 1967 m.	Bg
36.	Gedienė Vida-Stasė (m. r. 1906 m. lapkr.)	1966-1968	Sk vedėja
37.	Gensienė Mina	Nuo 1952 m.	Ab, komplekta- vimo sk., 1968-1975 sk. vedėjas
38.	Goldas Mykolas	1950-1963	Bg vedėjas
39.	Grinkevičienė Tamara	Nuo 1973 m.	Ab, komplektavimo sk., nuo 1977 m. Sk vedėja
40.	Grodzenskienė Julija	1958-1960	komplektavimo sk.
41.	Grubinova (Tribockaja) Rita	Nuo 1979 m.	vaikų lit. sk.
42.	Gučelevičiūtė Virginija	Nuo 1974 m.	vaikų lit. sk., nuo 1979 m. - spaudiniu tvarkymo sk.
43.	Ickovivič Riva	1950-1959	Bg

Eil. Nr.	Darbuotojai	Darbo metai	Darbo vieta
44.	Janauskaitė Rytė	Nuo 1974 m.	vaikų lit. sk. vedėja, nuo 1980 m. - meno sk. vedėja
45.	Jėčius Antanas	1969-1977	Bg, nuo 1971 m. - metodinio kabinetą vedėjas
46.	Jokinaitytė (Kolesova) Zinaida	Nuo 1968 m.	Ab, nuo 1979 m. skyriaus vedėja
47.	Juršėnienė Ona	Nuo 1976 m.	Saug., Bg, Ab
48.	Justinovič (Konecka) Marija	1972-1981	Saug.
49.	Kačeniauskienė (Pociūnaitė) Aleksandra	Nuo 1967 m.	Saug., komplektavimo sk., TBA
50.	Kalneva Violeta	Nuo 1975 m.	vaikų lit. sk., nuo 1981 m. - meno sk.
51.	Karpienė (Novodzelškytė) Rita	Nuo 1968 m.	sekretorė-mašininkė, Saug., spaudiniu tvarkymo sk.
52.	Kasiulytė Danutė	Nuo 1980 m.	Sk
53.	Keiras Jelena	1971-1975	komplektavimo s
54.	Kemeklytė Nijolė	1959-1967	dir. pavad. m.r
55.	Kirilova Liudmila	Nuo 1975 m.	Sk
56.	Kisina-Okun Lilija	1950-1959	dir. pavad. m.r
57.	Krajeva Ana	1950-1955	komplektavimo s
58.	Kriukelienė (Dapšytė) Ona	1957-1965	komplektavimo sk., nuo 1959 m. - Bg, nuo 1963 m. - Bg vedėja
59.	Kuklienė (Šikšnaitė) Vida	Nuo 1977 m.	Bg, metod. sk.
60.	Kunskienė (Varnaitė) Janina	1950-1966, nuo 1975 m.	Saug., Sk, Bg, komplektavimo s
61.	Laukonen (Stefanovič) Kristina	Nuo 1976 m.	Saug.
62.	Lauruvianec (Mačiulskė) Valerija	1974-1981	Saug.
63.	Lazdovskaja (Rogacevič) Vanda	1973-1976	Saug.
64.	Lingė Algis	1964-1971	direktorius
65.	Lobanova Tatjana	Nuo 1953 m.	Ab

Pil. Nr.	Darbuotojai	Darbo metai	Darbo vieta
56.	Lukjanova (Mačėnaitė) Vida	1974-1977	Bg
57.	Mačiulienė (Kalpokaitė) Audronė	Nuo 1957 m.	komplektavimo sk. nuo 1975 m.-sk. v dėja, nuo 1979 m. spaudiniu tvarkym sk. vedėja
58.	Maksvytytė Vita	1952-1955	metod. sk.
59.	Markovskaja Eugenia	1963-1965, 1969-1973	Ab, Bg
70.	Markovskaja Galina	Nuo 1978 m.	Saug.
71.	Matulevičiūtė Nijolė	1980-1982	vyriausioji bib- liotekininkė, mo- kslinė sekretorė
72.	Miciūtė Elena (1914-1980)	1950-1980	komplektavimo sk.
73.	Mikalajūnaitė Vida	1959-1966	metod. sk., nuo 1965 m.-Sk vedėja
74.	Mikučionienė Marija	1964-1971	Ab
75.	Miliauskienė Valentina	Nuo 1975 m.	spaudiniu tvarky- mo sk.
76.	Morkūnienė (Milevskaja) Zofija	Nuo 1963 m.	Saug., metod. sk. komplektavimo sk.
77.	Nečiajeva Vida	1975-1978	Ab
78.	Pagirienė Liudmila	Nuo 1974 m.	direktorė
79.	Paliukaitė Rita	Nuo 1980 m.	TBA, nuo 1981 m.- meno sk.
80.	Paltarokaitė Audronė	1978-1982	Saug.
81.	Paužienė Zita	Nuo 1979 m.	jaunimo sk.
82.	Pavlovič Danutė	Nuo 1977 m.	Ab, registracijos ir kontrolės sk., jaunimo sk.
83.	Pavlovič Sofija	1970-1980	Saug., Sk
84.	Pečiūrienė Elena	1950-1951	Saug.
85.	Petrauskienė (Pileikytė) Zuzana	1953-1961	Sk vedėja
86.	Petrikonytė Irma	1971-1974	Ab
87.	Prūsienė (Leskauskaitė) Irena	Nuo 1973 m.	Ab
88.	Račinskas Leonas	1964-1971	Bg, 1967-1971 m.- sk. vedėjas
89.	Rimša Vytautas	1967-1971	dir. pavad. m. r. 1971 m.-direktorit
90.	Romanovskaja Liucija	1966-1968	Saug.

Eil. Nr.	Darbuotojai	Darbo metai	Darbo vieta
91.	Rudytė Marta	Nuo 1976 m.	vaikų lit. sk., nuo 1980 m.-sk. vedėja
92.	Šadauskienė Jėnina	1965-1975	vaikų lit. sk.
93.	Saldžiūnienė Zoja	Nuo 1979 m.	Ab
94.	Saplinskienė (Varnytė) Vida	1958-1961, 1965-1977	Sk, nuo 1969 m. - Sk vedėja
95.	Sedelskytė Ona	1953-1957	komplektavimo sk.
96.	Selivanova (Bogdanova) Nadežda	1950-1959	Ab vedėja
97.	Sieliūnaitė Veronika	Nuo 1974 m.	vaikų lit. sk.
98.	Simaitytė Aldona	1971-1973	dir. pavad. m. r.
99.	Sisaitė Irena	Nuo 1979 m.	Bg, nuo 1979 m.- Kr vedėja
100.	Sitnikaitė Antanina	1955-1957	komplektavimo sk.
101.	Skudytė Elvyda	Nuo 1977 m.	komplektavimo sk., metod. sk., nuo 1979 m.-sk. vedėja
102.	Sokolova Lėsia	1978-1979	Ab
103.	Stanevičienė (Stuinaitė) Dalia	Nuo 1965 m.	vaikų lit. sk., ko mplektavimo sk., nuo 1974 m.-dir. pavad. m. r.
104.	Štaškienė Aldona	Nuo 1967 m.	Saug., nuo 1973 m. - sk. vedėja
105.	Stolkač (Charitonova) Natalija	1970-1972	Sk
106.	Strumilaitė Regina	Nuo 1973 m.	Ab
107.	Šaltenis Lola (1945-2008/09)	1974-1978	vaikų lit. sk.
108.	Šarkutė Eugenija	1971-1973	Ab
109.	Šeduikienė (Klimašaus- kaitė) Ona-Danutė	1965-1969	Ab
110.	Šerenet Liudmila	Nuo 1974 m.	Ab
111.	Šiaudininė Kazė	Nuo 1965 m.	Bg, nuo 1974 m. - sk. vedėja
112.	Šidiškienė Alina	1950-1968	komplektavimo sk. vedėja
113.	Šilobritaitė Sofija	1968-1975	Ab
114.	Šriubšienė (Poznanskaitė) Marija	Nuo 1971 m.	metod. sk., komp- lektavimo sk.
115.	Šternfain Ana	Nuo 1979 m.	Ab, jaunimo sk.
116.	Švelnytė Adelina	Nuo 1971 m.	Saug., Sk, nuo 197 m.-skaitytojų regi- stracijos ir kont- rolės sk. vedėja

Pil. nr.	Darbuotojai	Darbo metai	Darbo vieta
117.	Tiukšienė Zita	Nuo 1979 m.	Sk
118.	Tubaitė Irena	Nuo 1979 m.	Sk
119.	Usevičiūtė Genovaitė	Nuo 1961 a.	Sk, Ab, komplekta- vimo sk.
120.	Vaičekauskaitė Nijolė	1976-1981	Saug.
121.	Vainauskienė (Želvytė) Janina	1963-1974	metod. sk., Ab, Bg, vaikų lit. sk.
122.	Varnaitė-Skurvidienė Vida	1958-1964	komplektavimo sk. Saug.
123.	Vasiljeva Galina	1967-1973	Bg, Ab
124.	Vazonienė Salomėja	1969-1973	vaikų lit. sk., Saug.(TBA)
125.	Veniulienė Danutė	1963-1964, nuo 1971 m.	vaikų lit. sk., Ab komplektavimo sk. Nuo 1979 m.-spau- dinių komplektavi- mo sk. vedėja
126.	Vildžiūnaitė Vida	1978-1981	Bg
127.	Vinogradova Eugenija	1950-1955	metod. kabineto vedėja
128.	Zaikauskas Vitalius	Nuo 1978 m.	vaikų lit. sk.
129.	Zolotuchinienė Teresė	1972-1974	spaudinių tvarkymo sk., vaikų lit. sk.
130.	Zubkaitienė (Sorokai- tė) Birutė	Nuo 1968 m.	Sk, vaikų lit. sk. komplektavimo sk.
131.	Žilanaite Žaneta	1964-1969	komplektavimo sk.

P A V A R D Ė I U R O D Y K L Ė

- Abeltinytė V. 63, 109
 Abrenavičius F. 103, 114, 135
 Aezumanovas A. 120
 Aini S. 48
 Alizadi A. 119
 Ambarcumianas 54
 Ambrasas K. 119
 Andriolis M.Ė. 33
 Andruškevič (Andruszkewicz) 78
 Aršas H. 117
 Asevičius V. 136
 Astrauskienė M. 5, 70
 Atajanas R. 48
 Aukštikalnis G. 122
 Auryla V. 120

 Balandienė G. 131
 Balčiūnaitė A. 59, 103, 108, 117
 Baliukevičius B. 123
 Baltakis A. 118, 119
 Baltrūnas 114
 Baltušis J. 48, 119
 Banaitis V. 103
 Barkauskaitė J. 126
 Barkauskienė D. 110
 Bartkus K. 104
 Batutytė M. 21, 130
 Beliašas J. 131
 Belinskienė M. 76, 89, 90, 108
 Bethovenas J. 87
 Borusienė G. 131
 Bratkauskas B. 118
 Brenštein (Brensztejn) M. 57
 Brežnevas L. 126
 Bruzgelevičius K. 115
 Brūzgienė O. 67, 69, 89, 130
 Bubnelis A. 120

- Rubnys V. 119
 Budinas 114
 Budrys J. 118
 Butkevičius Iz. 6, 99

 Casmolonskienė I. 5, 13, 20, 44, 51, 70, 76, 89, 105, 108, 125
 Cheifec R. 131
 Chmieliovski (Chmielowski) P. 33
 Chodosaitė M. 115
 Cijunel-Krupenia L. 127
 Ciunis P. 5, 11, 104, 112, 116, 129
 Cvirka P. 45, 118

 Čekuolis A. 119
 Česnickienė R. 21, 24, 52
 Čipkienė A. 2, 5, 6, 13, 16, 17, 61, 62, 63, 65, 66, 99, 104,
 105, 111, 123, 129
 Čiubrinskas M. 87
 Čiurlionis M.K. 49, 104
 Čiužienė E. 103

 Daunoravičiūtė 44, 45, 51, 58
 Dautartas V. 106
 Demskis K. 12
 Deviatnikovas J. 2, 5, 40, 91, 92, 103, 114, 115, 125, 126, 129
 Dovydaitis J. 119
 Drilinga J. 114
 Dringelytė M. 125
 Drozd E. 131
 Dubovas H. 107
 Dzeržinskis F. 119

 Elman L. 111, 117

 Fradkinas 114

 Galaunė P. 57
 Garelis 117
 Garuolienė R. 130
 Geda S. 87, 115
 Gedienė V. 70
 Gelpernas J. 87

- Gensienė M. 2, 5, 28, 31, 32, 125, 126, 129, 130
 Gira L. 134
 Gižys A. 115
 Gižys R. 122
 Gogolis H. 106
 Goldas M. 2, 5, 6, 44, 45, 50, 51, 53, 99, 103, 104, 111, 116,
 124, 128, 129
 Golovnia M. 131
 Gorkis M. 16, 30, 58
 Grinius J. 57
 Grinkevičienė T. 70
 Gudaitis-Guzevičius A. 48, 117, 118, 135
 Gurnevičius V. 116

 Ignatevičius E. 72
 Ikemas S. 59
 Ismail M. 119
 Ivanauskaitė R. 53

 Jacinevičius L. 87
 Janauskaitė R. 24, 75, 76, 89, 105, 116, 128
 Janaitis R. 118
 Jastrunas M. 122
 Jėčius A. 108, 110, 121
 Jokimaitienė Z. 61, 69, 130
 Jokūbaitis D. 76
 Josadė J. 117
 Juras S. 52, 54, 55, 58
 Juršus J. 136
 Jurčiukonienė A. 58

 Kacevičiūtė E. 110
 Kačeniauskienė-Pociūnaitė 91, 93, 111, 125, 128, 130
 Kadžiulis 117
 Kalėda A. 122
 Kancleris A. 2, 116
 Kanovičius G. 118, 119
 Karalius V. 72, 93, 119, 120
 Karčiauskas M. 120
 Karpienė-Novodzelškytė R. 126, 127, 128, 130
 Kastėnaitė R. 118

- Natilius A. 135
 Koukaitė-Krastinienė H. 103
 Kazlauskaitė D. 122
 Kazlauskaitė K. 120
 Kažukauskas A. 71, 92, 113, 118
 Keneklytė H. 2, 13, 14, 15, 97, 108, 110
 Kernegis V. 87, 115
 Klėčius J. 115
 Klimovič L. 131
 Kisina-Okun L. 5, 6, 129
 Kisinas J. 6
 Kličius J. 118
 Knieliauskas A. 59
 Kočetovas V. 107, 117
 Kolkina-Markovskaja E. 111
 Konstantinavičius S. 132
 Košinskienė E. 23, 24
 Kotliar S. 131
 Kraseuskas S. 86
 Kridla M. 33
 Kriukelienė O. 15, 44, 45, 58, 111
 Krupskaja M. 33
 Kubiliūnas A. 130
 Kunskienė-Varnaitė J. 2, 6, 129, 130
 Kurliandėičikas Š. 58

 Laskienė B. 130
 Laukaitis S. 130
 Leninas V. 16, 17, 25, 30, 36, 53, 58, 65, 79, 82, 83, 87, 92,
 113, 114, 115, 127
 Lingė A. 2, 4, 13, 16, 17, 108, 117, 134
 Lingienė L. 130
 Lobanova T. 125, 130
 Lukša M. 131

 Mackevičius B. 120
 Mačiulienė A. 2, 28, 130, 39
 Mačiulska V. 127
 Maksvytytė V. 112
 Marcinkevičius Just. 48, 119

- Markevičius A. 119
 Marksas K. 49
 Matulaitytė A. 126
 Matuzevičius M. 119
 Meras I. 119
 Merfeldienė Č. 131
 Meškauskaitė H. 122
 Micikienė R.-I. 2, 12, 84
 Miciūtė E. 6, 31, 129
 Mickevičius A. 1, 4, 9, 12, 21, 27, 33, 34, 46, 47, 49, 50, 58,
 73, 105, 116, 117, 121, 122, 123, 132, 134, 135
 Mieželaitis E. 107, 118
 Mikalajūnaitė V. 70, 111
 Mikeliniskaitė P. 46
 Miknevičius R. 122
 Mykolaitis-Putinas V. 30
 Mikuckis M. 118
 Mikulienė U. 131
 Milišauskas V. 71
 Misevičius V. 87
 Mituzienė B. 52, 53, 55, 56, 60
 Mizara R. 118
 Mlačko E. 131
 Morkūnienė-Milevskaja Z. 111, 130
 Musijenko V. 126

 Narbutas 136
 Narvydaitė V. 103
 Nėris S. 30, 83, 87, 118, 120
 Noreika L. 122
 Nuut O. 117

 Ostrovskis M. 30

 Pagirienė L. 20, 21, 27, 101
 Pajuodis A. 130
 Pakliovskis 132
 Paleckis J. 73
 Paliukaitė R. 127
 Pankinas 114
 Panova V. 106

Paukštė V. 130
 Paušienė Z. 69
 Pečiūra V. 115
 Peras Š. 86
 Petkevičius V. 72, 86, 119, 120
 Petrauskienė Z. 70, 74, 104, 112, 128
 Piascikas S. 122
 Pigon S. 33
 Plioplys K. 119
 Povilaitis S. 115
 Povilėnaitė Z. 115
 Požėla J. 114
 Požėla K. 114, 115,
 Puškinas A. 47

 Rabcevičiai 133
 Račinskas L. 16, 44, 105
 Ragauskas J. 114, 117
 Rasteikaitė M. 120
 Reimeris V. 119
 Rimkevičius V. 118
 Rimša V. 16, 19, 40, 97, 101, 103, 105, 108, 109, 110, 117, 135
 Riškus J. 50, 121
 Romeiko M. 131
 Rudytė M. 126
 Rusteikienė J. 131

 Saja K. 119
 Salachinas A. 118
 Saltykovas-Ščedrinas M. 53
 Sanguška S. 132
 Sapiega A. 132
 Saplinskienė-Varnytė V. 70, 74, 128
 Selivanova H. 61, 125
 Sieliūnaitė V. 89, 105
 Simaitytė A. 20, 22, 101, 103, 105, 108, 135
 Simenavičius J. 115
 Sinkevičius K. 7, 9, 11, 12, 53, 95, 96, 102, 106, 107, 111
 Sisaitė I.-N. 52, 122
 Skliutauskas J. 72, 120

- Skuodytė E. 94
 Skuza Z. 121, 122
 Slovackis J. 123
 Sluckis M. 72
 Smoriginas K. 72
 Sobko V. 107
 Spitrys V. 122
 Stančikaitė B. 123
 Stanevičienė-Stuinaitė D. 20, 39, 89, 90, 103, 110, 112, 128, 130
 Stankevičiūtė V. 6, 99
 Stasiūnaitė R. 87
 Staškienė A. 40, 42, 43, 91, 130
 Stimburys J. 119
 Stoliaševičius (Stolarzewicz) 33
 Stonys Č. 120
 Strielkūnas J. 120
 Striogienė D. 122
 Strumskis K. 119
 Stukšytė V. 78, 84, 88
- Šablauskienė-Miškinytė M. 128, 130
 Šalachanas T. 130
 Šausas A. 114
 Šavelis R. 87
 Šerhauči S. 119
 Šiaudiniienė K. 15, 44, 45, 50, 51, 58, 59, 121, 123, 130
 Šidiškienė A. 2, 5, 13, 15, 23, 30, 31, 32, 36, 39, 100, 129
 Šileris F. 118
 Šilobraitė S. 111
 Šinkus V. 120
 Šostakovskis (Szostakowski) J. 27, 122, 125
 Šriubšienė-Poznanskaitė M. 39, 105, 128, 130
 Švelnytė A. 24, 75, 126, 128
- Tabarovas S. 48
 Taluntytė O. 23
 Tamaševičius V. 134
 Tamulevičiūtė D. 72
 Tarabilda R. 123
 Tarabildienė D. 87, 123

- Tautkaitė E. 114
 Tilvytis T. 119
 Tiškevičius B. 133
 Tomasova 116
 Tomaševskaja I. 131
 Tornau J. 118
 Tropovskis L. 31, 38

 Uogintas B. 59
 Urbanavičius B. 115
 Urbonaitė G. 120
 Urbonas 117
 Urbonienė V. 18, 19
 Usačiovas J. 118
 Usevičiūtė G. 130

 Vaičiūnaitė J. 87
 Vaignaitė Ž. 118
 Vainauskienė-Želvytė M. 59, 101, 108
 Vaitiekūnas 118
 Vaitkevičius S. 130
 Valiūtė V. 18
 Varnas E. 122
 Varnas J. 122
 Vasiutovičius F. 130
 Vazonienė S. 91, 108
 Veniulienė D. 28, 39, 128, 130
 Vereščiak M. 121, 122
 Vildžiūnas L. 4
 Vildžiūnienė E. 87
 Vilkienė V. 18, 19, 28, 103
 Vinickis J. 119
 Vinogradova E. 5, 95

 Zaikauskas V. 90
 Zenkovičius I. 132
 Zonytė J. 104
 Zubkaitienė-Sorokaitė B. 71, 130

 Žiauberis E. 87
 Želvytė žr. Vainauskienė
 Židkova E. 64

Абрамов К. 3, 6, II, I3, I6, 3I
Амбарцумян З. 54

Беляева В. IO7
Виноградов А. 57

Горький М. IO7

Донелайтис К. 30

Ленин В. I7, 54, 82
Линге А. I7

Мишкевич А. 33

Шолохов М. 30

S A N T R U M P O S

Ab	abonementas
Bg	bibliografijos ir informacijos skyrius
DMO	darbo mokslinis organizavimas
Kr	kraštotyros skyrius
MLTE	mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija
Saug.	fondų saugojimo skyrius
Sk	skaitytojų aptarnavimo skyrius
sk	skyrius
TBA	tarpbibliotekinis abonementas
VVB	Vilniaus viešoji biblioteka
VVU	Vilniaus valstybinis universitetas

Р Е З Ю М Е

В сентябре 1980 года Вильнюсская публичная библиотека им. А. Мишкевича отметила 30-летие своей деятельности. В настоящее время библиотека имеет более 18 тысяч читателей, укомплектован почти полумиллионный фонд литературы, проделана большая работа в области её пропаганды среди читателей. Важное место занимает методическая работа библиотеки по оказанию помощи, проверке и координации работы библиотек Вильнюсской зоны (Вильнюсский, Игналинский, Кайшиадорский, Молетский, Тракайский, Шальчининкайский, Швенченский, Ширвинтский районы, г. Вильнюс и г. Друскининкай).

В 1955 году в честь 100-летия смерти А. Мишкевича библиотеке присвоено имя великого поэта, и соответственно активизировалась работа библиотеки в области комплектования и пропаганды произведений А. Мишкевича.

Среди сотрудников библиотеки есть ветераны, работающие здесь почти с первых дней её основания. Многие трудятся более 10-15 лет.

Библиотека имеет свою неповторимую, тридцатилетнюю историю, которая в общих чертах излагается в представляемой работе. Имеются следующие разделы: Создание библиотеки и её задачи; Основные этапы деятельности библиотеки; Отдел комплектования и обработки литературы; Книгохранилище; Библиографический отдел; Краеведческий отдел; Абонемент; Юношеский отдел; Отдел обслуживания читателей; Отдел детской литературы; МБА; Методическая работа; Общественная и культурная жизнь; Кадры библиотеки; О здании библиотеки. Прилагается также алфавитный список сотрудников библиотеки, указатель фамилий, иллюстрации.

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

1. Čia nuo 1951 m. gegužės įsikūrusi Vilniaus viešoji biblioteka (Vilnius, Treky 10)
2. Įėjimas į administracines patalpas.
3. Išradingai apipavidalintas vaikų literatūros skyrius.
4. Pirmosios kolektyvo nuotraukos. 1954 m.
5. Pirmasis bibliotekos direktorius Petras Ciunis, dirbęs 1950-1963 m..
6. Skaitykla pirmąjį VVB darbo dešimtmetį.
7. Iš pirmųjų metų metodinės veiklos.
8. Skaitytojų konferencijos buvo tradicinis bibliotekos renginys.
9. Žurnalo "Družba narodov" aptarimas, dalyvaujant poetui E. Mieželaičiui 1959 m.
10. Susitikimas su revoliucinio judėjimo dalyve, rašytoja E. Tautkaite 1959 m.
11. 1958 m. bibliotekoje svečiavosi rašytojas A.Gudaitis-Guzvičius.
12. Bibliotekos kolektyvas 1958 m.
13. VVB darbuotojai ir kursu klausytojai 1959 metais.
14. Pradedant antrąjį darbo dešimtmetį. 1961 m.
15. Pažymint VVB 20-metį. 1970 m.
16. Kalba pirmasis bibliotekos direktorius P.Ciunis. Sveikina Talino M.Gorkio centrinės bibliotekos darbuotojos.
17. VVB darbuotojai - Vilniaus universiteto bibliotekininkystės specialybės absolventai. 1979 m.
18. Bibliotekos spaudinių tvarkytojos. 1979 m.
19. Komplektavimo skyriuje prieš 1968 m.
20. Nuolat papildomi bibliotekos turtai.
21. Čia saugomi literatūros fondai.
22. Bibliotekos saugykloje. 1979 m.
23. Kasdien iš saugyklos skaitytojams išduodama apie šimtas leidinių.
24. VVB bibliografės ir TBA skyriaus darbuotojos.
25. Didžiausio bibliotekos skyriaus - abonemento kolektyvas.
26. Mielai lankosi bibliotekoje jaunieji skaitytojai.
27. Akimirkos iš susitikimo su poetu S.Geda. 1977 m.

28. Tradicija tapo iškilmingai sutikti jaunuosius specialistus ir palydėti ilgamečius darbuotojus. 1979 m.
29. Įspūdingi būna bibliotekos "teatro" spektakliai.
30. Bibliotekininkai šeštadienio talkoje. 1980 m. balandis.
31. Išvykoje į Verkių rūmus.

Čia nuo 1951m. gegužės įsikūrusi Vilniaus viešoji
A.Mickevičiaus biblioteka (Vilnius, Traku g-vė, 10)

Išradingai apipavidalintas vaikų literatūros skyrius

Įėjimas į administracines patalpas

Pirmosios kolektyvo nuotraukos. 1954m.

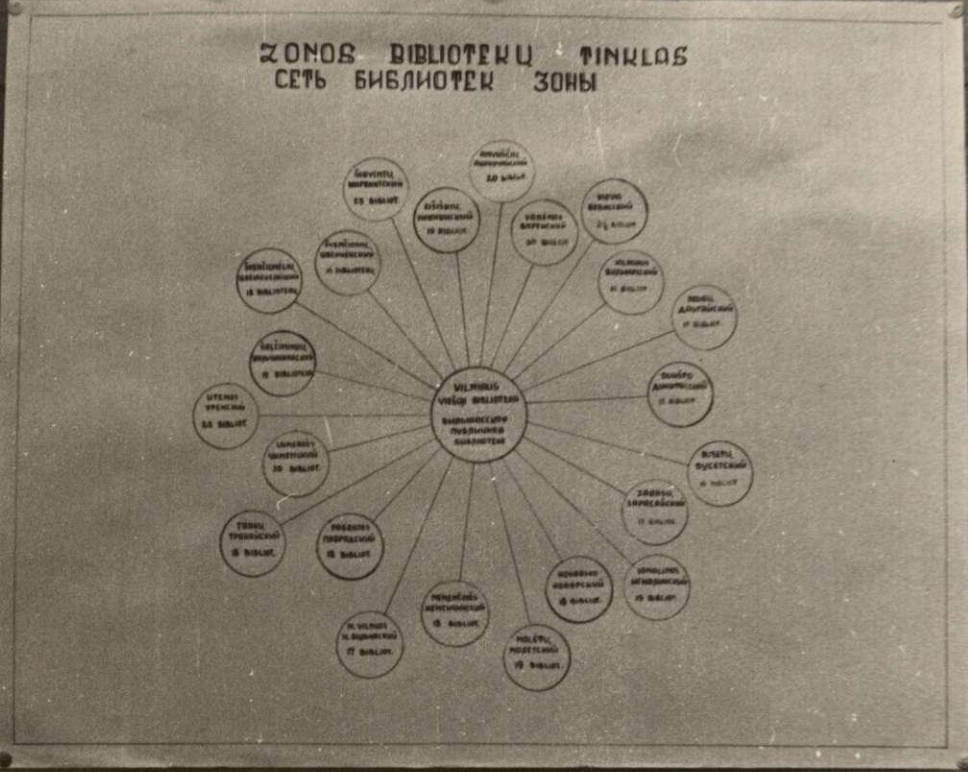

Pirmasis bibliotekos direktorius Petras Ciunis

Skaitykla pirmąjį darbo dešimtmetį

**VADOVAVIMAS VILNIAUS ZONOS
BIBLIOTEKOMS
РУКОВОДСТВО БИБЛИОТЕКАМИ
ВИЛЬНИОССКОЙ ЗОНЫ**

- BIBLIOTEKOMS TEIKIAMOS PAGALBOS FORMOS
ФОРМЫ ОКАЗЫВАЕМОЙ ПОМОЩИ БИБЛИОТЕКАМ**
1. Išvykos į rajonus ir pagalbą suteikimas vietoje. 2. Tarprajoniniai seminariai. 3. Dalyvavimas kultūros švietimo darbuotojų rajonų seminarijose. 4. Metodinių - bibliografinių priemonių sudarymas. 5. Metodinės - bibliografinės konsultacijos bibliotekomis.	1. Выезды в районы и оказание помощи на местах. 2. Межрайонные семинары. 3. Участие в районных семинарах культурпросветоведов. 4. Составление методических и библиографических пособий. 5. Методическо-библиографическая консультацияльная работа.
<p>Išvykos į rajonus:</p> <p>už 5 metų 444 išvykos
už 1955 metų 79 išvykos</p> <p>už 5 metų 2905 dienų
už 1955 metų 532 dienų</p> | <p>Выезды в районы:</p> <p>за 5 лет 444 выезда
за 1955 год 79 выезда</p> <p>за 5 лет 2905 дней
за 1955 год 532 дней</p> |
|--|--|

Iš pirmųjų metų metodinės veiklos

1956m kovo 19d. VILNIUS
VIEŠOJOJE ADOMO MICKEVIČIAUS
VARDO BIBLIOTEKOJE (TRAKŲ GT. II II ALKSTAS)

IVRS

ATASKAITINĖ SKAITUTOJŲ
KONFERENCIJA.

KUOČIENE BIBLIOTEKA ATSAIKAMO UŽ SAVO DARBA PRIEŠ SKAITUTOJŲ
DIENOTVARKĖJE:

1. ATASKAITINI PRANEŠIMAI APIE BENDROTES DARBŲ
BARD BIBLIOTEKOS DIREKTORIUS P. ČIUNIS
2. SKAITUTOJŲ PRASIMIMAI
3. KONCERTŲ, KURIAMIS DALVIAUJA DAINIŠKIS HEKTAI ARTISTŲ

KUOČIENE SKAITUTOJŲ AKTYVIAI DALVIAI IR SAVO KRATINIŲ PRASIMIMŲ PUSIETI PIRI BIBLIOTEKOS DARBO
PAGERIMŲ

DIREKCIJA

19 марта 1956 г. в 18 ч. 30 м. в Вильнюсской ПУБ-
ЛИЧНОЙ БИБЛИОТЕКЕ им. А. МИЦКЕВИЧА (ТРАКЪ И, 2 этаж)

СОСТОИТСЯ
ОТЧЕТНАЯ ЧИТАТЕЛЬСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ.

НА КУТОРОЙ БИБЛИОТЕКА ОТЧИТЫВАЕТСЯ ПЕРЕД ЧИТАТЕЛЯМИ О СВОЕЙ РАБОТЕ

ПОВЕСТКА ДНЯ:

1. ДОКЛАД О РАБОТЕ БИБЛИОТЕКИ ДИРЕК-
ТОР БИБЛИОТЕКИ П. А. ЧИУНИС
2. ВЫСТУПЛЕНИЕ ЧИТАТЕЛЕЙ
3. КОНЦЕРТ С УЧАСТИЕМ АРТИСТОВ ВИЛЬНЮС-
СКИХ ТЕАТРОВ

ПРОСИМ ЧИТАТЕЛЕЙ АКТИВНО ВЫСТУПАТЬ СО СВОИМИ
ЗАМЕЧАНИЯМИ В ЦЕЛЯХ УЛУЧШЕНИЯ РАБОТЫ БИБЛИОТЕКИ

ДИРЕКЦИЈА

Žurnalo "Družba narodov" aptarimas, dalyvaujant
poetui E. Mieželeičiui 1959m.

Susitikimas su revoliucinio judėjimo dalyve
rašytoja E.Tautkaite 1959m.

1958m. bibliotekoje svečiavosi
rašytojas A.Gudaitis - Guzevičius

Bibliotekos kolektyvas 1958m.

VVB darbuotojai ir kursų klausytojai 1959m.

Pradedant antrajį darbo dešimtmetį. 1961m

Pažymint VVB 20-metį. 1970m.

Kalba pirmasis bibliotekos direktorius P.Ciunis.
Sveikina Talino M.Gorkio centrines bibliotekos darbuotojos

VVB darbuotojai - Vilniaus universiteto
bibliotekininkystės specialybės absolventai, 1979m.

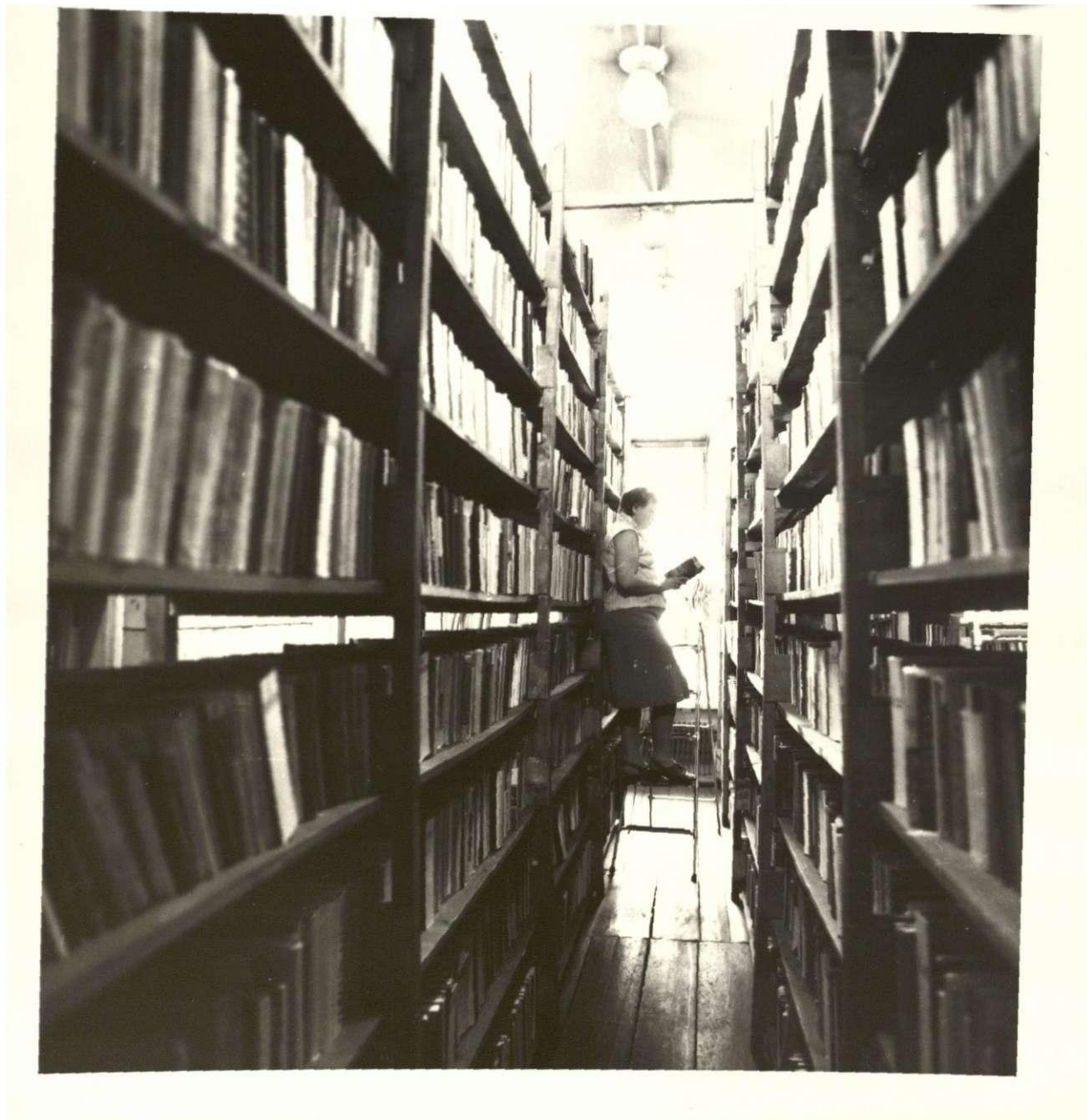
Bibliotekos spaudinių tvarkytojos. 1979m

Комплектование скрупуле преди 1968г.

Nuolat papildomi bibliotekos turtai

Čia saugomi literatūros fondai

Kasdien iš saugyklos skaitytojams išduodama apie šimtas leidinių

Bibliotekos saugykloje. 1979

Bibliografēs ir TBA darbuotoja

Didžiausio bibliotekos skyriaus - abonemento kolektyvas

Mielai lankosi bibliotekoje jaunieji skaitytoji.

Akimirkos iš susitikimo su poetu S.Geda

Tradīcija tapo īsklīmingai sutikti jaunuosius
specialistus ir palydēti ilgmečius darbuotojus. 1979m.

Išvykoje į Verkių rūmus

Bibliotekininkai šeštadienio talkoje. 1980m. balandis

Īspūdingi būna bibliotekos "teatro" spektakļi.

